

Na području Srbije:

21 puška
3 pištolja
peš. municija
ručne bombe
2 bicikla
1 magacin za pištolj
odeća

Na području Hrvatske:

5 mitraljeza
17 puškomiitraljeza
359 pušaka
1 pištolj
peš. municija
detonatori i eksploziv
8 lokomotiva
1 improviz. oklop. lok.
8 „ oklop, vagona
300 vagona
9 konja
1 kola
uređaji za vezu
radio-uređaji
1 top
3 minobacača
1 voj. dogled
3 bajoneta
1 zastava
1 telefon
1 samar
1 bager
delovi opreme
spisi

EVEŠTAJ TRANSPORTNE KOMANDE ZAGREB OD 20. JU-
1942. VOJNOPRIVREDNOM ŠTABU JUGOISTOK O AK-
IVNOSTI PARTIZANA NA ŽELEZNIČKIM PRUGAMA U
HRVATSKOJ, BOSNI I HERCEGOVINI¹

POVERLJIVO

Prepis

ransportna komanda Zagreb
Z. 43 m 19 odelj. Illb
r. 908/42 pov.

Zagreb, 20.6.42.

Dostavljeno

edmet: Razvoj ustaničkog pokreta sa aspekta železničkih
pruga u Hrvatskoj u vremenu od 1. do 15.6.42.²
'eza: Dopis Transportne komande Zagreb br. 43 m 19
odeljenje Illb br. 592/42 pov. od 5.5.42.³
'tog: Karta

»Opšta situacija

•pilanu razvoja ustaničkog pokreta mesec jun predstavlja
Čajan preokret. Istočnobosainsiki prostor treba smatrati
^enim kao rezultat oružanih akcija koje su završene u
Nasuprot tome, napadi na glavnu železničku prugu u
pomenuitom odseku su pojačani.

s tim, dejstva započeta sredinom perioda za koji se
podnosi, a u cilju čišćenja rejona Prijedora, pod
»Zapadna Bosna«, dobijaju utoliko veći značaj.⁴

ilijanskoj okupacionoj teritoriji u porastu su sabotaže
zi Zagreb — Rijeka, gde se transportuje nafta.

perioda za koji se izveštaj podnosi prispeli su novi
ji o poteškoćama na pruzi Mostar — Dubrovnik koja
"šti za prevoz boksitne rude.

Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u
NAV-T-77, r. 1293, s. 412—8.

Vidi dok. br. 86.

* Redakcija ne raspolaže tim dokumentom.

⁴ Vidi dok. br. 90, 91 i 96.

Broj sabotaža u prvoj polovini meseca je u odnosu na isti period prethodnog meseca nešto povećan.

Broj udesa, izgleda, je sledeći:

	nemačka okupaciona teritorija	i italijanska okupaciona teritorija	ukupno
1—15.6.42.	24	12	36
1—15.5.42.	24	8	32

2. Nemačka interesna sfera

a. Glavna komunikacija nemačka granica — Zemun

Ustanička grupa koja se nalazi u Šamatrici, zapadno od Sunje, vrši prepade na glavnu komunikaciju između Sunje i Capraga; međutim, ti napadi nemaju za posledicu veća razaranja.

U sklopu akcije »Zapadna Bosna«, hrvatska 1. gorska divizija je očistila Šamaricu i potisla ustaničke grupe preko komunikacije Sunja — Bosanski Novi i preko reke Une.⁵ Ustanička grupa koja se nalazi na teritoriji severno od Novske, u brdima, više puta je ugrožavala komunikaciju Banova Jaruga — Virovitica i napala je odsek Novska — Brod kod Rajca.⁶ Na taj način ustanici su pokušali da ometu prilaz i snabdevanje trupa u vezi s akcijom »Zapadna Bosna«.

Transportna komanda Zagreb je preduzela mere u cilju pojačanog osiguranja ovog odseka od strane trupa za obezbeđenje.

Osiguranje glavne komunikacije je pojačano posedanjem u osnovi izgrađenih stražarskih kula koje je naredio komandujući general i komandant u Srbiji. Stražarske kule su sve posednute na kraju perioda za koji se izveštava. Celokupna zaštita železničkih pruga, koju takođe vrše i hrvatske jedinice za osiguranje železničkih pruga, stavljena je pod jedinstvenu nemačku komandu.

Transportna komanda u Zagrebu je zamolila da se zaštita glavne železničke komunikacije pojača većim angažovanjem patrola. Izgradnja oklopnih dresina i opremanje pa-

⁵ Napad na Banijski NOP odred u Baniji otpočeo je 1. juna 1942. U borbama do 12. juna domobranska 1. gorska div. je uspela da ovlada većim delom slobodne teritorije i da izbije na r. Unu (Zbornik, tom V, knj. 5, dok. br. 39 i 96; AVII, a. NDH, k. 53, reg. br. 6/1—8 i 7/1—3).

⁶ Akcije na tom području je izvodio 1. slavonski NOP odred (Zbornik, tom V, knj. 6, dok. br. 15 i 61; knj. 8, dok. br. 18).

trola s reflektorima radi osvetljavanja pruge je inicirano. Na odseku glavne železničke pruge Vinkovci — Ruma izvršen je veći broj sabotaža verovatno od strane bandi koje se nalaze na Fruškoj gori. Pri kraju perioda za koji se obaveštava, aktivnost ovih bandi je u izvesnoj meri popustila. Transportna komanda u Zagrebu smatra da treba preduzeti plansko čišćenje Fruške gore radi otklanjanja opasnosti koje odatle prete glavnoj železničkoj pruzi,

jj'b) Železnička pruga Caprag — Karlovac

Aktivnost bandi na ovoj komunikaciji je popustila. Pri kraju perioda za koji se izveštaj podnosi i dalje u toku meseca juna aktivnost je ponovo oživela.

lc) Železnička pruga za prevoz ruda Prijedor — Bosanski Novi — Sunja

Situacija u rejonu Prijedor o kojoj je izvešteno u poslednjem izveštaju, a što je imalo za posledicu potpuno ovladavanje železničkom prugom za prevoz rude, dovela je do toga da se preduzme akcija »Zapadna Bosna«. Ova akcija je počela 10. juna i u toku nje je zauzet Prijedor i rudnik Ljubija.⁷

Borbenim trupama su pridodate i građevinske jedinice, koje su odmah preuzele opravku železničke pruge.

Odsek Sunja — Bosanski Novi nalazi se u našim rukama. Na tom odseku najteži zadatak se sastoji u tome da se ponovo osposobi most kod Kostajnice dug 52 m.⁸ Mora se računati da će za to biti potrebno vreme od 2—2 1/2 meseca.

Ipjd'sek Bosanski Novi — Prijedor — Piskavica nije ugrožen peki neprijatelja. Izviđanja Ikoja su izvršena nisu mogla biti potpuna. Izviđanjem iz vazduha je ustanovljeno da su mnogobrojni manji mostovi i prelazi razoreni. Takođe je gornji stroj uništen uklanjanjem i rušenjem šina i železničkih pragova. Radovi za opravku ove komunikacije »trajace najmanje 30 dana.

Sam rudnik je skoro neoštećen. Pošto raspoložive količine rude iznose oko 250.000 tona, spremnih za transport,

Transportna komanda Zagreb planira da upotrebi kolonije kamiona na suvozemnoj komunikaciji Prijedor — Bogaaska Dubica — železnička stanica Dubica. S potpunim obezbeđenjem ove komunikacije može se računati od 10. juna. Utovar rude će se vršiti na železničkoj stanici Dubica.

[Vidi dok. br. 87 i 89.

je* Vijadukt kod ž. st. Volinja (na pruzi Volinja — Kostajnica) su delovi 3. bataljona Banijskog i jedna četa 2. krajiškog NOP (Zbornik, tom V, knj. 4, dok. br. 63, 48 i 130).

Dalju mogućnost, pre opravke mosta kod Kostajnice u cilju pretovara većih količina, rude, Transportna komanda Zagreb vidi u tome da će nakon opravke odseka Prijedor — Bosanski Novi — most, dakle, u poslednjoj trećini jula, moći hiti izvršen pretovar na mestu gde se izgrađi most. Ruda bi se pretovarivala u kamione koji bi se postavili na suvozemnu komunikaciju koja se proteže zajedno s prugom, a zatim bi se pomoću beskrajnog platna utovarila u željezničke vagone.

b) *Nemačka oblast uskotračnih železnica*

Uskotračne pruge nisu bile rušene. Pri kraju perioda za koji se izveštaj podnosi izvešteno je da je u rejonu severno od Vareša bila aktivna jedna ustanička grupa koja je ugrožavala industrijsku pragu Zavidovići — Olovo. — Han-Pijesak. Radi neutralisanja ove grupe, 718. pd je s hrvatskim snagama preduzela akciju čišćenja koja je još u toku.

Osposobljavanje pruge Sarajevo — Prača — Višegrad nalazi se u toj fazi da se sredinom jula može računati s ponovnim saobraćajem na tom pravcu. Više nije bilo sabotaza na građevinskim radovima.

3. *Italijanska interesna teritorija*

a) *Pruga za transport nafte Zagreb — Rijeka*

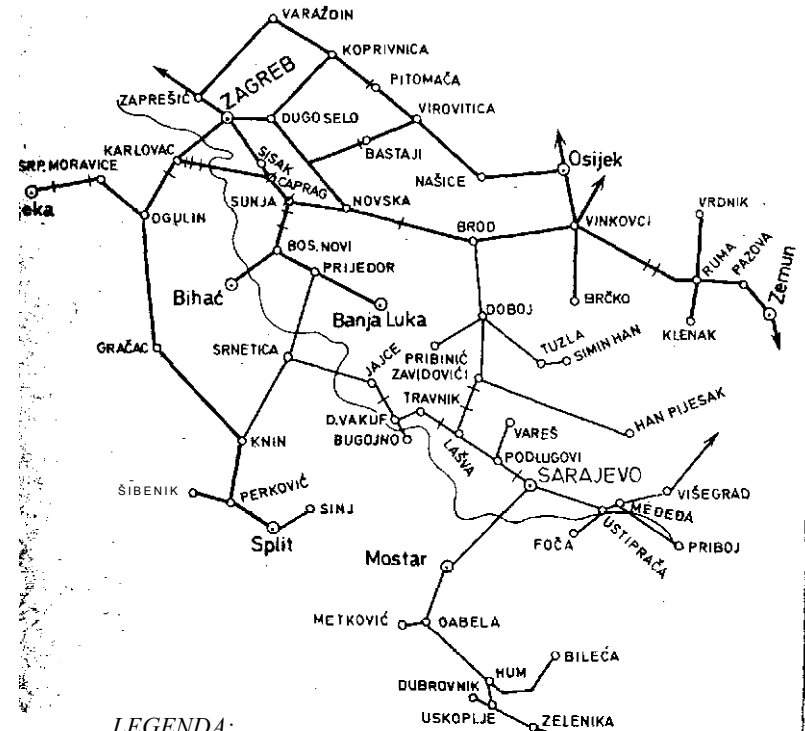
Sabotaže na pruzi Zagreb — Karlovac — Ogulin — Rijeka i dalje se vrše. Do sada nije bilo uspeha da se obezbedi neometan transport nafte. Više puta je dolazilo, usled ovih sabotaza, do velikog zastoja vozova koji odvoze naftu iz Zagreba za Italiju. Upućivanje transporta preko Zidanog Mosta i Ljubljane bilo je u više navrata nužno organizovati. Međutim, ovo dolazi u obzir samo kao ispomoć zbog poznatog preopterećenja ove pruge.

Transportna komanda u Zagrebu ponovila je svoj zahtev u pogledu jačeg obezbeđenja komunikacije, i to u svojim dopisima opunomoćenom transportnom oficiru u Rimu i nemačkom štabu za vezu pri italijanskoj 2. armiji. Italijanske vojne vlasti su odgovorile da je za zaštitu ove komunikacije angažovano oko 11.000 ljudi. Takođe je saopšteno da se planira upotreba Oklopnih dresina. Međutim, s time se može računati tek nakon dva meseca.

b) *Pruga Ogulin — Knin*

Redovan saobraćaj u cilju odvoženja boksita iz rejona Drniša pragom Ogulin — Knin nije mogao biti obezbeđen. Ustaničke grupe koje se nalaze zapadno od Bihaća više puta su ugrožavale i rušile željezničku prugu na odseku

PRILOG UZ IZVEŠTAJ ODIE-ISE, 1942. (36 slučajeva)

LEGENDA:

- BLOKIRANO ZBOG SABOTAŽA
- - - BLOKIRANO ZBOG PRIRODNIH NEPOGODA I NESREĆA
- BLOKIRANO U VEZI NAREĐENJA
- NEMAČKO-ITALIJANSKA GRANICA INTERESNIH ZONA
- SABOTAŽE

Gračac — Oguilin.⁹ Akcije koje se na tom prostoru izvode i koje su još uvek u toku nisu do sada postigle veće uspehe. Čak je javljeno da su italijanske trupe morale ponovo da napuste neke oblasti.

c) *Pruga Srnetica — Knin*

Saobraćaj na ovoj pruzi, koji je važan radi transporta pečenog šljunka u Nemačku, ne postoji. Na osnovu prispelih izveštaja o pokretima itaiijanskih trupa na tom prostoru, ne može se računati, u doglednom vremenu, sa uspostavom saobraćaja na tom pravcu.

d) *Vskotračne železnice na italijanskom prostoru*

Nema izveštaja o sabotazama na komunikaciji Mostar — Dubrovnik. Pa ipak se računa s napadima ustanika na ovu prugu. Zbog toga italijanske vojne vlasti ograničavaju saobraćaj na ovoj komunikaciji od 05,00 do 16,00 časova. Na taj način je usporen transport boksita za Dubrovnik. Nisu mogle biti prebačene količine s ikojima se računalo.

U Metkoviću i Pločama, gde je planirana izgradnja pristaništa za pretovar boksita, može »se smatrati kao nesigurna teritorija, pa su italijanske vojne vlasti bile prinudene da zabrane kretanje u okolini.

Situacija na pomoćnoj pruzi za Biileću i Uskoplje — Zenleniku nije se promenila. Saobraćaj ne postoji zbog ugrožavanja pruge od strane ustanika.

Pojačanje obezbeđenja komunikacija us'kotračnih železnica treba očekivati s pristizanjem dve italijanske divizije iz Dubrovnika.

Gubici u ljudstvu i materijalnim sredstvima

.bici u ljudstvu u vremenu za koje se izveštaj podnosi manji su nego ranije. Oni iznose

15 mrtvih.

tete na železničkim vagonima i lokomotivama i na površinskim objektima su ponovo povećane. Broj oštećenih lokomotiva i železničkih vagona je kao i ranije visok.

F.d.R.d.A.
Zemun, 7.7.42.

potpis

kapetan

⁹ Diverziju su, 11. juna 1942, izveli delovi 2. primorsko-goranskog NOP odreda (Zbornik, tom V, knj. 5, dok. br. 46).
¹⁰ Potpis nečitak.

IZVEŠTAJ NEMAČKOG GENERALA U ZAGREBU OD 21. JUNA 1942. VRHOVNOJ KOMANDI VERMAHTA O POVLAČENJU ITALIJANSKIH JEDINICA IZ 3. ZONE I DELIMIČNO 2. ZONE I O ITALIJANSKO-USTAŠKIM ODNOSIMA¹

Telegram

Strogo poverljivo

Nemački general u Zagrebu
K.R.

1. OKW/odelj. za imostranstvo
2. OKH/odelj. vojnih izaslanika 2 x
3. Operativnom štabu vazduhoplovstva, Grupi vojnih izaslanika pukovnika Šmita
4. Komandantu oružanih snaga na Jugoistoku — Ia
5. Komandujućem generalu i komandantu u Srbiji

Povlačenje Italijana iz južne Hrvatske. Kako mi je juče saopštio ministar spoljnih poslova Lorković, 19.6. potpisan je ugovor između generala Roate i Hrvata o novom uređenju južno od demarkacione linije.² Prema ovom ugovoru, od oko 200 bataljona koji su se 1.6. zatekli između morske obale i demarkacione linije,³ u toku sledećih meseci će se iz 3. i 2. zone izvući 70 do 80 bataljona i prebaciti u Dalmaciju i Sloveniju okupiranu od Italijana; na taj način ne bi trebalo da dođe do nekog značajnijeg smanjivanja snaga 2. armije, već samo do pregrupisanja kojim bi se napustilo hrvatsko tlo, ali bi se zato utoliko više ojačalo zaposedanje nove italijanske teritorije. Ministar Lorković vidi u ovom pregrupisanju jedan znak slabosti Italije u vojnom pogledu, čiji je ministar spoljnih poslova, na primer, nedavno objavio »nezavisnost«

¹ Snimak telegrama (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 266, s. 40—2.

² i ⁴ Vidi dok. br. 102; Zbornik, tom V, knj. 32, dok. br. 116: Sporazum između vlade NDH i Višeg zapovjedništva oružanih snaga »Slovenija — Dalmacija« od 19. juna 1942. u kojem su regulisane pojedinosti o postepenom povlačenju italijanskih posada iz 3. zone i delimično iz 2. zone, kao i o pitanju uprave na području ovih zona.

³ Ministarstvo spoljnih poslova Kraljevine Italije je 1. juna 1942. tražilo od ustaške vlade NDH da se izmeni sporazum o odnosima između, italijanskih i ustaških vlasti na području 2. zone (Zbornik, tom XIII, knj. 2, dok. br. 67).

i. Gore i koji bi sada hteli da prema Hrvatima dođe u jebolji položaj, i jedan dokaz o brigama koje Italijanima »je naročito Slovenija. Nasuprot tome, ovdashnji nemački jlanik se ne može, kako je to već javljeno, sasvim oteti Sku da će povlačenje Italijana predstavljati za Hrvate jeizvor novih poteškoća koje Italijanima ne bi došle sarro nepoželjno. U stvari maršal Kvaternik se, prema izjavi crkovića, u razgovorima s Roatom više trudio da uspori tempovlačenja nego da ga ubrza, pošto rukovodstvu hrvatskih <izanih snaga neće biti baš sasvim lako da vojnički uzme ^svoje ruke znatne planinske predele, koje Italijani nisu ikako umirili, a koje im sada ponovo predaju. Roata, koji u razgovorima pokazao posve uvidavan, izjavio je da je etan da povede računa o ovim željama hrvatskih oružanih -ga. Tako se i njegov plan da se do 10. jula napuste Drvar, *no, Duvno, Nevesinje, Gacko, Ljubinja i Bileća ne morarati kao obavezan. Samo, on bi želeo da koncem jeseni 'e trupe bezuslovno vidi već obezbeđene i pošteđene suro (poteškoća koje zadaju planine u zimsko doba.

Doslovni tekst novog italijansko-hrvatskog ugovora do sledećih dana.⁴ Uopšte uzevši, po završetku pregrupisanja, planirano je da italijanski garnizoni ostanu u Karlovcu jaštita italijanske pokrajine Ljubljana), na železničkoj prufkiša'k — Ogulin — Knin, na severnom hrvatskom primorju Jkvenica, Novi, Senj itd.), u Splitu, dalje u Metkoviću, Ducivniku, Mostaru i Trebinju. U pogledu Roatine primedbe 'Hrvati preuzmu i neposrednu zaštitu železničke pruge Su* — Knin, maršal se, prema saopštenju Lorkovića, u to niupuštao.

U pogledu upravljanja Italijani su se u 3. zoni odrekli »kog uticaja. U 2. zoni su, za svoje garnizone, zadržali jedioš dzvesnu, u vojnom pogledu važnu policijsku vlast, za dove u primorju nešto više nego u unutrašnjosti.⁵ Prema me, u 3. zoni Hrvati mogu vršljati po svome ćefu, pri čemu u suštini imaju patčiniiti samo kontroli okupacionih vlasti.

Da bi se o ovom iznenadnom skretanju italijanske politiu Hrvatskoj moglo nešto reći, čovek se mora podsetiti da italijanska težnja za širenjem padala u vreme komandovaa. Ambrozija i da je Roata uspeo da se oslobodi ovog njemuiovatno neugodnog nasleđstva tek ikada je bio neposredno tčinjaen Kavaleru, a koje je nedavno usledilo. Značajno je

⁵ Viša komanda oružanih snaga »Slovenija — Dalmacija« je jula 1942. kod Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH irala da ustaško-domobranske jedinice, u skladu sa zagrebačkim razumom, preuzmu uporišta i zaštitu pruga u 2. zoni (Zbornik, um XIII, knj. 2, dok. br. 81).

zaista da vrlo mala 2. zona posle pregrupisanja može još uvdk angažovati znatno više od 100 bataljona. Prema njegovim saopštenjima, svakako Roata misli na jedno veoma dugo davanje odsustva svojim vojnicima.

Nemački general u Zagrebu
Ia, br. 147/42, str. pov.
Zagreb, 21.6.42.
pot. i.v.⁶ Funk⁷

7 primeraka:

1. primerak — original
2. „ - generalu
3. „ - nač. štaba
4. „ - poslaniku
5. „ - vojnom izaslaniku
6. „ - vazd. izaslaniku
7. „ - koncept

BR. 96

IZVEŠTAJ KOMANDUJUĆEG GENERALA I KOMANDANTA
U SRBIJI OD 24. JUNA 1942. KOMANDANTU ORUŽANIH
SNAGA NA JUGOISTOKU O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI
I O MERAMA ZA UNIŠTENJE PARTIZANA U ZAPADNOJ
BOSNI¹

Poverljivo
24.6.42.
K. R.

Prilog 73²
K.T.B.

Komandantu oružanih snaga na Jugoistoku
Nemačkom generalu u Zagrebu

Predmet: Procena situacije u zapadnoj Bosni

Partizanski pokret u zapadnoj Bosni i Oblastima koje
se s njom graniče stalno je u porastu. Uspešnim zauzimanjem

^s in Vertretung (zastupa)

⁷ Valter (Walter Funck)

¹ Snimak telegrama (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501,
r. 248, s. 345—6.

² Dopisano rukom.

«Prijedora u maju neprijatelj je ojačao moralno i u pogledu
'naoružanja.³ On je od tada imao vremena da se organizuje.

Na Kozari se nalazi 4—5.000 partizana, dobro organi-
zovanih i naoružanih, a kao pomoćne snage imaju mnogobroj-
'no stanovništvo koje je spremno da se bori i brani Kozaru.⁴
»Kozara je teško prohodna šumovita planina, gusta šuma s
mnogim klancima, pripremljena za odbranu i snabdevanje za-
•'lijhama i stadima stoke.

Druge jake snage, najmanje 1 partizanska brigada, na-
i' laze se na području Bos. Krupa — planina Gnrneč — Sanski
•Most⁵ i delovima sada kreću na hrvatska osiguranja na pru-
,-Bos. Krupa — Bos. Novi.⁶ Zauzeli su Rudice. Šamarica i pod-
> ručje zapadno od (linije Prijedor — Bos. Dubica samo su
» delimično očišćeni i tamo se već ponovo nalaze veće parti-
'zanske grupe koje sada uspešno vrše prepade na osiguranja
/ pruga i kolone za dotur.

Severno od Save, na Papuku i Psunju, nalaze se partizan-
ske snage koje vrše prepade na prugu Zagreb — Beograd i
na žandarmerijske stanice te Oblasti.⁷

Istočno od Vrbasa i južno od Banje Luke partizane sada
"drže u šahu četnici verni vladi.⁸

„* Može se pretpostaviti da postoji veza između svih parti-
zanskih odreda i grupa, a verovatno i jedinstveno rukovod-
stvo. Posle uspelog opkoljavanja Kozare i Prosare potrebno
je uništiti ustanike. Uništenje je moguće ostvariti samo na-
^padom. Uništavanje opsadom i izgladnjavanjem ne obećava
"uspeh, pošto oduzima mnogo vremena, a ostale neprijatelj-
ske grupe bi time dobile slobodu kretanja i ugrozile pozadi-
nu kružne osnove.

³ Vidi dok. br. 75, 76 i 79.

⁴ Na Kozari se nalazio 2. krajiški NOP odred (5 bataljona,
'500 boraca, 1 avion, 2 tenka, 2 oklopna automobila i 4—6 topova)
600 ranjenika i oko 80.000 izbeglica (Zbornik, tom IV, knj. 5, dok.
fer. 72, 78, 80—82, 88, 92—93, 105, 108 110—111 i 126, knj. 6, dok. br.
5-8, 12, 28, 30, 43, 50, 55, 57, 72, 144, 147 i 164, tom IX, knj. 1, dok.
*br. 122; Rade Bašić, n.d., str. 188, 228).

⁵ Misli se na 1. krajišku NO brigadu.

⁶ Delovi 1. krajiškog NOP odreda su 20. juna 1942. zauzeli Bos.
Krupu, porušili železničku prugu do Bos. Novog i mostove na Uni-
~u Krupi i Otoci (Zbornik, tom IV, knj. 5, dok. br. 100; Rade Bašić,
•n.d.' str. 213).

⁷ Akcije na tom području su izvodili bataljoni 1. slavonskog
NOP odreda.

⁸ Odnosi se na četničke odrede »Puk Manjača«, »Kočić« i »Bor-
ja« i bataljone »Obilic« i »Mrkonjić« i na njihove sporazume i sadej-
stvo s predstavnicima Pavelićeve vlade (AVII, Ca, reg. br. 5/8, k. 233,
reg. br. 2/2 i 3/2, k. 234, reg. br. 5/4, k. 235).

Odluka: Hitno dovodenje 1 peš. puka, 1 bataljona i 4 baterije iz Srbije da bi se formirala jedna udarna grupa, jačine najmanje 2 nemačka ojačana peš. puika.⁹ Dok ne stignu te jedinice treba držati sadašnju kružnu osnovicu, te je braniti i od napada spolja.

Pot. Bader
general artiljerije
Ia, br. 3848/42, pov.

BR. 97

NAREĐENJE 704. PEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 24. JUNA 1942. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA FORMIRANJE BORBENE GRUPE »BOROVSKI« I ANGAŽOVANJE PROTIV PARTIZANA U ZAPADNOJ BOSNI¹

Poverljivo

704. pešadijska divizija Div. komandno mesto
Odelj. Ia, br. 535/42 pov. ^ 24.6.1942.

Predmet: angažovanje pri Borbenoj
grupi »Zapadna Bosna«
(usmeno unapred)

Vojna pošta 400
Odelj. IIb, br. 318/42 pov.

1) Prema depeši komandujućeg generala i komandanta u Srbiji, Odelj. Ia, br. 3846/42 od 23.6.1942,³ Borbenoj grupi »Zapadna Bosna«, radi nastavljanja operacija od 24.b. 1942, privlače se:

- a) Operativni štab »Borovski«
- b) 734. pp

¹ U tom cilju je iz Srbije prebačen ojačan 734. pp 704. pd (vidi dok. br. 97).
v wAV T 315 r

² Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-I-M3, 2241, š. 1018—9.

³ Dopisano rukom.

³ Redakcija ne raspolaže tim dokumentom.

- c) 1/721. pp
- d) 2. i 4/654. art. div.
- e) 3/670. art. div.
- f) 4/661. art. div.

Transporti su neposredno prijavljeni od strane divizije. Utovar i vreme transporta daće se jedinicama pravovremeno.

11/724. pp transportuje se iz rejona zapadno od Požarevca za Beograd i preuzima zadatke obezbeđenja u Beogradu.

0 formiranju štaba operativnog rukovodstva »Borovski«, tačka (Ia), izdaje se posebna zapovest.

Jedinice treba pripremiti na to:

- a) da treba računati sa borbom od više nedeilja
- b) da se trupe angažuju u planini i da njihovu opremu treba odgovarajuće podesiti
- c) da sve što je nepotrebno treba ostaviti.

Za angažovane delove divizije naređuje se zabrana odsustva koja odmah stupa na snagu. Sve one koji se nalaze na odsustvu hitno pozvati nazad, sa izuzetkom onih koji su na specijalnom odsustvu (ženidba, smrtni slučaj, bolovanje). Povratnike sa odsustva prikuplja štab 654. atr. div. u sporazumu sa 734. pp i ove predaje najstarijem oficiru 734. pp, koji je povučen sa odsustva, 1 koji dobija dalje naređenje od divizije o transportovanju povratnika sa odsustva. Smeštaj i ishranu povratnika do njihovog transportovanja reguliše 654. art. div.

Ekonomsko, sanitetsko i veterinarsko zbrinjavanje regulisati posebnim naređenjem.

Opremu kancelarijskim materijalom, štampanim obrascima, aparatima za umnožavanje i prostorom za zaključavanje reguliše glavna kancelarija prema uputstvima operativnog odeljenja.

Broj vojne pošte:

Svi pripadnici Štaba operativnog rukovodstva imaju i dalje broj vojne pošte svojih jedinica. Jedinice odašilju prikupljenu poštu delovodstvu divizije, koje se brine za dalje sprovođenje te pošte glavnoj kancelariji preko komandujućeg generala i komandanta u Srbiji.

Veza Štaba operativnog rukovodstva sa divizijom:

Pismena veza preko komandujućeg generala i koman-

danta u Srbiji. O žicanim i radiovezama sledi dalja naredba.

- 10) Komandanta divizije za vreme njegove odsutnosti zastupa u načelnim pitanjima pukovnik Vestman [Westmann] komandant 734 pp⁴ a u tekućim poslovima kapetan' Liboid, zamenik načelnika operativnog odeljenja.

Đostavljeno:

Borovski

BR. 98

NAREDBA RAJHSFIRERA HAJNRIHA HIMLERA OD 25 JUNA 1942. ZA SUZBIJANJE I UNIŠTENJE PARTIZANA I DELU SLOVENIJE PRIPOJENOM NEMAČKOM RAJHU¹

Prepis

Strogo poverljivo

Rajhsfirer-SS
Komandni štab RF SS
Tgb. br, Ia, 323/42, str. pov.

"

Firerov glavni stan
25. jun 1942.

15 primeraka
1. primerak

NAREDBA

za suzbijanje aktivnosti bandi na području Gorenjska i Donja Štajerska.

- 1.) Aktivnost bandi u Gorenjskoj i Donjoj Štajerskoj biće, načelno, raščišćena sledećih nedelja.

⁴ On je bio komandant 724. pp, a komandant 734. pp 704. pd bio je pukovnik Hensel (AVII, NAV-T-315, r. 2245, s. 744—63).

⁵ Vilhelm (Wilhelm Liebold)

⁴ Zbog ograničenog prostora izostavljene su jedinice kojima je ovo naređenje dostavljeno.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-175, r. 140, s. 2668306—11.

- 2.) Celokupnom akcijom zadužujem višeg SS i policijskog komandanta alpskog područja, SS-grupenfirera i general-potpukovnika policije Rezenera.²
- 3.) Pod njegovom komandom, jedinicama će komandovati komandant policije za održavanje poretka, SS-brigadefirer general-major policije Breuer.'
- "4.) Šef policije za održavanje poretka⁴ će višem SS i policijskom komandantu alpskog područja staviti na raspolaganje sve potrebne snage za sprovođenje ove akcije, koja će se produžiti na više od 4 nedelje, i dovesti do garantovanog uspeha.
- v 5.) Glavna uprava SS je naredila da se snage policije za održavanje poretka potpomažu svim potrebnim teškim naoružanjem, ukoliko one njime ne raspolažu. Pre svega da se dopreme, u dovoljnoj količini, pušćane granate, sem-toga 2 plamenobacaća, kao i nekoliko brdskih topova, sa odgovarajućom poslugom.
- ' 6.) Šef policije za održavanje poretka javiće mi koje je snage odredio trupnoj policiji, kao i pojačanja žandarmeriji.
- 7.) Policija bezbednosti i služba bezbednosti pojaćavaju operativne snage za ovu akciju, s momentanim dejstvom, i imaju zadatak da pripreme celokupno proćišćavanje putem sigurnosnog izvidanja i mera policije bezbednosti.
- 8.) Pod komandantom policije bezbednosti, SS-šćandartfirerom B1 u me o m, rukovoćenje angažovanih snaga policije bezbednosti u Gorenjskoj ima SS-šćandartfirer Lurker, a rukovoćenje snagama policije bezbednosti u Donjoj Šćajerskoj SS-šćturmbanfirer Vogt. Glavna uprava bezbednosti Rajha stara se za snabdevanje policije bezbednosti svim tehničćkim sredstvima. Naroćito treba sprovesti opremanje nadraćujućim bojnim otrovima, kao i omamljujućim sredstvima.
- 9.) Prema sporazumu s Vrhovnom komandom Vermahta, višem SS i policijskom komandantu, za veliku akciju, biće, na zahtev, stavljene na raspolaganje one jedinice Vermahta koje se nalaze na teritoriji. Za ovo vreme one se potćinjavaju višem SS i policijskom komandantu alpskog područja. Dopunske jedinice stoje, međutim, s obzirom na

³ Ervin (Erwin Rösener)

³ Brenner, der Fefehlshaber der Ordnungspolizei

⁴ Chef der Ordnungspolizei

njihove hitne zadatke oibulke, na raspolaganju samo u domenu svojih garnizona.

- 10.) Celokupna akcija biće samo onda u potpunosti svrsishodna ako se svim snagama preduzme izgradnja graničnih prepreka. Viši SS i policijski komandant se stara za povećanje radne snage za postavljanje graničnih traka, kao i radne snage za vučenje prepreka.
- 11.) Umoljavam gospodu namesnike Rajha u Koruškoj⁵ i Štajerskoj⁶ da celokupnu akciju potpomognu svim političkim i propagandnim sredstvima. Viši SS i policijski komandant mi je odgovoran da celokupna akcija prođe u najužem sporazumevanju i, bez trvenja, u zajedničkoj delatnosti sa gospodom namesnieima Rajha.
- 12.) I poslednji Nemačac na tom području u starosti od 17 do 55 godina, sposoban za oružje, a ako je moguće i izvan tog područja, iz starih okruga Koruške i Štajerske, treba da se angažuje za sprovođenje ove akcije.
- 13.) Ovu akciju treba sprovoditi potpuno svrsishodno, u celini, nemilosrdno i bezobzirno. U prvom redu stoji interes nemačkog Rajha, za postignuće cilja potrebno je totalno umirenje obaju područja Rajha — Gorenjske i Donje Štajerske.
- 14.) Akciju treba sprovoditi prema celokupnim smernicama koje su priložene ovom naređenju. Viši SS i policijski komandant da mi, nakon razgovora sa šefom policije za održavanje poretka, javi najraniji termin za početak ove akcije, kao i za aktivno trupno angažovanje. Ovaj izveštaj očekujem najkasnije do 1.7.1942. godine.

H.⁷ Himler

F.d.R.

Rode

potpukovnik d. Sch.⁸
i SS-oberšturbführer

⁵ Gaulajter i državni namesnik Koruške je bio dr Fridrih Rajner (Friedrich Reiner).

⁴ Šef civilne uprave u Štajerskoj je bio dr Zigfrid Iberrajter (Siegfried Ueberreither).

⁷ Hajnrih (Heinrich Himmler)

⁸ Schutzpolizei (zaštitna policija)

BR. 100

IZVEŠTAJ NEMAČKOG GENERALA U ZAGREBU OD 27. JU-
1942. VRHOVNOJ KOMANDI VERMAHTA O STAVU PO-
UKA ZIGFRIDA KAŠEA PREMA MERAMA ZA SPRECA-
UNJE ŠIRENJA NARODNOOSLOBODILACKOG POKRETA,
IIŠTENJE PARTIZANSKIH SNAGA I USPOSTAVLJANJE
IRA U ZAPADNOJ BOSNI IZLOŽENOM U MEMORANDU-
MU I PISMIMA PAVELICU I KVATERNIKU¹

telegram²
[27.6.1942.
s " 18 čas.

Nemački general u Zagrebu
Primilj.: 28. jun 1942.
br. 170/42, str. pov.
Odelj. Ia, prilog

Strogo poverljivo

nemačkog generala u Zagrebu

.R:

1. OKW/odelj. za inostranstvo
2. OKH/odelj. vojnih izaslanika
3. Operativnom štabu vazduhoplovstva,
grupi vojnih izaslanika, pukovniku šmitu
4. Komandantu oružanih snaga na Jugoistoku, Ia

Dostavlja se u izvodima memorandum nemačkog posla-
la koji je 24.6. predat poglavniku i ministru spoljnih po-
>va⁴, kao i dva poslanikova pisma maršalu.⁵ Gledišta koja
tu sadržana u principu su prihvatili hrvatski državnici i
ršal. Da li će i kakvi će rezultati u praksi nastupiti još se
; može sagledati. Bitna gledišta memorandumu i pisama mar-
nemački general je od pre godinu dana neprestano iz-
na odgovornim hrvatskim mestima, a da se nisu mogli
bici uspevi vredni pometna. O ovome se ažurno izveštavalo.
Povod za ove korake poslanika bio je rastuće širenje
stičkih ideja i ofanzivne aktivnosti, kao i to što je

¹ Snimak telegrama (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501,
268, s. 256-61.

Iz popunjenog zaglavlja telegrama objavljeni su samo naj-
iji podaci.

Štambilj primaoca,
dr Mladenu Lorkoviću
Slavku Kvaterniku

hrvatska vlada zatajila pri umirivanju u istočnoj Bosni, te što su i novoformirane hrvatske trupe delimično zatajile.

Memorandum nemačkog poslanika ima sledeći sadržaj:

»*Gledišta za savladavanje partizana i uspostavljanje mira u zapadnobosanskim oblastima*

A. Neovisno od opštih uticaja rata, sledeći nedostaci su pre svega doveli do današnje situacije:

1. Samovolja najrazličitijih zvaničnih i nezvaničnih ličnosti i organizacija u zemlji i pravna nesigurnost koja iz svega toga sledi.

2. Nепrestano preseljavanje sela i čitavih područja.

3. Nedostatak jedinstvenog rukovodstva u upravljanju kao i dalekovidnog planiranja u tim poslovima.

4. Nedostatak ideje o državi među stanovništvom.

B. Da ne bi današnji razvoj doveo do najtežih posledica, sledeće mere se pokazuju kao hitno potrebne:

1. Smesta bezuslovno prekinuti svako iseljavanje.

2. Saobrazno opunomoćeniku za istočnu Bosnu u Sarajevu treba postaviti opunomoćenika za zapadnu Bosnu u Banjoj Luci. Obadva opunomoćenika moraju biti opunomoćeni zastupnici poglavnika i vlade, a ne samo vlade. Ovim opunomoćenicima se mora dati rang ministra i moraju biti postavljeni do daljeg, to jest do umirenja područja i organa/ovalija stanovništva u državu. Svi civilni organi im se moraju potčinjavati. Operacije vojnih organa bi se smele vršiti samo s njihovim odobrenjem ili putem njihovog zahteva.«

Dopuna nemačkog generala:

Ova se rečenica ne odnosi na nemačke operacije, nego na samostalnu hrvatsku akciju.

Memorandum dalje glasi:

»Ovi opunomoćenici moraju imati sledeća prava i dužnosti:

a) *Njihov zadatak*

Bez obzira na dosadašnje metode, najbržim putem dovesti do umirenja područja. Ukoliko budu njihove mere manje krvave i vezane s manje razaranja, utoliko bolje.

b) *Ovlaštenje*

Za sprovođenje svog zadatka, njima su potčinjene, u okviru postojećih zakona, sve civilne i policijske vlasti, kojima oni mogu davati instrukcije. Mere i instrukcije izvan postojećih zakona oni mogu odmah vršiti u slučaju nužde, izveštavajući poglavnika. Oni mogu svakog državnog službenika

nameštenika smesta otpustiti iz službe i proterati iz područja. Nakon toga dalji postupak po zakonu. Oni mogu postaviti predsednike opština i odgovarajuće niže činovnike. Predstavnici sreza i odgovarajuće službenike oni mogu privremeno stavljati. Postavljanje velikih župana i odgovarajućih službenika može -uslediti samo preko poglavnika. Oni rrtogu proasiti vanredno stanje i svakog postaviti pred prečki vojni

<.) *Saradnici*

Opunomoćenici ne formiraju nikakvu višu upravnu instituciju, nego jedan niži rukovodeći organ. Oni dobijaju saradnju za vođenje privrede, za policiju (uključujući i ustašku službu), za propagandu i upravljanje. Vojni komandanti koji se nalazi na njihovoj teritoriji upućen je na saradnju s njima,

d) *Metode*

Treba provesti jaku propagandu sa svim sredstvima radi pobijanja zamisli ustanika, a za ideju hrvatske države. Narod se mora ustanicima izbiti iz glave shvatanje o izgledima pobedu Engleske i Rusije. Radionice i seoska imanja mogu se osigurati i tretirati kao mirna mesta. Treba prekinuti samovoljnim iseljavanjem stanovništva iz stanova u korist lasti.

Preko dosadašnjih četnika, koje treba preimenovati, treba se dobiti veza s pravoslavnim stanovništvom. Treba da se ede njihovo privlačenje za saradnju u zemlji. Njihov crkveni život treba razviti. Njihovu borbenu snagu treba angažovati protiv partizana. Gde je za prelazni period korisno, opunomoćenik može povremeno uzeti iz ovih krugova saradnike savetnike.

3. Kod opunomoćenika treba formirati jedan, a po potrebi i više prekih sudova za celokupno stanovništvo, izuzev ih snaga i ustaša. Kod vojske formirati ratne sudove, toga će se kod opunomoćenika formirati preki sud listaše, čiji je presudni zadatak da se stara o ispunjavanju čistoti u ustaškim redovima.

4. Nastupanje protiv partizana i njihovih ustaničkih retribucija treba planirati na dugi rok i odgovarajuće sprovesti.«

Dodatak nemačkog generala:

Sledi pobrojavanje poznatih načela o postupanju sa stanovništvom u ustaničkim krajevima. Pri tom je značajan zahtev nemačkog poslanika da se u očišćenim i umirujućim područjima ne formira ustaška organizacija.

Pisma poslanika maršalu glase:

»Javlja se potreba da se za razvoj vojnih snaga hrvatske države političkim sredstvima okonča besplodna borba koja samo rasipa sve snage. Mogu se i u nekoliko srezova ukloniti iz tamošnjeg stanovništva predsednik sreza, predsednik opštine i drugi organi, ako do sada nisu bili nesebično odani državi, samo ako se time postiže smirenje. Trajno vođenje rata bez konačnih uspeha sve više i više razara temelje države i moral kao i borbenu snagu trupa.

Trupe oružanih snaga i ustaša u garnizonima morale bi se što je više moguće podvrgnuti obuci i disciplini. Za borbenu obuku je nužno uredenje jednog trupnog poligona. Predlog: planina Romanija.

Mnogo će se postići a'ko se ove trupe budu angažovale jedino u najhitnijim slučajevima. Država bi morala: ne proširivati male nemire preobimnim merama, nego ih najneznatnijim sredstvima savladati i tako dolaziti do mira.«

Drugo pismo maršalu ima sledeći sadržaj:

»A) Što se, uprkos srazmerno velikom broju angažovanih jedinica i vrsti neprijatelja, nije mogao postići brz uspeh, niti izbeći neuspeh rezultira iz sledećih nedostataka:

1. Slabost komandovanja. Mnogi oficiri su pre svega uzdržljivi i bez elana u ličnom angažovanju. Pored toga su nesnalazljivi u taktičkom komandovanju trupama. Najveći nedostatak je u rukovođenju i uređenju pozadinskih službi i snabdevanju trupa.

2. Trupa stoji uglavnom dobro u egzercirnoj obuci, ali nije dovoljno obučena na terenu, niti u gađanju.

3. Staranje oficira o vojniku skoro sasvim nedostaje.

4. Nedostaje i duhovno orijentisanje trupe na državu i njene ideje.

B) Pošto u ovakvom sastavu vojne snage zemlje još nisu dovoljne da savladaju unutrašnje nemire i zbog toga ne uživaju nikakav ugled ni poštovanje među stanovništvom, moraju se odmah preduzeti mere za otklanjanje toga. Borbe u zapadnoj Bosni su odlučujuća prekretnica, i tu se može angažovati s pozitivnom energijom. Sledeće mere mi izgledaju nužne:

1. Potrebno je da vrhovni komandant hrvatskog domobranstva maršal Kvaternik neposredno angažuje svoju ličnu energiju i da se uputi u zapadnu Bosnu na bojište kod svojih trupa koje vode borbu. U njegovoj pratnji trebalo bi da budu sledeći oficiri: jedan generalštabni intendantski i jedan ustaški, radi hitnog ispitivanja i preduzimanja odgovarajućih mera

pomoći. To je, izgleda, neophodno. Poseta bi morala uslediti narednih dana i vodila bi preko Banje Luke ka trupama i pozadinskim službama.

Razgovori sa štabovima komandi, poseta trupama u prvoj liniji, odlikovanja zaslužnih oficira, podoficira i vojnika i otklanjanje nedostataka mogu se preduzimati prilikom obilazaka. No, time će se pre svega uliti čoveku poverenje u najviše rukovodstvo, a i unutrašnji polet će umu se dati. Kad bi sa sobom mogao poneti i nekoliko poklona, onda bi i to bilo još dragocenije.

2. Pri svakoj hrvatskoj diviziji, odnosno borbenoj grupi mora se formirati ratni sud. Isto tako i pri odgovarajućim ustaškim. Manje je značajno pitanje zakonskog regulisanja od mogućnosti sprovođenja hitnih mera. U slučaju potrebe — kod pukova vojni sudovi. Pre svega se moraju kažnjavati: kukavičluk, napuštanje položaja, nasilje prema nezaštićenima, otimanje i pljačka, ostavljanje oružja i slično.

3. Za pozadinsko operacijsko područje i za 1. i 2. gorski "zdrug, otprilike između Sane — Zirovca — Petrinje — Save, treba angažovati jednog komandanta pozadinskog područja i potčiniti ga generalu Štalu. Njegov zadatak: umirivanje, regulisanje saobraćaja, osiguranje snabdevanja, obezbeđenje pozadinskih vojnih i za vojsku važnih postrojenja. Ratni sud za r-njegove trupe: pri najbližoj diviziji.

4. Posle poraza partizana s Kozare⁶ pokazuje se kao nužno da se za ovo područje odredi i vojni komandant za domen opunomoćenika.«

Dodatak nemačkog generala:

Intervencija poslanika, koju je i nemački general ranije reduziimao, da se maršal uputi u Borbenu grupu »Zapadna Bosna« imala je uspeha. Maršal je 27.6.42. stigao u Banju Luku.

Nemački general u Zagrebu
Ia, br, 170/42, str. pov.
Zagreb, 27.6.42.
Potp. I.V. fon Funk⁷

primerka

1. primerak original
2. primerak generalu
3. primerak načelniku
4. primerak koncept.

⁴ Vidi dok. br. 91, 93 i 100.

⁷ Valter (Walter Funck)

OPERACIJSKI PLAN BORBENE GRUPE »ZAPADNA BOSNA« OD 28. JUNA 1942. ZA UNIŠTENJE PARTIZANSKIH SNAGA NA KOZARI¹

WB — 1709³

Borbena grupa

»Zapadna Bosna«

Ia, br. 267/42, str. pov.

Komandujući general i komandant²
u Srbiji

Prim.: 29.6.42, gl. kancel. 159/42

str. pov.

Odelj. Ia, zaved. br. 336/42, str. pov

Primerak. 1 Priloga:

0.U., 28.6.42.

7 primeraka

1. primerak

Strogo poverljivo!

OPERACIJSKI PLAN ZA UNIŠTENJE PARTIZANA NA KOZARI⁴

- 1.) *Neprijatelj* pojačava svoje vosto postavljene položaje na Kozari. Prema onome što se do sada moglo utvrditi, on se odlučio na borbu do kraja.⁵ Bliže podatke vidi u obaveštajnom biltenu o neprijatelju.⁶
- 2.) *Borbena grupa »Zapadna Bosna«* napada, radi uništenja neprijatelja i čišćenja opkoljenog područja, najpre na Kozaru, istovremeno sa Grupom »Borovski«⁷ sa zapada,

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 249, s. 1139—41. Na margini originala rukom je dopisano nekoliko nečitljivih reči i parafa.

² Štambilj primaoca.

³ Dopisano rukom.

⁴ Vidi dok. br. 91, 96 i 97.

⁵ Glavnina 2. krajiškog NOP odreda (s ranjenicima i većim delom zbeга) 3/4. i 4/5. jula 1942. je pokušala da se u rejonu Planinke probije iz okruženja na Kozari. Međutim, zbog velike nadmoćnosti neprijateljskih snaga, probio se samo mali broj pojedinaca (Zbornik, tom IV, knj. 5, dok. br. 126, knj. 6, dok. br. 5, 12, 24 i 43; Rade Bašić, n.d., str. 195—243).

⁶ AVII, NAV-T-501, r. 249, s. 1154—8.

⁷ Vidi dok. br. 97.

- i; ojačanim 3. gorskim zdruhom s jugoistoka i dostiže kao levi odsek:
 - a) sa zapada, opštu liniju Mrakovica — dolina Moštаницe do železničke pruge 6 km jugoistočno od Bosanske Dubice;
 - b) s jugoistoka, greben koji se proteže južno od Kozare preko Krnjina — Lisine — M. visa do Mrakovice.

3.) *Zamisao vođenja borbe*

a) *Grupa »Borovski«*

- (1) Prodor osobito jakih i dobro opremljenih jurišnih odreda duž grebena s obe strane doline Miječaniče, kao i napad Grupe »fon Vedel«⁸ sa zaprečne linije u severoistočnom pravcu na Mrakovicu.
- (2) Iza ovih udarnih klinova, napad dotadašnje zaprečne linije u širokom povezanom frontu radi čišćenja zemljišta u međuprostoru.
- (3) Angažovanje artiljerije tako da se koncentrična vatra otvara ispred udarnih klinova, a isključuje napadi sa boka.
- (4) Radi zaštite od prepada sa zapada treba zapadno od puta Prijedor — Dubica ostaviti jača osiguranja, koja će živom patrolnom aktivnošću obezbeđivati od neprijatelja poledinu trupa koje napadaju i put Prijedor — Dubica. Dnevni ciljevi koje treba dostići treba da budu tako proračunati da trupi ostane dovoljno vremena da se rasporedi za noć u neprekidnoj zaprečnoj liniji radi odbijanja neprijateljskih pokušaja prodora i da bi izvršila snabdevanje, veoma otežano zbog zemljišnih i putnih uslova.

b) *Ojačani 3. gorski zdruk*

Težište: Uništenje neprijateljskih položaja prodorom duž grebena od Krnjina ka zapadu. Istovremeno vezivanje neprijatelja frontalnim gonjenjem od strane jurišnih grupa sa zaprečne linije. Prema tempu napredovanja prodora duž linije visova, smesta pomeriti zaprečnu liniju na greben. Pri tom temeljito pročititi zemljište između stare i nove zaprečne linije. Radi uništenja, angažovanje osobito dobro opremljenih jurišnih trupa, među njima inžinjeraca (bacači plamena) i artiljerijskih osmatrača. Ovde takođe tre-

⁸ Fridrih (Friedrich von Wedel), potpukovnik, komandant 721. pp 714. pd.

ba učesče mase artiljerije sa podrškom avijacijskih snaga.

- 4.) *Angažovanje vazduhoplovstva*
Vazduhoplovstvo će podržavati zemaljske trupe izviđanjem, nadzorom, kao i bombardovanjem i mitraljiranjem ciljeva koji se isplate. Avijacijsku podršku tražiti od Borbene grupe »Zapadna Bosna«, Ia.
- 5.) *Komandna mesta, veze*
Svojstvenost načina vođenja borbe (partizani) i zemljišne teškoće zahtevaju usko držanje svih štabova uz trupcu. Pošto se mora stalno računati na uništenje telefonskih vodova, treba težiti udvajanju veza putem radija.
- 6.) *Snabdevanje*
Zbog zemljišnih i putnih prilika, normalno izvođenje snabdevanja kod trupe koja napada neće biti moguće. Zbog toga su improvizacije naširoko potrebne, kao unajmljivanje tovarnih životinja, domorodačkih zaprega, formiranje kolona tovarnih životinja i nosača, pribavljanje samara itd. (Prethodno telefonom.)
Način vođenja borbe zahteva što je moguće veću pokretljivost vojnika. Prtljag mora biti malen po obimu i težini, zbog toga samo oružje, municija, šatorska krila, posude za kuvanje, vojnička torbica, alat za kopanje i neophodna hrana, sve ostalo treba ostaviti u komori. Koliko god je moguće, dopreмати toplu hiranu u posudama za nošenje hrane.
- 7.) *Sanitetska služba*
Zbog zemljišnih i putnih poteškoća, potreban sanitetski materijal treba da ponesu pomoćni nosači za bolesnike na iznajmljenim tovarnim životinjama i sanitetsko osoblje u sanitetskim ruksacima. Za dopremanje ranjenih, pripremiti domaća vozila. Gde ta vozila ne mogu više di idu, pripremiti nosiljke od šatorskih krila. Dopremanje ranjenih i trupna previjališta treba osigurati od neprijateljskih prepada.
- 8.) Najkasnije do 1.7.42. dostaviće:
 - a) *Grupa »Borovski«*
 - 1) Zamisao toka napada, najraniji početak napada, dnevne ciljeve, proračun vremena.
 - 2) Raščlanjavanje Grupe »Borovski« za napad. Pri tom hrvatske napadačke snage treba dodeliti nemačkim sastavima.

3) Mere osiguranja prema zapadu i puta Prijedor — Dubica.

4) Molbe i predloge.

b) *Ojačani 3. gorski zdrug*

1) Plan napada uz navođenje najranijeg početka napada, dnevne ciljeve, proračun vremena.

2) Raščlanjavanje ojačanog 3. gorskog zdruga za napad.

3) Mere za osiguranje pozadinskog zemljišta do železničke linije: železnička stanica Omarska — železnička stanica Kozarae.

4) Molbe i predloge.

Dostavljeno:

9

Štal

Zbog ograničenog prostora izostavljena su imena komandanta, odeljenja i grupa kojima je ovaj plan dostavljen.

IZVOD IZ MESECNOG IZVEŠTAJA OPERATIVNOG ODELJENJA KOMANDANTA ORUŽANIH SNAGA NA JUGOISTOKU OD 30. JUNA 1942. O TOKU OPERACIJE PROTIV PARTIZANA U ZAPADNOJ BOSNI, VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI I OBOSTRANIM GUBICIMA U SRBIJI, ISTOČNOJ BOSNI, HRVATSKOJ I HERCEGOVINI, NAPUŠTANJU 3. I, DELIMIČNO, 2. ZONE OD STRANE ITALIJANA¹

Komandant oružanih snaga na Jugoistoku H. Qu., 30.6.42.
(Komanda 12. armije)
Odeljenje 11/42, str. pov. Ia

Izveštaj o radu
za vreme od 1. do 30.6.1942.

1. 6.
2

3. 6.

Prilog 5

Čišćenje zapadne Bosne

OKW/WFSt i OKH/Oper. odelj. su izvešteni da će planirana nemačko-hrvatska operacija čišćenja u zapadnoj Bosni otpočeti, kako se predviđa, 10.6, i to s nastupanjem po jedne mešovite borbene grupe, u čijem se sastavu nalaze i nemački tenkovi, iz rejona Banje Luke i Bos. Novog³. Zajednički cilj obeju pomemutih borbenih grupa jeste rejon Prijedor, radi zadržavanja uslova za stvaranje fronta na jugu, da bi se na taj način postiglo zatvaranje na ovom pravcu. Odmah potom, otprilike oko 10.6., usledilo bi stezanje Obruča oko rejona Bos. Gradiška — Bos. Dubica — Prijedor, zapadno od Banje Luke, i to tako što bi se produžilo s nadiranjem dva hrvatska gorska zdruga, koja bi do tada bila u rezervi, na luk Sana — Una i dalje do linije Prijedor — Bos. Dubica. Potom bi se prešlo na čišćenje planine Kozara, sa glavnim udarom od juga prema severu.⁴ Ukupno trajanje ove operacije bilo bi do oko 10. 7, a odmah potom bi se prešlo na pacifikaciju (ko-

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-312, r. 465, s. 8053352—78.
2 6 3 10 11 14 17 19 21 23 26 27 28 31 33 34 33 40 43 J 45 J¹⁰ Ostavljeni tekst se odnosi na jedinice i situaciju u Grčkoj.

³ Vidi dok. br. 87.
⁴ Vidi dok. br. 100.

mandant oružanih snaga na Jugoistoku (Komanda 12. armije), Ia, br. 1335/42 str. pov.).⁵

Prilog 6

Operacija čišćenja zapadne Bosne

Prikupljanje ustanika severno od Ivanjske pokazuje da je verovatna namera ustanika da se pre početka čišćenja probiju na istok. Komandujućem generalu i komandantu u Srbiji je J žbog toga depešom skrenuta pažnja na naročiti značaj Obezbeđenja i zatvaranja puta Bos. Gradiška — Banja Luka, i to u vremenu do 10.6.

6

5.6.

: Prilog 13

' Podaci o italijanskom načinu vođenja borbe i o stanju neprijatelja u Crnoj Gori

• Komandi oružanih snaga na Jugoistoku su, radi sopstvenog načina vođenja borbe, potrebni podaci o italijanskom načinu vođenja borbe i o stanju neprijatelja u Crnoj Gori. Nemački štab za vezu pri italijanskoj A.O.K-2 je izvestio da nije u stanju da dostavlja podatke o Crnoj Gori. Komando Supremo je, i pored naših molbi, odbila da italijanski oficir za vezu pri komandantu oružanih snaga na Jugoistoku bude ovlašćen i za izvršenje zadataka oficira za vezu za italijansku A.O.K-9 i italijansku A.O.K-2. Zbog toga komandant oružanih snaga na Jugoistoku moli nemačkog [opunomoćenog] generala u Rimu da tekuće obaveštavanje o situaciji u Crnoj Gori obezbedi na drugi način. Ponovo se obnavlja naš zahtev da italijanska komanda za vezu pri komandantu oružanih snaga na Jugoistoku treba da ima pravo da obezbeđuje i vezu sa italijanskom A.O.K-9 (Ia, br. 1350/42 str. pov.).⁷

8

i Prilog 16

Za ponovno uspostavljanje pruge Prijedor — Bos. Novi — Sisak

/komandant železničkog transporta stavio je na raspolaganje komandujućem generalu i komandantu u Srbiji jednu železničku inž. komandu.

⁸ 8.5.⁹

10

⁷ 7 25 30 a 31 i 44 Redakcija ne raspolaže tim dokumentom.
⁹ Pogrešno: treba 6.

Prilog 18

Operacije u zapadnoj Bosni

Nemački general u Zagrebu je dobio naređenje da preko generala Oksilije obavesti italijanskog komandanta oružanih snaga »Slovenija — Dalmacija«, i to što pre, o operaciji »Zapadna Bosna«, koja će početi 19.6. Moli se da italijanske snage učestvuju u zatvaranju fronta Sans'ki Most — Bos. Krupa.

II

Prilog 20

7. četa brdskog (mot.) školskog puka »Brandenburg«

Komandant oružanih snaga na Jugoistoku moli O.K.W. da 7. brdsku četu 800. školskog (mot.) puka »Brandenburg« za naročitu upotrebu i dalje ostavi na raspolaganju komandujućem generalu i komandantu u Srbiji. Ta četa se naročito dobro pokazala u borbama protiv bandi Mihailovića u jugozapadnoj Srbiji i prilikom njenog angažovanja na Fruškoj gori.¹²

10. 6.

Prilog 21

Pregled situacije na području Komande oružanih snaga na Jugoistoku (zaključno sa 7.6.42)

A) Opšta situacija

U Srbiji, uopšte uzev, i dalje Vlada mir. Vođene uspješne borbe protiv manjih bandi.

U Hrvatskoj živa aktivnost ustanika u zapadnoj Bosni i u italijanskoj okupacionoj zoni. Sve se više razvijaju ustanci u italijanskoj novopripojenoj oblasti oko Ljubljane.¹³ Napreduje pacifikacija istočne Bosne.

¹⁴

B) Pojedinih situacija

I. Srbija

1.) Razbijen je svaki planski, celoviti otpor komunista i partizana. Saslušanje zarobljenog engleskog kapetana i zaplenjeni materijal su pokazali da se Mihailovićeve rad u pogledu stvaranja novog ustaničkog pokreta nije promenio, no da mu nedostaje još oružja i pogodnog nižeg rukovodećeg kadra.

¹² Vidi dok. br. 92.

¹³ Dejstvo u tom rejonu i borbe s mobilnom grupom divizije »Granatieri di Sardenja« oko Ljubljane vodio je Notranjski NOP odred (Zbornik, tom VI, knj. 2, dok. br. 69, 85, 171 i 177). Opširnije o situaciji i partizanskim akcijama u Ljubljanskoj pokrajini vidi obavještajm bilten italijanskog 11. armijskog korpusa (Zbornik, tom XIII, knj. 2, dok. br. 50).

2.) U Oblasti okupiranoj od Bugara bilo je nekoliko napada. Bugari uspješno očistili rejon jugoistočno od Niša i južno od Prokuplja.

3.) Akcije nemačkih trupa imale su za rezultat uništenje manjih bandi kod Arandelovca, Gomjeg Milanovca, Požege i Negotina. Srpska državna straža vodila je kod Jagodine uspješne borbe protiv jedne manje bande.

4.) U Požarevcu, Petrovcu i Beogradu otkrivene komunističke ćelije.

5.) Nekoliko engleskih aviona nadletalo jugozapadnu Srbiju.

6.) Uopšte uzev, situacija u pogledu snabdevanja i u pogledu saobraćaja nepromenjena. Ekonomska situacija: obrađivanje zemlje i žetva izvanredno ugroženi zbog velikih poplava u Banatu. Od isporuka žita koje su obećane Grčkoj nedostaje (isključivo) od juna 8000 tona.

II. Hrvatska

a) Istočna Bosna

I dalje u toku pacifikacija. 718. div. nastavlja sa uspješnim "proganjanjem ostataka bandi.

Zbog poplave prekinuta železnička pruga i put Sarajevo — Vares.

U toku su radovi na ponovnom uspostavljanju saobraćaja.

U Sarajevu otklonjena trvenja između Italijana i Hrvata.

b) Zapadna Bosna

Naše pripreme teku planski. Početak operacije »Zapadna Bosna« 10. 6.¹⁵ Prema hrvatskim izveštajima neprijatelj broji 5—6000 ljudi.

U rejonu Prijedor — Bos. Novi — Kostajnica mnogobrojni napadi na železničke pruge i puteve, ikao i na železničku prugu Glina — Petrinja. Hrvati vode uspješne manje borbe južno od Banje Luke, kod Bos. Duibice i jugoistočno od Petrinje.

c) Severno od Save

Bande sa Fruške gore izvršile nekoliko napada severno od Rume i kod Petrovaradina. Četa 800. puika za naročitu upotrebu, folksdojčeri i Hrvati uspješno čiste planinu.

d) Italijanska okupaciona zona

Posle uspješnih borbi protiv bandi severno i severozapadno od Dubrovnika izgleda da je u tom kraju situacija smirenija. Ponovo se vrše mnogobrojni napadi na železničku prugu Knin — Ogulin, kao i u oblasti Ogulin — Rijeka. Naročito su mnogobrojni postali napadi u novopripojenoj italijanskoj ob-

i " Vidi dok. br. 84, 85, 87 i 90.

lasti južno i jugoistočno od Ljubljane.¹⁶ U toku je premeštanje jedne italijanske divizije iz rejonu južno od Sarajeva u rejon Ljubljane.

III. Gubici (od 22. 5. do 6. 6. 42. uključno):

a) Naši gubici	mrtvih	ranjenih	nestalih
Nemci	2	20	
Hrvati	46	106	62
Srpska drž. straža	11	2	—

b) Gubici ustanika:

1083 ubijena u borbi

76 ranjenih

1745 zarobljenih, od kojih se najveći deo predviđa za logore u Norveškoj

325 streljanih radi odmazde.

¹⁷

Borbena grupa »Zapadna Bosna« je 10.6. sa po jednom grupom iz rejonu Banja Luka i Bos. Novi, krenula, prema planu, u nastupanje ka Prijedoru. Prednji odred grupe iz Banje Luke stigao u Prijedor već 10.6.¹⁸

10.6.

¹⁹

14. 6.

Komandant: 14. 6. ujutro vratio se zamenik komandanta u Solun sa svog »inspeksijskog putovanja u Srbiju« (7. 6 — 14.6). Službene zabeleške o tome vidi u prilogu 25.²⁰

²¹

Prilog 27, veza prilog 20

7 (mot.) četa 800. školskog puka »Brandenburg« za naročitu upotrebu

¹⁶ U Ljubljanskoj pokrajini, posle niza uspešnih diverzija i sabotaza, došlo je do opšteg narodnog ustanka i formiranja prvih partizanskih odreda. Glavni štab Slovenije preduzeo je plansko čišćenje pojedinih područja i stvaranje slobodne teritorije oko Broda na Kupu i Kočevske Reke, pa na sever prema području Loške doline, Krima, Mokreca, Ljubljanskog barja i gornjeg toka Krke, i na istok prema Beloj krajini (Zbornik, tom VI, knj. 2, dok. br. 88, 98—102, 106, 109 i 124; tom XIII, knj. 2, dok. br. 58).

²⁰ i ²⁴ U svojim zapažanjima, zastupnik komandanta oružanih snaga na Jugoistoku konstatuje da potčinjeni ne poznaju činjenično stanje u Srbiji, da je obaveštajna služba i izviđačka služba slaba u otkrivanju partizanskih snaga. U vezi s tim postavio je i konkretne zadatke potčinjenim jedinicama — od voda do puka (AVII, NAV-T-315, r. 2258, s. 712—5).

Na traženje komandanta oružanih snaga na Jugoistoku da mu se i dalje ostavi na raspolaganju 7 (mot.) četa 800. školskog puka »Brandenburg« za naročitu upotrebu (komandant oružanih snaga na Jugoistoku, Ia, br. 2097/42 pov. od 9.6.)²², OKW je naredila: »Za sada, do 30. 6, četa i dalje ostaje na raspolaganju komandanta oružanih snaga na Jugoistoku«. Komandujući general i komandant u Srbiji je depešom obavestio o tom naređenju.

| Prilog 28

Obezbeđenje pruge granica Rajha — Zemun

Komandujući general i komandant u Srbiji je dobio naređenje da ponovo proveri obezbeđenje pruge granica Rajha — Zemun i da odmah zaposedne sve stražarske kule na toj pruži.

% 15. 6.

²³

17.6.

§ Prilog 39

i Zapažanja nakon inspeksijskog putovanja

- Prilikom svog putovanja po Srbiji (7.6 — 14.6.42) komandant oružanih snaga na Jugoistoku je dao zapažanja koja je 17.6. uputio komandujućem generalu i komandantu u Srbiji (iz, vodno za divizije) i stavio na raspolaganje referentima operativnog štaba komandanta oružanih snaga na Jugoistoku.²⁴

²⁵

f Prilog 46, veza prilog 20

7. četa školskog puka »Brandenburg«

Po naređenju OKW, 7. četetu školskog puka »Brandenburg« treba do kraja juna izvući sa sadašnjeg područja angažovanja, te je najkasnije 30. 6. železničkim transportom uputiti u Staljino, na raspolaganje Grupe armija »Jug«. Ovo naređenje je depešom prosleđeno komandujućem generalu i komandantu u Srbiji.

²⁶

y 22. 6.

²⁷

Savetovanje kod načelnika štaba

²⁸

Srbija: Stanje, uopšte uzet, nepromenjeno. Na železničkoj pruzi Paraćin — Zaječar izvršena sabotaža: prevrnut i uništen voz.²⁹

Završeno čišćenje rejona Fruška gora, ustanici imali velike gubitke.

Hrvatska: Čišćenje istočne Bosne od strane glavnine 718. divizije odvija se po planu. I u zapadnoj Bosni se operacija čišćenja odvija uspešno. Slomljen je delimično vrlo žilav otpor ustanika. Pogoni kod Prijedora u nemačkim rukama. U toku je ponovno uspostavljanje saobraćajnih relacija. Evakuisanje Italijana iz 2. zone (dalmatinske planine koje se protežu duž demarkacione linije) potpuno je izmenilo sliku Hrvatske. Na osnovu izveštaja nemačkog generala u Zagrebu, OKW/WFSt je skrenuo pažnju na nužnost dovoljno jakih hrvatskih posada u oblasti koje su napustili Italijani, jer ne treba ustanicima dati priliku da se prikupljaju u dalmatinskim planinama (Ia, br. 1449/42 od 17.6.42).³⁰

31

Pitanje o dovoljno jakim posadama u Hrvatskoj

Zaimenik komandanta oružanih snaga na Jugoistoku je, jednom depešom upućenom general-majoru Ferču prilikom njegovog boravka u OKW, zamolio da se već sada izričito skrene pažnja na opasnosti za pacifikaciju Hrvatske i područja na Jugoistoku. Te opasnosti su prouzrokovane napuštanjem, od strane Italijana, velikog dela oblasti duž demarkacione linije 2. zone i, dalje na jugu, delova 3. zone. Vidi prilog 56 (veza prilog 54).³²

33

23. 6.

34

Pitanje o dovoljno jakim posadama u Hrvatskoj

General-majoru Ferču se, kao dopunsko objašnjenje za depešu poslatu 2.6, saopštava da brdska zona duž demarkacione linije nije »2. zona«, nego »3. zona«, a da se zona bliža morskoj obali naziva »2. zona«. Italijani nameravaju da u zoni bliže morskoj obali (2. zona) imaju posade u sledećim mestima: Novi, Sinj, Split, Makarska, Mostar, Dubrovnik, Trebinje. Iz 2. i 3. zone treba da se u daljem toku evakuišu mesta: Drvar, Livno, Duvno, Nevesinje, Gacko, Ljubinje, Bileća.

²⁹ Ovu akciju je, 15. juna 1942, izveo kod ž. st. Obradova Stolica, Timočki NOP odred (Oslobodilački rat, knj. I, str. 216).

Borbe u zapadnoj Bosni 21. i 22.6. su pokazale da hrvatski gorski zdrugevi nisu dorasli ustanicima. Prema izveštajima od 21. 6. za 2. gorski zdrug, a od 22.6. za 1. gorski zdrug, oba zdruge su zbog panike i svoje neveštine pretrpela znatne udarce, tako da je vrlo verovatno da ovi zdrugevi neće moći biti upotrebljeni za napadna dejstva protiv ustanika koji se brane planski. Komandant Borbene grupe »Zapadna Bosna« sada ceni i ispituje mogućnost daljeg izvođenja napada uz prikupljanje svih nemačkih snaga kod Grupe »Jug«, koja bi trebalo da izvede napad na planinu Kozaru.³⁵ Za Grupu »Zapad« se predviđa da dobija samo zadatke zatvaranja fronta radi sprečavanja izvlačenja neprijatelja na zapad, a ovu grupu bi sačinjavala 1. hrvatska gorska divizija ojačana pojedinim nemačkim delovima. Time izgleda da je prevaziđena dosadašnja namera da napadaju i grupe »Jug« i »Zapad«. General Bader se nalazi u Banjoj Luci. O konačnoj odluci poslaće se izveštaj s lica mešta, posle konačne procene situacije (Ia, br. 1509/42 Str. pov., prilog 60, veza prilog 56).³⁶

Situacija u zapadnoj Bosni

Nemačkom generalu u Zagrebu poslata je depeša: Situacija u zapadnoj Bosni zahteva angažovanje svih raspoloživih snaga, uključujući i zagrebačke reprezentacione trupe u zapadnoj Bosni, jer se tu odlučuje o daljem razvoju stvari. Povlačenje snaga, npr. slanje trupa u Bihać, treba u sadašnjem momentu smatrati kao operativno pogrešno, te to prema tome treba sprečiti. Treba odmah izneti ovu stvar pred mero-davne instance. Javiti o rezultatima. Za ličnu informaciju: već su u pokretu nemačka pojačanja jačine oko 1 ojačanog puka. Prilog 61.³⁷

38

25.6.

Izlazak 2. čete (samo personala) iz sastava I. bataljona trofejnih tenkova 202. oklopnog puka

OKW/Gen. St. d. H/Oper. odelj./III/, depešom 32972/42 pov, od 26.6.42,³⁹ naredila je: »Komandi oružanih snaga »Zapad« će s područja komandanta oružanih snaga na Jugoistoku biti dodeljena 2. četa (samo personal) I. bataljona trofejnih tenkova 202. oklopnog puika. Ovu četvu uputiti što pre.« Ovo naređenje je depešom sprovedeno komandujućem generalu i komandantu u Srbiji. Prilog 57.

³⁵ Vidi dok. br. 97 i 100.

³⁴ Redakcija ne raspolaže tim dokumentom. Vidi dok. br. 95.

³⁷ Vidi dok. br. 96.

Pregled situacije na području Komande oružanih snaga na Jugoistoku (zaključno 23. 6. 42)

I.) Opšta situacija

U Srbiji u celimi stanje nepromenjeno. Samo lokalni nemiri. U Hrvatskoj, u zapadnoj Bosni zaposednutoj od Nemaca, nemačko-hrvatske trupe su, prilikom čišćenja planine Kozare, naišle na ogorčen otpor. U oblasti zaposednutoj od Italijana nemiri se zaoštravaju na slovenačkom graničnom području. Odlaskom italijanskih trupa iz rejona koji graniče sa demarkacionom linijom u rejone u primorskoj oblasti stvoreni su u italijanskoj okupacionoj zoni novi uslovi u pogledu daljeg razvoja situacije.

40

II.) Pojednost situacije

Srbija: Nema nikakvih pouzdanih znakova za skoro- izbijanje ustanka koji priprema Mihailović.

U oblasti okupiranoj od Bugara uspešno završeno čišćenje planine Jastrepca.⁴¹ Neprijatelj imao 224 mrtva.

Situacija u pogledu snabdevanja, uopšte uzev, nepromenjena.

Hrvatska

U istočnoj Bosni situacija je još uvek smirena, bez obzira na izbijanje lokalnih nemira. Napuštanje susednih italijanskih teritorija, pre svega oblasti koje su upravo očišćene, kao što su Kalinovik, Nevesinje, Gacko, Foča, Goražde, svakako će se, kako pokazuju dosadašnja iskustva, odraziti negativno. Već sada se može ustanoviti priliv ustanika iz severozapadnog dela Crne Gore u rejon oko Foče.

Zapadna Bosna: Operacija čišćenja odvijala se planski sve do opkoljavanja planine Kozare (rejon Prijedor — zapadno od Banje Luke — Gradiška — Sava — Una — Bos. Dubica). Neprijatelj se povlačio u planinu Kozaru, zatim je došlo do znatnog zaoštavanja borbi. Neprijatelj, 4—5000 (?) ljudi, boreći se vešto i žilavo, dobro naoružan, planski je organizovao delimično aktivnu odbranu na zapadnim, južnim i istočnim padinama šumovitog planinskog grebena. Napadi novoformiranih hrvatskih gorskih zdrugova do sada su bili bezuspešni, ti

⁴¹ Iz Blaca, Prokuplja, Kruševca i Žitkovca je 19. juna 1942. otpočeo koncentričan napad jedinica 1. kralj, bugarskog okupacionog korpusa protiv Jastrebačkog i Rasinskog NOP odreda. Zbog neuspeha u uništenju partizanskih odreda bugarski vojnici su streljali oko 240 seljaka pohvatanih u selima oko pl. Jastrepca (Hronologija, str. 205).

zdrugovi su delimično primili i vrlo teške protivudarce. No, ipak se uspeo sprečiti neprijatelja u njegovim pokušajima proboja. Takva situacija je učinila neophodnim pregrupisanje i dovođenje novih nemačkih pojačanja (1 ojačani pešadi 5 puk). Od hrvatskog rukovodstva je zahtevano da angažuju i brzo dovodi svoje (dodatne) raspoložive snage.

* Slamanje otpora na planini Kozari komandant oružanih snaga na Jugoistoku ceni 'kao odlučujući momenat za dalji razvoj situacije u Hrvatskoj. Radi toga komandant oružanih snaga na Jugoistoku vrši odgovarajuće pripreme za planski napad. Ustanici su pokušali da iz italijanske zone južno od Banje Luke, južno od Sanskog Mosta, južno od Bos. Novog predu preko demarkacione linije na sever. Sve te grupe su bile zadržane u lokalnim borbama, te su se opet povukle. Zapadno od Bos. Novog, na južnim ograncima planine Šamarice, pri-[^] kupljaju se one neprijateljske grupe koje su prilikom čišćenja Šamarice bile razbijene. Odbijena su lokalna nadiranja ustanika prema Bos. Novom i prema železničkoj pruzi Bos. Novi — Kostajnica. Italijanska okupaciona zona: prema izveštaju nemačkog generala u Zagrebu, u Zagreb je 15.6. stigao general Roata radi pregovora sa hrvatskom Vladom o[^] predaji uprave u 2. i 3. zoni. Ta predaja upravo je posledica povlačenja italijanskih trupa iz hercegovačkih, bosanskih i dalmatinskih planina u oblast bliže morskoj obali. Ovo povlačenje je otpočelo 11.6. Nemačke službene instance su o ovom povlačenju Obaveštene tek 15.6.42. preko nemačkog generala u Zagrebu.

"Komandant oružanih snaga na Jugoistoku će o ovome, kao i o odgovarajućim posledicama, posebno poslati izveštaj OKW i OKH. činjenica je da hrvatsko vojno rukovodstvo još uvek, 23.6, ne zna kolikim i kojim snagama će zaposesti evakuisane zone. Dalje: prilikom operacije »Zapadna Bosna«, hrvatske novoformirane trupe su takođe pokazale da imaju neznatnu borbenu vrednost. Zbog toga se mora računati s tim "da Hrvati u rejonima koje su napustili Italijani neće moći da spreče stvaranje međusobno povezanih ustaničkih žarišta. Prelivanje ustanika u nemačku zonu moguće je sprečiti samo nemačkim jedinicama koje bi primenile pokretni način borbenih dejstava, i to odmah nakon završetka operacije »Zapadna Bosna«.

Dalje, mora se računati i s tim da će biti vrlo otežan izvoz boksita iz italijanske okupacione zone, a vrlo verovatno će to biti moguće železnicom samo preko nemačke okupacione zone. (Na graničnom području Slovenija — Hrvatska ustanički pokret je porastao. Tamošnje italijanske posadne jedinice tre-

ba da budu pojačane jedinicama koje budu dobijene evakuacijom (pomenutih delova italijanske okupacione zone).

Gubici: 7. 6. — 23. 6. 42. uključno:

Naši gubici:	nrtvi	ranjeni	nestali
Nemci	19	31	6
Hrvati	200	250	169
Srpska drž. straža	9	-	1

Gubici ustanika:

1748 ubijenih u borbi

15 ranjenih

713 zarobljenih ili uhvaćenih (najveći deo predviđen za Norvešku)

275 strdjanih za odmazdu.

Na taj način je do sada u Srbiji i Hrvatskoj ukupno ubijeno u borbama ili streljano za odmazdu '37.477.⁴²

27. 6.

Komandant: Povratak zamenika komandanta oružanih snaga na Jugoistoku i komandanta 12. armije sa službenog putovanja iz Sofije i Beograda. Vidi službene zabeleške, prilog 60.⁴⁴

⁴⁵

Za komandanta oružanih snaga na
Jugoistoku
(Komandu 12. armije)
načelnik štaba
I. A.
⁴⁶

⁴² Vidi dok. br. 83 i 108.

^K Potpis nečitak.

BR.

113

PREDLOG KOMANDANTA ORUŽANIH SNAGA NA JUGOISTOKU OD 2. JULA 1942. VRHOVNOJ KOMANDI VERMAHTA ZA OBEZBEĐENJE VOJNOPRIVREDNIH INTERESA U BOSNI I HERCEGOVINI NAKON POVLAČENJA ITALIJANSKE 2. ARMIIJE IZ 3. ZONE I DELIMIČNO 2. ZONE¹

Strogo poverljivo!

Telegram

OKW/W.F.St.

OKW/Wi-Ia

obavešteni: Nemački general pri italijanskoj
Vrhovnoj komandi
Komandujući general i komandant u
Srbiji
Nemački general u Zagrebu

8 primera'ka

8. primerak

Predmet: Napuštanje prostorije južno i zapadno od nemačko-italijanske demarkacione linije u Hrvatskoj od strane italijanske 2. armije.²

- I. Italijani povlače svoje dosadašnje snage (ne računajući 3 divizije koje odlaze na francusku granicu) u gradove, odnosno u rejone tih gradova (karta razmere 1:1.000.000) 1 to: Karlovac, Ljubljana, duž železničke pruge Sušak — Ogulin — Knin, na morskoj obali Crikvenica, Novi, Senj, Split, Metković, Mostar, Dubrovnik, Trebinje.
- 'II. Obezbeđivanje teritorije između novih italijanskih okupacionih centara i demarkacione linije treba ubuduće da preuzmu isključivo hrvatske snage. Italijani su za ovu svrhu pored svojih sopstvenih snaga obilno koristili nacionalističke srpske bande. Sa dolaskom novih hrvatskih snaga neminovni su oružani sukobi između nacionalističkih Srba i Hrvata. Uz to treba napomenuti i žarišta nemira komunističkih partizana. Može se na osnovu iskustva reći da hrvatske snage u pogledu 'borbene spremnosti nisu dorasle ni nacionalističkim srpskim ni 'komunističkim bandama. Prema tome, teritorije koje će napustiti Italijani postaće nužno stalno žarište nemira.

¹ Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-312, r. 467, s. 8055822—3.

² Vidi dok. br. 95 i 185; Zbornik, tom XIII, knj. 2, dok. br. 81.

Na taj način dva osnovna nemačka interesa na tom prostoru biće ugrožena.

- 1.) Biće ugroženo obezbeđenje nemačkog okupacionog dela Hrvatske južno od Save. Mogućnost da se nemiri prenesu i na nemačku teritoriju otežava smirivanje prostorije Oko Prijedora i Sarajeva. Komandant oružanih snaga na Jugoistoku planira da, nakon zauzimanja zapadne Bosne, pokretnim dejstvima 718. divizije i delom hrvatskih snaga preduhitri i spreči širenje ustanka.
- 2.) Ugrožena su takođe važna nalazišta na italijanskoj teritoriji koja su važna za nemačku vojnu privredu, odnosno njihova eksploatacija:
 - a) ugroženi su rudnici boksita u rejonu Mostara i prevoz rude prema morskoj obali (.Split), odnosno železničkim prugama koje vode prema severu: Sarajevo — Brod i Banja Luka — Novska,
 - b) takođe i rudnici Vojnić i Topuško južno od Karlovca (gvozdena ruda),
 - c) eksploatacija drveta na gornjem toku Drine (rejon Goražde — Kalinovik — Gacko — Foča).

I nakon povlačenja italijanskih snaga obezbeđen je rejon Karlovac (III, 2.) b)), ali nije obezbeđena prostorija pod tačkom III, 2.) pod a) i c).

Zbog toga komandant oružanih snaga na Jugoistoku predlaže i moli Komando Supremo da se preduzmu sledeće mere:

- a) Italijanska okupaciona zona u rejonu Mostara mora se toliko proširiti i obezbediti da se osiguraju rudnici boksita i odvoz iz tih rudnika. U tom smislu mora se u potpunosti kontrolisati dolina Neretve na celoj svojoj dužini i komunikacija Jablanica — Prozor — Donji Vakuf, kao i komunikacija Sarajevo — Tarčin, od strane Italijana.
- b) Italijani bi trebalo da ponovo posednu napuštenu prostoriju Gacko — Goražde — Kalinovik. Ukoliko ovo nije moguće, mora se izvršiti revizija demarkacione linije od Tarčina (jugozapadno od Sarajeva) pa preko Kalinovika — Maglića (vrh 2367 m), d to tako da rejon u kojima se vrši seča šume budu pod kontrolom nemačkih snaga, odnosno hrvatskih snaga pod nemačkom komandom. Ukoliko nije mo-

guće obezbediti zahteve iz tačke a) i b), ne može se obezbediti siguran transport drveta.

Komandant oružanih snaga na Jugoistoku
Ia, br. 1599/42 str. pov.
od 2.7.42. u 19 časova

F.d.R.:
Maher

potpukovnik u generalštabu

Dostavljeno:

267

BR. 103

PREDLOG NEMAČKOG GENERALA U ZAGREBU OD 4. JULA 1942. VRHOVNOJ KOMANDI VERMAHTA ZA OBUKU PRIPADNIKA ORUŽANIH FORMACIJA NDH U NEMAČKOJ I NJIHOVO UPUĆIVANJE NA ISTOČNI FRONT¹

STROGO POVERLJIVO

Nemački general u Zagrebu

Telegram

OKW./W.F.St.

²Veza: OKW./W.St./Qu III, br. 002045/42 str. pov. od 23.6.

Predmet: Upućivanje daljih hrvatskih jedinica za istočni front

- Poglavnik i maršal pakazali su najbolju volju da izađu u susret firerovoj želji,³ mada situacija sa ustanicima > i smenjivanje italijanskih trupa u trećoj zoni ne pred-

³ Zbog ograničenog prostora izostavljena su imena komandi i odeljenja kojima je ovaj predlog dostavljen.

¹ Snimak telegrama (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, *r. 266, s. 22—3.

² Redakcija ne raspolaže tim telegramom.

³ Prema obaveštenju Vrhovne komande Vermahta od 29. jula 1942, nemački general u Zagrebu treba da predstavnicima italijanskih oružanih snaga objasni da se Hitler odlučio na pozivanje regruta NDH i njihovo obučavanje u Nemačkoj, isključivo u cilju neophodnog osveženja i povećanja njihovih jedinica već angažovanih na istočnom frontu. Isto tako, opravdanost te odluke Hitler je video i u osetno pojačanoj partizanskoj aktivnosti u poslednje vreme (AVII, NAV-T-501, r. 268, s. 217).

stavljaju beznačajnu otežavajuću okolnost.⁴ Posle razgovora s poglavnikom i maršalom nemački general podnosi svoj predlog u sledećem:

- 1.) Od hrvatskog 369. pp, koji se već nalazi na istočnom frontu, i od 370. pp, koji se sada nalazi u formiranju, obrazovati željenu diviziju za borbu na frontu kao diviziju dvojne formacije.⁵
- 2.) U vremenu od druge polovine jula do početka avgusta može se iz Hrvatske prebaciti oko 6.000 ljudi za formiranje tražene divizije za obezbeđenje (pozadine). Radi se o ljudstvu iz 1921. godišta, koje se od početka maja nalazi ovdje na regrutskoj obuci. Oficira i podoficira nema na raspolaganju.
- 3.) Pošto je hrvatska oblika, uključno sa regrutskom obukom nedovoljna, što se pokazalo i pri njihovoj upotrebi u borbama u zapadnoj Bosni, to se predlaže da se u avgustu od regruta iz 1922. godišta, koji tada pristižu za poziv u vojsku, pošalju daljih 6—8.000 ljudi u Nemačku. Od njih bi se zatim, posle završene regrutske obuke, formirale dve nove brdske brigade. Nakon toga one bi se vratile u Hrvatsku, gde su nužno potrebne. Obe ove brdske brigade bi dobile svoj podoficirski kadar iz škole u Štokerauu [Stockerau], gde 30. septembra završava obuku oko 600 kandidata za oficire i podoficire. Ovog starešinskog osoblja maršal se ne može odreći, pa čak ni u interesu novih jedinica koje su namenjene za istočni front.

Hrvati bi tada u poenu jesen imali na raspolaganju preko 6 brdskih brigada sa ukupno 24 bataljona. Za obe istocene divizije, kao i za 6 brdskih brigada potrebni su dopunski bataljoni, tako bi s formiranjem divizije za front, divizije za Obezbeđenje i 6 brdskih brigada sva raspoloživa godišta regruta bila iscrpljena.

I. V. pot. Fuink⁶
nemački general u Zagrebu
Odelj, Ia, br. 153/42 pov.
od 4.7.1942.

⁴ Vidi dok. br. 95.

⁵ Naređenje za formiranje 369. pd je izdao komandant 17. AK 19. avgusta 1942. Opširnije o toku formiranja ove divizije u Štokerauu (Stockerau), njenom sastavu i formaciji i njenom prebacivanju na teritoriju NDH, umesto na istočni front, od 18. decembra 1942. pod komandom general-majora Frica Najdholda (Fritz Neidholdt) vidi AVII, NAV-T-315, r. 2154, s. 1—521.

⁶ Valter (Walter Funck)

ANREDNI IZVEŠTAJ BORBENE GRUPE »ZAPADNA BO-
A« OD 5. JULA 1942. KOMANDUJUĆEM GENERALU I KO-
DANTU U SRBIJI ZA PERIOD OD 5. JUNA DO 4. JULA
2. O BORBAMA S PARTIZANIMA, DALJIM PROTIVME-
I OBOSTRANIM GUBICIMA U REJONU KOZARA —
PROŠARA¹

Komandujući general i komandant u Srbiji
Prim.: 7.7.42. gl. kancel. 172/42 str. pov.
Odelj. Ia, zaved. br. 352/42 str. pov.
Primerak 3 * j Prilog

rbena grupa »Zapadna
sna«

Br. 280/42 str. pov.

O.U., 5. jula 1942

Strogo poverljivo

redmet: Situacija kod Borbene grupe
»Zapadna Bosna«.

primeraka
primerak

V a n r e d n i i z v e š t a j !
Period 5.6. — 4.7.42.

- i) *Razvoj situacije u rejonu Kozara — Prošara*
ladno zauzimanje Prijedora i Ljubije 10. i 11.6.42. je
mzane s područja Kostajnica — Grmeč — Kozara — Pro-
a posle prvog šoka navelo na pojačanu aktivnost.³ Nji-
a borbena sposobnost je pojačana i stalnim prilivom s
uzrokovanim evakuacijom 3. zone od strane Italijana,⁴
i brzim iznenadnim zauzimanjem hrvatskih garnizona u
im slučajevima.

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 250, 125—9. Na margini prve stranice originala rukom je dopisano neko o parafa i datuma.

² Štambilj primaoca.

³ Vidi dok. br. 87, 89 i 123.

⁴ Vidi dok. br. 95 i 102.

x

Čišćenje Šamarice, koje je usledilo od 1. gorske div., imalo je samo neznatan uspeh,⁵ tim više što u očišćenom području nisu mogla biti ostavljena nikakva uporišta. Takođe i nadozvevano čišćenje rejona između Sane i Une do linije Prijedor — Dubica nije usledilo uz potrebnu temeljitost. K tome treba dodati i to da se je front 1. gorske div., zbog neopreznog iznenadnog naleta na snažnog neprijatelja na zapadnom obronku Kozare, prekinuo i da su nastali gubici u ljudstvu i materijalu jačine otprilike 2 puna bataljona.⁶ Tek je uz najoštrije odlučno dejstvo i potpuno angažovanje svih raspoloživih snaga uspelo da se za nuždu ponovo postavi zaprečni front na opštoj liniji Prijedor — Dubica, koji je tek po dovodenju novih nemačkih snaga iz Srbije dobio potreban oslonac.

Napad na partizane koji su u toku borbenih dejstava odbaceni na Kozaru — Prosaru nije bio izvodljiv s prvobitnim snagama, jer je borbeno vrednost 1. gorske div. bila slabija, dok je jačina, organizacija, oprema i borbeno vrednost partizana bila bolja nego što se to moglo predvideti krajem maja. U međuvremenu je južni deo kružne osnovice pomeren prema severu, delom na grebene Kozare, i gotovo svake noći su bili odbijani pokušaji probijanja neprijatelja prema zapadu.

2.) *Neprijatelj van rejona Kozara — Prošara*

U ovom času, zbog sadašnjeg držanja četnika, ne postoji mogućnost ugrožavanja iz rejona istočno od Vrbasa. Trenutno se ne očekuje ni ugrožavanje južno od Banjaluke i zapadno od Sane zahvaljujući lojalnom držanju četnika Marčetića⁷ i dobrom držanju hrvatskog garnizona Sanski Most.

Ipak, partizanske grupe, koje se pojačavaju stalnim prilivom iz evakuisane italijanske Okupacione zone,

- a) u Grmeču, koje su se pomerile između Ljubije i Suhače do Sane,
- b) južno, jugozapadno i zapadno od Bos. Novog,
- c) u Šamarici,
- d) severno od Kostajnice,
- e) između Sane i Une zapadno od drumu Prijedor — Dubica,
- f) severno od žel. linije Nova Gradiška — Novska,

⁵ Na Šamarici je dejstvovao Banijski NOP odred (Rade Bašić n.d., str. 195).

⁶ Ovaj otpor domobranskim jedinicama 1. gorske divizije pružili su 1. i 2. bataljon 2. krajiškog NOP odreda (Rade Bašić n.d., str. 197).

⁷ Odnosi se na Vukašina Marčetića, komandanta četničkog odreda »Puk Manjača«.

sve jače ugrožavaju kružnu osnovicu oko Kozare i Prosare. Hrvatske jedinice za osiguranje železničke pruge Bos. Novi — Kostajnica, koje su slabe po borbenoj vrednosti, verovatno su isto tako malo dorasle nekom jačem opterećenju kao i ranije jedinice za osiguranje žel. pruge na Uni od Bos. Krupe do Rudica.

Borbena grupa »Zapadna Bosna« je pošla u napad samo sa slabo zaštićenim zapadnim bokom. Moralo se, međutim, stalno računati s tim da za vreme operacija mogu uslediti neprijateljski napadi u pozadinu zapadnog fronta, odnosno na obezbeđenja na liniji zapadno od Prijedora — Ljubija — St. Rijeka — Sanski Most. Zato je planirano da se snagama koje će se dobiti sužavanjem kružne osnovice pojača obezbeđenje prema zapadu.

3.) *Izgledi*

Posle uspešnog čišćenja rejona Kozara — Prošara, celokupna situacija u zapadnoj Bosni i područjima koja s njom graniče biće poboljšana, ali ni izdaleka neće biti konačno rešena.

Snage koje sada stoje na raspolaganju i nadalje će biti potpuno povezane:

- a) za obezbeđenje očišćenog područja,
- b) za čišćenje, a potom i obezbeđenje rejona zapadno od drumu Prijedor — Dubica, južno od Sane, pa i istočno od Bos. Novog — Kostajnica (Šamarica),
- c) za obezbeđenje prema Grmeču.

Povrh toga je usled priliva partizana iz evakuisane italijanske okupacione zone nastala takva situacija, čije brzo rešenje prelazi snagu nemačko-hrvatskih jedinica i koje su u sadanjem času potčinjene Borbenoj grupi »Zapadna Bosna«.

Pri tom nije uzeta u obzir opasnost koju za hrvatsku državu i za red na Jugoistoku predstavljaju znatne srpske četničke jedinice — čija je veza s Dražom Mihailovićem delimično dokazana.

Južno od italijansko-nemačke demarkacione linije intervencija nemačkih trupa nije mogućna.⁸ Same, pak, hrvatske snage, po svom komandnom kadru, jačini i stanju obučenosti,

³ Na zahtev nemačkog generala u Zagrebu da se Borbenoj grupi »Zapadna Bosna« odobri povremeno prekoračenje demarkacione linije u toku borbenih dejstava, general Antonio Oksilija, šef italijanske vojne misije u NDH, odgovorio je: »Saopštavam da je italijanska vrhovna komanda odobrila prelazak demarkacione linije nemačkim trupama, ograničeno za vreme trajanja nemačko-hrvatskih operacija koje se sada odvijaju u Bosni« (AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 107—8).

nisu dovoljne za neko temeljito čišćenje većih područja kao što je, npr., planina Grmeč.

Pošto za ugušenje komunističkog ustanika u Hrvatskoj nema potrebnih snaga, a odnosi u političkom, saobraćajnom i privrednom pogledu traže hitnu ispomoć, potrebne su mere koje će prevazići mogućnosti sada angažovanih snaga i trenutne političke situacije.

4.) *Zaključci i predlozi*

Ugušenje ustanka u dogledno vreme i posle ovoga potrebno umirenje područja koja su u Hrvatskoj sada zaposednuta od strane partizana, ili preko kojih su partizani prelazili, može se sprovesti samo angažovanjem jačih snaga. Povrh toga, potrebno je uvesti *nemačku vojnu upravu*, pošto Hrvati ne zadovoljavaju, što se tiče uprave, ni po učinku ni po broju, a samostalno i ne mogu rešiti teške probleme nacionalnosti, naročito u Bosni, pa izgleda da i nisu svesni ozbiljnosti situacije i potrebe za akcijom,⁹ a s druge strane, u sadašnje vreme propada veliki broj stoke kao i ogromne količine poljskih plodova, povrća i voća za opštu ishranu. Ako nikakve nove snage ne mogu biti oslobođene za konačno umirenje Hrvatske, onda odmah treba da se otpočne s dugoročnim merama u cilju povećanja vojne udarne snage.

Po našem mišljenju morali bi se postaviti sledeći zahtevi:

- a.) Mobilizacija većih snaga čiju bi komandu i obuku trebalo da preuzme nemački Vermaht.
- b.) Popuna nemačkih jedinica angažovanih u Hrvatskoj do pune ratne jačine folksdojčerima iz Hrvatske.
- c.) Povrh toga, formiranje čisto nemačkih jedinica od folksdojčera iz Hrvatske, u okviru nemačkog Vermahta, da bi se na taj način stvorile jedinice koje su dorasle nemačkim zahtevima.
- d.) Podešavanje nemačkih jedinica planinskim prilikama Bosne po opremi i naoružanju.
- e.) Pojačanje nemačkog uticaja na organizaciju, Obuku i angažovanje hrvatske vojske stvaranjem jedne nemačke vojne misije u Zagrebu.

5.) *Gubici*

Težina borbi koje su vođene u vremenu od 5.6. do 4.7.42. proizlazi iz sledećih cifara gubitaka. Pri tom treba spomenuti da stvarni napad na Kozaru počinje tek 5.7.

a.) <i>Nemci:</i>	54 mrtva, od toga 5 oficira
	95 ranjenih „4 „
	7 nestalih „ 1 „

⁹ Vidi dok. br. 106.

.) <i>Hrvati:</i>	421 mrtav
	639 ranjenih
	497 nestalih
.) <i>Neprijatelj:</i>	1823 mrtva (Oizbrojano)
	330 zarobljenih i uhapšenih, bez prebeglog civilnog stanovništva.

"roj ranjenih neprijatelja nije moguće utvrditi,[^] ali po sašnim izjavama zarobljenika vrlo je visok i može se u najaju ruku izjednačiti s brojem mrtvih.

Štal

stavljeno:
¹⁰

BR. 105

/EŠTAJ KOMANDUJUĆEG GENERALA I KOMANDANTA SRBIJI OD 8. JULA 1942. KOMANDANTU ORUŽANIH SNAGA NA JUGOISTOKU O BORBAMA S PARTIZANIMA I ZACIMA SOPSTVENIH TRUPA U BOSNI I HRVATSKOJ¹

legranr

Strogo poverljivo

HDVI. br. 361

'42 20,20

5D

omandujući general i k-t u
biji, Ia

KOMANDANTU ORUŽANIH SNAGA NA
JUGOISTOKU

edmet: Situacija u Hrvatskoj, operativni planovi.³

Operacije u zapadnoj Bosni odvijaju se po planu. Treočekivati da će postavljeni zadaci biti izvršeni i da će ne-

Zbog ograničenog prostora izostavljena su imena komandanta i jedinica kojima je ovaj izveštaj dostavljen.

¹ Snimak telegrama (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, 250, s. 112—4.

² Iz popunjenog zaglavlja telegrama objavljeni su samo najtniji podaci.

³ Vidi dok. br. 110.

prijatelj u planinama Kozari i Prosari biti uništen. Pretežni deo tih neprijateljskih trupa je ubijen. Pojedini pokušavaju da se probiju ili da nestanu unutar pokreta izbeglica. Može se računati s njihovim uništenjem.

Nasuprot tome, neprijateljska situacija u ostaloj Hrvatskoj je poprimila nepovoljan oblik. Na početku operacija Bobene grupe »Zapadna Bosna« izgledalo je da je ta mošnja neprijateljska grupa najjača i najbolje obučena. Nasuprot tome, oslobađanjem područja koja su Italijani evakuisali pojavljuju se, međutim, nove snažne neprijateljske grupacije, od kojih je za najjaču utvrđeno da se nalazi u planini Grmeču (italijanska zona). Posle završetka operacija u zapadnoj Bosni bilo bi potrebno nastavljanje borbe protiv tih neprijateljskih grupa. Ne može, međutim, da bude zadatak ionako slabih nemačkih trupa da još i u italijanskoj zoni vrše čišćenja.

Nemačke trupe moraju se u Hrvatskoj ograničiti na 2 zadatka: obezbeđenje železničke pruge Zagreb — Beograd (tu je težište) i obezbeđenje industrijskih postrojenja oko Prijedora i u istočnoj Bosni. Za te zadatke 718. pd ni u kom slučaju nije dovoljna.

Za obezbeđenje pruge Ljubija — Prijedor i odvoz na glavnu prugu u početku je bio uzet u obzir jedan landesšicen-bataljon. Odvoz rude je bio u izgledu preko Bos. Novog, Kostajnice i Sunje, ali je, zbog teških razaranja na pruži i nepreglednog terena morao da bude prebačen preko Banje Luke za Okučane. Uprkos tome, to obezbeđenje zahteva angažovanje najmanje jednog pešadijskog puka.

Industrijske objekte u istočnoj Bosni štitiće 718. pd, kojoj će biti vraćen bataljon koji je bio stavljen na raspolaganje za operacije u zapadnoj Bosni.

Železnička pruga Beograd — Zagreb je nedovoljno obezbeđena i dobiće, pored već javljenih tehničkih pojačanja, dodatno i jedan landesšicen-bataljon. Od jedinica koje su iz Srbije stavljene na raspolaganje za Bobenu grupu »Zapadna Bosna« ostaje tako još samo jedan pešadijski puk, koji je, zajedno s hrvatskim trupama, zasad uzet u obzir za čišćenje ustaničkih područja severno od žel. pruge Beograd — Zagreb, i to u planinama Psunj i Papuk. Preduslov za to je, doduše, da situacija u Srbiji dozvoljava to znatno slabljenje nemačkih snaga u Srbiji.

Hrvatske trupe su, s izuzetkom 3. gorskog zdruga, nepotrebljive za operacije i mogu samo privremeno da preuzmu obezbeđenja.

Efikasna borba protiv ustaničkih grupa koje se formiraju izuzimajući one na planinama Psunj i Papuk, s obzirom na jačinu trupa koje stoje na raspolaganju, ne može %a bude uzeta u obzir. Pri tom se ne ispušta iz vida da se dobitak u vremenu povoljno odražava na neprijateljsku organizaciju. Nastavljanje borbe u Hrvatskoj moglo bi da ^ uzme u razmatranje tek kad SS divizija »Princ Eugen« ide spremna za borbene zadatke i kad bude mogla da -me zadatke obezbeđenja na srpskom području, dakle, pre početka septembra.⁴ Za borbenu gotovost ove divizije od najvećeg je značaja da se sve oružje i oprema, predviđeni za diviziju, što brže dopreme. To se uglavnom odnosi a brdske topove, tenkove za jednu tenkovsku četvu i divizion teških topova.

Komandujući general i komandant u Srbiji, Ia, str. pov. br. 353/42

⁴ Vidi dok. br. 116. Pripreme za prebacivanje SS divizije »Princ Eugen« iz Banata u rejon Užice — čačak — Kraljevo — Raška — Koa Mitrovica počele su 16. avgusta a prebacivanje je završeno u ftoku septembra 1942. Opširnije o tome vidi AVII, NAV-T-354, r. 145, 3786361, 3786592—612.

MIŠLJENJE NEMAČKOG POSLANIKA U ZAGREBU ZIG FRIDA KAŠEA OD 9. JULA 1942. O ODNOSIMA SA NDH POJAČANOM ANGAŽOVANJU USTAŠKO-DOMOBRAANSKIH SNAGA I MERAMA ZA BORBUTI PROTIV PARTIZANA U BOSNI I HRVATSKOJ¹

Poslanik Komandujući general i komandant²
u Srbiji
Ia
Br. 360/42, str. pov.
Primlj. 13.7.42.

Nemački general u Zagrebu
Strogo poverljivo
Primlj. 9.7.42, br. 141
Br. 185 142 str. pov.
Odelj. Ia

Zauzimanje stava

prema vanrednom izveštaju Borbene grupe »Zapadna Bosna« od 5.7.42. za period od 5.6. do 4.7.42, Ia, br. 280/42 str. pov.⁴

Pri zauzimanju stava polazim od sledećih činjenica:

- a. Nezavisna Država Hrvatska je kao takva od nas priznata i na svom području ona sama vrši vrhovnu vlast. Želje Rajha ostvaruju se diplomatskim putem, preko hrvatske vlade.
- b. Angažovanje daljih nemačkih trupa koje bi došle iz Rajha nije moguće. Savlađivanje ustanika mora da usledi snagama koje su ovde na raspolaganju.
- c. Mogućnost pojačanja je u hrvatskim trupama. Uticaj koji u tu svrhu mora da se s naše strane izvrši doći

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 119—23. Na marginama dokumenta je rukom dopisano nekoliko parafraza, reči i zabeležaka, ali nečitljivo.

² i ³ Štambilj primaoca.

⁴ Vidi dok. br. 104.

će do izražaja preko nemačkog generala u Zagrebu, preko hrvatske vlade, a naročito preko hrvatskog Ministarstva domobranstva.

2. Ja se s vanrednim izveštajem utoliko slažem što se, posle savlađivanja ustanika u Kozari, mora računati s većim brojem drugih ustanika, i to još duže vreme. Po opštem iskustvu u gerilskom ratu, naročito na terenu kakav ovde postoji, uopšte se ne može računati s potpunim uspehom u kratkom vremenskom roku. Kao uspeh treba smatrati ako sopstvene snage mogu stalno da se poboljšavaju i da rastu a*snage ustanika (sprečavane u stvaranju kompletnih formacija) da se razbijaju na manje grupe i konačno da se mogu, kao male gerilske grupice, uništiti policijskim akcijama.

Uza sve to ne srne da se smetne s uma da sad imamo posla s najjačim pokušajima ustanika da se bore protiv nas na ovaj ili onaj način. Mora se konstatovati da time do danas od strane ustanika nisu postignute odlučujuće smetnje u državnom, privrednom i saobraćajnom životu.

3. Želja za nemačkom vojnom upravom mora da bude odbijena iz političkih razloga. Ne postoji potreba za takvim zahtevom. Hrvati bi, štaviše, na vojnu upravu gledali kao na instituciju za umanjenje njihovog suvereniteta i sve više bi je smatrali kao nametnutu. Umesto da se računa s većom spremnošću hrvatske strane da nam da podršku, moralo bi se računati s njenim umanjenjem. Pitanja nacionalnosti u Hrvatskoj su stvar hrvatske vlade. Ako i ima mnogo toga u hrvatskoj upravi čemu se može prigovoriti, to se ipak ne sme ispustiti iz vida da se ona samo kratko vreme razvijala, i to u najtežim uslovima. Taj se razvoj, međutim, mora ocenjivati u celini, ako se želi stvoriti sud o tome. Vanredne mere u operacijskom području istočne Bosne pod hrvatskim opunomoćenim ministrom dr Benakom, kao i one u zapadnoj Bosni pod hrvatskim opunomoćenim ministrom dr Turinom⁵ moraju, sve u svemu, da budu pozitivno ocrnjene i priznate kao konstruktivne. Da pri neobično teškim prilikama u kojima se država nalazi silok cena nije postao još više ugrožavajući nego u državama koje odavno postoje, kao što su, npr., Rumunija, Bugarska i Grčka, mora da se oce- ni kao sposobnost hrvatske privredne politike. Napori hrvatskih železnica su bez prigovora priznati od svih nemačkih instanica. Mere koje su do sada uvedene, da u

⁵ Oskarom

operacijskoj zoni najviši nemački komandant ima vojnu komandu nad svim oružanim snagama, da hrvatska državna uprava pri tom ostaje netaknuta i da mora svim sredstvima da zadovolji operativne potrebe, tretoa da 'bude dovoljne i za dalje intervencije.

4. Mere koje se zahtevaju pod 4. a. do e. navode me na sledeći stav:

uz a. Mere preduzete po direktivi Vrhovne komande Vermahta i mere dogovorene, u saglasnosti s ustanovom nemačkog generala u Zagrebu, između poglavnika i mene trebalo bi da budu dovoljne za dalji razvoj hrvatske vojske. Pozdravio bih dalju pomoć u obuci od strane nemačkih trupa koje se ovde nalaze.

uz b. Popuna nemačkih trupa iz Rajha folksdojčerima nije mogućna. Jedina mogućnost je ona koja je korištena u pogledu dodele prve formacije folksdojčerskih jedinica iz Hrvatske 718. diviziji.

uz c. Ovaj zahtev je ispunjen time što se za formiranje nemačkih trupa iz hrvatske vojske stvaraju čisto folksdojčerske jedinice. Pozdravlja se pomoć kolju im nemačke trupe pružaju u pogledu obuke. Ovo je konstatovano i u različitim prilikama kod nemačkog generala u Zagrebu,

uz d. Čisto vojnički zahtev, protiv kojeg nema nikakvih prigovora.

uz e. Zahtev koji ne može biti ispunjen na način kako se to traži. Današnje mogućnosti vršenja upliva nemačkog generala u Zagrebu i obuka većeg broja hrvatskih regruta u Rajhu ispunjavaju predviđeni zahtev. Za taj zahtev 'bi naročito odgovaralo prihvatanje mog predloga poglavniku da se na planini Romaniji uredi jedno nemačko vojno vežbalište na kom bi hrvatske trupe mogle da vežbaju zajedno s nemačkim.

5. Upozoravam da se treba čuvati ocenjivanja hrvatske stvarnosti sa gledišta nemačke stvarnosti. To mora da dovede do pogrešnih zaključaka. Ovde, kod hrvatskog razvoja, sve treba da se posmatra kao u početnom razvoju. Zbog toga se i ne mogu stavljati zahtevi u pogledu opreme, obuke, komandnog kadra i vojničke discipline, koji pretpostavljaju dugogodišnju Obuku i razvoj. Mora se, štaviše, posmatrati razvoj kakav postoji i ocenjivati napredak u samom tom razvoju. Primeri:

a. Jedinice generala Brozovića ni u kom slučaju nisu bile punovredne. Ipak je on s njima mesecima, sam, čistio i obezbeđivao rejon dko Banjaluke.

- b. 1. hrvatska gorska divizija je zatajila u borbama južno od Dulbice. Ponovno normalizovanje situacije bilo je teško. Situacija je ponovo normalizovana, a hrvatske jedinice su se usprkos tim slabostima i neuobičajenim gubicima ponovo učvrstile i ne samo da usled tih poraza nisu dozivele slom, nego su se učvrstile, iako tek u malom obimu!
- c. Ustaške jedinice pukovnika Francetića su formirane bez i približno dovoljnih komandanata i instruktora. One su se u vreme svog razvoja pokazale doraslim svojim zadacima u sve većoj meri i sve su više poprimale vojničku formu.
- d. Situacijom oko Jajca su mesecima vladale hrvatske trupe pod komandom pukovnika Šimića⁶ i, uprkos neprijateljskom ugrožavanju koje je bilo vrlo raznoliko, ta situacija se postepeno popravljala u korist Hrvatsike.
- r Takvu evoluciju treba videti, pa će se onda imati više po-
I verenja u celokupni razvoj. Samom konstatacijom teškoća 'niti će se popraviti hrvatske trupe, niti će, umanjnjem samoodgovornosli hrvatske države, biti povećana sprem-
'> oiosit za saradnju. Zbog toga se najodlučnije zalažem za to ; da se iabegava svako umanjnje hrvatskog suvereniteta, a hrvatske snage da se u sve većem obimu upregnu u odgo- : vornost, pa štaviše i po cenu opasnosti da će se usled toga morati stalno prihvatati i neki meuspesi. Kuda vodi potpu- no isključivanje hrvatske odgovornosti pokazuju područja 'koja su sada napustili Italijani. Tamo velik broj' jedinica f ne samo da ništa nije postigao protiv ustanka, nego ga je i i pojačao. Mi, međutim, moramo da radimo na dugu stazu %. 'pomoću hrvatskih snaga, a to možemo samo ako pustimo Hrvate da prihvate odgovornost i ako unapređujemo i razvijamo njihove snage uz punu unutrašnju spremnost za sairadnju.

pot. Kaše

stavljeno:

- do 2. nemačkom generalu u Zagrebu, od toga jedan primerak za generala artiiierije Badera
- do 6. Min. spoljnih poslova
poslaniku
Z.d.A.⁷

⁴ Franje

⁷ zu den Akten (u akta)

DIREKTIVA KOMANDANTA ORUŽANIH SNAGA NA JUGO ISTOKU OD 10. JULA 1942. KOMANDUJUĆEM GENERALU I KOMANDANTU U SRBIJI ZA ORGANIZACIJU DALJIH BORBENIH DEJSTAVA PROTIV PARTIZANA SA ANALI ZOM DOSADAŠNJIH USPEHA I NEUSPEHA U BOSNI I SRBIJI¹

Telegram²

10.7.42 u 23,10 č

KR — strogo poverljivo!

Komandujući general i komandant
u Srbiji
Ia
Br. 356/42 str. pov.
Priljeno: 11.7.42.

KOMANDUJUĆEM GENERALU I KOMANDANTU U SRBIJI

Predmet: Rukovođenje borbom u Hrvatskoj od jula 1942. godine.

A. Očigledno je da će operacija »Zapadna Bosna« dovesti do realizacije postavljenih ciljeva, tj. razbijanja jedinstvenog uistaničkog područja između r. Save, Une, Sane, Krivaje i Vrbasa.⁴

Ovim odajem priznanje komandujućem generalu i komandantu u Srbiji i Borbenoj grupi »Zapadna Bosna«.

U istočnoj Bosni traje i nadalje postignuto smirenje, osim što dolazi samo do lokalnih aktivnosti bandita. Do nove situacije sa uticajem na čitavu Hrvatsku došlo je iz sledećih razloga:

a) Zbog ubrzanog napuštanja skoro čitave 3. zone i severnih delova 2. zone od strane italijanskih jedinica, ustanicima je u ovim područjima data puna Sloboda manevra.⁵

¹ Snimak telegrama (pisanog na mašini) u AVII NAV-T-501, r. 249, s. 1124—8.

² Iz zaglavljaja telegrama objavljeni su samo najhitniji podaci.

³ Štambilj primaoca.

⁴ Vidi dok. br. 104, 106 i 108.

⁵ Vidi dok. br. 95 i 102.

Predisllokacija slabih hrvatskih posada u ova područja neće predstavljati efikasnu protivmeru.

b) Zbog težnje ustanika da iz rejona: južno od Bos. Novog, južno od Sanskog Mosta, južno od Jajca i jugozapadno i južno od Sarajeva prodru prema severu i severozapadu. Moguće je da je ovo usledilo samo zbog težnje da se postigne olakšanje situacije okruženih bandi na Kozari, ali je verovatnija namera da se s planine Grmeča izbije na planinu šamarieu, a odatle ka rejonu Petrinje, kako bi se postiglo novo, povezano ustaničko područje. Time bi od ustanika postali ugroženi dolina Save i rejon Zagreba, gde se sitiču za nemačke i hrvatske interese saobraćajne veze od životne važnosti.

c) Zbog proširenja banditske aktivnosti severno od Save.

d) Zbog očigledno sve većeg grupisanja italijanskih snaga u severozapadnoj Hrvatskoj (Dalmacija i Slovenija), i druge grupacije na jadranskoj obali, tako da se, osim u rejonu Karlovac, ne može ubuduće računati na zajednička dejstva nemačko-italijansko-hrvatskih snaga.

e) Zbog proširenja organizacije Mihailovića iz južne Srbije na Crnu Goru i Bosnu, a možda i na Sloveniju i Hrvatsku, severno od Save. Iako se može sa sigurnošću smatrati da organizacija u ovom obimu još nije borbeno spremna, ipak bi ovo moglo, zbog dobitka u vremenu za dalju izgradnju, dovesti do jedinstvenog rukovođenja svim banditskim grupama od strane Mihailovića. Pri tom se takođe ne sme smatrati da se suprotnosti između Mihailovića i partizanskog rukovodstva ne mogu premostiti. Navodno su već stigla odgovarajuća naređenja iz Londona i Moskve.

U Srbiji i nadalje vlada postignuto smirenje. Nema osnove da će doći do zaoštavanja tamošnje situacije, osim što ima vesti o ražbijačkoj i organizacijskoj aktivnosti Mihailovića.

B. Naređenje za komandujućeg generala i komandanta u Srbiji ostaje za Srbiju i Hrvatsku nepromenjeno:

Obezbedenje najvažnijih operativnih veza i bezbednost eksploatacije za nemačku vojnu privredu životno važnih izvora, preduzeća i privrednih puteva.

Za dalje operativno rukovođenje borbenim dejstvima proizilazi, dakle, sledeća direktiva:

1. U Srbiji održavati sadašnje smirenje putem izvođenja pokretnih borbenih dejstava. Najopasniji protivnik je Mihailović. Njegova organizacija ne sme doći do izražaja. Sop-

stvenim merama treba sprečiti objedinjavanje bandi. Eventualne pokušaje ustanika treba razbiti putem napada još u toku nastajanja.

S obzirom na razvoj situacije u severnoj Africi ima poseban značaj bezbednost operativno najvažnije železničke veze Zemun — Solun.

II. U Hrvatskoj treba:

a) Odmah posle završetka operacije »Zapadna Bosna« sprečiti, shodno tački B), obrazovanje novog, povezanog ustaničkog područja.

b) Smiriti zauzeta područja u istočnoj Bosni. Pri tom treba sprečiti pristizanje ustanika iz italijanskog područja, i to kroz posedanje pripremljenih uporišta na prelazima južno od Bosanskog Novog, Sanskog Mosta, Banje Luke (G. Vakuf, Jajce, D. Vakuf), jugozapadno, južno i jugoistočno od Sarajeva. Istovremeno treba ispitati mogućnost izvidanja italijanskog područja i obezbediti vezu sa hrvatskim posadama u 3. zoni.

c) Putem pomenutih dejstava treba sprečiti koncentraciju bandita i u drugim područjima koja su zauzeta od strane Nemaca. Ovo važi takođe i za područja severno od Save. Pri tom treba, po mogućnosti, najpre očistiti planine neposredno, tj. severno od pruge Zagreb — Beograd.

d) Zaštitu pruge: nemačka granica — Zemun ojačati s najmanje tri zaštitna bataljona.⁶ Ove povećane zadatke u Hrvatskoj treba izvršavati jačim angažovanjem nemačkih jedinica u Hrvatskoj. Od naročitog je značaja da usledi ova mera odmah, kako bi se što pre onemogućila planska dejstva ustanika.

Treba nastojati da se formiraju, otprilike između Bosne i Vrbasa, dve međusobno dodirujuće posednute prostorijske s posadnim jedinicama jačine, svaka, od jedne kompletne ojačane divizije i hrvatskih jedinica. Tako bi trebalo da nastupi smirenje i u ovim područjima, slično kao u Srbiji, shodno iznetom u naređenju komandanta oružanih snaga na Jugoistoku, Ia, br. 500/42 od 19.3.42.⁷

Borbenu upotrebu SS divizije »Princ Eugen« treba ubrzati tako, da može najkasnije sredinom avgusta preuzeti odsek jedne pešadijske divizije koja se ima predislocirati u Hrvatsku.⁸

⁴ Vidi dok. br. 113.

⁷ Vidi dok. br. 44.

⁸ Reč je o prebacivanju 717. pd na teritoriju NDH (vidi dok. br. 197).

C. U pogledu sadejstva hrvatskih jedinica treba postići sadejstvo sa hrvatskim jedinicama putem dogovora između nemačkog generala u Zagrebu i komandujućeg generala i komandanta u Srbiji, i to u sledećem:

a) U angažovanju dovoljnih snaga od strane Nemaca u posednutim delovima Hrvatske.

b) Bezuslovno potčinjavanje svih hrvatskih jedinica u ovim posednutim područjima pod komandu nemačkih komandanata i jedinica.

c) U prethodnom obaveštavanju komandujućeg generala i komandanta u Srbiji o eventualno potrebnim predislukacijama.

d) U stalnom sadejstvu hrvatskih snaga 3. zone u blizini demarkacione linije s nemačko-hrvatskim snagama severno od demarkacione linije od Otoka do r. Drine, shodno naređenju komandanta oružanih snaga na Jugoistoku, Ia, br. 2473/42, str. pov. od 10.7.⁹

e) Hrvatsko ratno vazduhoplovstvo treba da stoji na raspolaganju za upotrebu pretežno u području koje je posednuto od strane Nemaca.

f) Komandujući general i komandant u Srbiji javlja o namerama s rokovnim planom i rezultatima pod c) komandantu oružanih snaga na Jugoistoku.

Komandant oružanih snaga na Jugoistoku
i komandant 12. armije, Ia, br.

1683/42, str. pov.

⁹ Redakcija ne raspolaže tim dokumentom.

IZVEŠTAJ OPERATIVNOG ODELJENJA KOMANDANTA
ORUŽANIH SNAGA NA JUGOISTOKU OD 10. JULA 1942
VRHOVNOJ KOMANDI VERMAHTA O VOJNO-POLITIČKOJ
SITUACIJI U SRBIJI I NDH, REZULTATU OPERACIJE PRO-
TIV PARTIZANA NA KOZARI I OBOSTRANIM GUBICIMA¹

WD 1022a²K.T.B. 25³

Strogo poverljivo!
KR — TELEGRAM

Upućeno:

- 1) OKW/WFSt/L
- 2) OKW/WPr.
- 3) OKH/Gan. St.d.H, oper. odelj.
- 4) OKH/Gen. St.d.H, org. odelj.
- 5) OKH/Gen. St.d.H, »Gripii zs. inostranstvo Jugoistok«
- 6) Objd.L., L.F.St.

Pregled situacije na području komandanta oružanih
snaga na Jugoistoku
(pregled zaključen 8. jula 1942)

oOo

D) OPŠTA SITUACIJA U SRBIJI I HRVATSKOJ

U Srbiji situacija uglavnom nepromenjena. Pojedinačni pre-
padi. U bugarskoj okupacionoj zoni nakon akcija čišćenja
Vlada mir.

Organizacija Mihailovića se prostire na Srbiju, Makedoniju,
Albaniju, Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu; do sada nije bilo
posledica dejstva te organizacije.

Na teritoriji Hrvatske:

U istočnoj Bosni ponovni upadi ustanika sa italijanskog inte-
resnog područja u prostor južno i zapadno od Sarajeva su
odbijeni. Glavne ustaničke snage su se izvukle na italijansku
teritoriju. Delovi su se povukli u severozapadnom pravcu
prema Fojnici.

¹ Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u AVII,
NAV-T-312, r. 467, s. 8055764—6.
² ³ Dopisano rukom.

zapadnoj Bosni situacija se zaoštrila u pozadini borbene
:pe, naročito na području Bosanskog Novog i Kostajnice,
lačenjem ustaničkih snaga sa italijanskog interesnog po-
jčja i pokušajem vezivanja naših snaga.

Povoljno se razvija napad protiv ustaničkih grupa koje
opkoljene na planini Kozari i čije potpuno razbijanje pred-
aji.⁴ Čišćenje prostorije je u toku, naročito u njenom sever-
delu. Ustanici su do sada izgubili 2.080 mrtvih.⁵ Sa opko-
e teritorije otpočelo je 5.7.42. masovno bekstvo 9591⁶ iz-
"ice — od čega 2/3 predstavljaju žene i deca. Delovi usta-
ških snaga su sakrili naoružanje i takođe izbegli. Oni usta-
koji su uhvaćeni streljani su. Sumnjivi muškarci su skup-
ćmi radi upućivanja u kažnjeničke logore u Norvešku, a žene
deca, zbog opasnosti od epidemija i radi sprečavanja ši-
jja nemira na drugim teritorijama, prebačeni su u logor,
ka je zaplenjena i, u cilju smirivanja, podeljena mirnom
"ovništvu.

Na prostoriji severno od Save ponovna pojava bandi. Po-
li napadi na komunikacije, naročito na železničku prugu
:grad — Zagreb.

Na italijanskoj teritoriji i dalje živa aktivnost bandi, na-
to u severozapadnoj Hrvatskoj.⁷

Javlja se prvi znaci planskog prikupljanja bandi na
storu planine Grmeča, južno od Bosanskog Novog i Prije-
ra, koje su do sada bile rasturene na prostoru 2. i 3. zone.
Sto slabe hrvatske posade po svom iskustvu nisu dorasle
ffiicima, komandant oružanih snaga na Jugoistoku mora
računa s nastajanjem kompaktne ustaničke teritorije koja
edstavlja stalno ugrožavanje područja rudnika jugozapad-
od Prijedora i vezu s tom prostorijom. Ovakva situacija
kuje stalno držanje nemačkih snaga, najmanje ojačanog
ka, na ugroženoj teritoriji, a te snage će nedostajati pri
vođenju pokretnih dejstava na drugim pravcima.

⁴ Opširno o operaciji na Kozari vidi Zbornik, tom IV, knj. 5,
k. br. 78, 83, 93 i 119.

⁵ Vidi dok. br. 102 i 112. Ukupan broj mrtvih, ranjenih i ne-
talih u toku operacije na području Kozare iznosio je oko 1700 parti-
O žrtvama civilnog stanovništva nema potpunih podataka, ali
oko 45.000 ljudi, većinom žena, dece i staraca, doživelo tešku sud-
inu. Jedan deo je ubijen, jedan deportovan u logore i na rad u Nemač-
a jedan raseljen po Slavoniji (Zbornik, tom V, knj. 32, dok. br.
3; Rade Bašić, n.d., str. 260—261).

⁶ Na margini u visini ove rečenice rukom je dopisano: »AOK
(7166)«.

⁷ Opširnije o značajnim događajima u toku jula i avgusta 1942.
području italijanske 2. armije vidi Zbornik, tom XIII, knj. 2, dok.
r. 92.

O daljim planovima u vezi s izvođenjem borbenih dejstava na teritoriji Hrvatske sledi poseban izveštaj.

II) GUBICI NA CELOKUPNOM PODRUČJU

(od 24.6. do 8.7.1942. godine uključno)

a) *sopstveni gubici*

	mrtvi	ranjeni	izgubljen;
Nemci	43	66	19
Hrvati	260	296	485
Srpska državna straža	2	3	-

<i>ustanici</i>	mrtvi	ranjeni	zarobljeni ili uhapšeni	streljani kao odmazda
	4963	150	6641	346

Prema tome, do sada je ukupno streljano u Srbiji i u Hrvatskoj, u toku borbenih dejstava ili 'kao odmazda, 45.261 lice.⁸

IV) SITUACIJA U VEZI SA SAOBRAĆAJEM

Kapaciteti pruga nisu se bitno poboljšali zbog nedovoljne popravke 'lokomotiva i zbog prebacivanja iz Nemačke lokomotiva koje nisu pogodne za brdski teren.

Na teritoriji Hrvatske je otpočela pojačana zaštita glavne železničke pruge Beograd — Zagreb. Pruga Prijedor — Bosanski Novi — Sunja još nije stavljena u pogon. Ponovno otpočinjanje transporta rude može se očekivati najranije krajem avgusta 1942. godine.

Komandant oružanih snaga na Jugoistoku, Ia/Ic
br. 688/42 str. pov. od 10.7.1942.

F.d.R.
¹⁰
poručnik

u konceptu potpisao
FERC
general-major

Vidi dok. br. 101.

Izostavljeno se odnosi na Grčku.

¹ Potpis nečitak.

BR. 114

PREDLOG NEMAČKOG POSLANIKA U ZAGREBU KAŠEA
OD 10. JULA 1942. NEMAČKOM GENERALU U ZAGREBU
ZA BORBU PROTIV PARTIZANA U BOSNI I SLAVONIJI I
ZA SMEŠTAJ TALACA U LOGORE¹

SA obergruppenfirer²

Zagreb, 10. jula 1942.

Visoka ulica br. 22

Komandujući general i komandant
u Srbiji

Br. 361/42, str. pov.

Primljeno: 13.7.42.

*Preko generala Gleza
fon Horstenaua*

Strogo poverljivo

Vrlo poštovani gospodine generale!⁴

Danas sam s 'poglavnikom iscrpno razgovarao o suzbijanju nemira. Tom prilikom mi je izložio neke bitnije želje.

Jzlimajući u obzir meni već poznati izveštaj Borbene grupe «^Zapadna Bosna» od 5.VII 42/ razmatrao sam s poglavnikom

Site mogućnosti. Ja sam se s njim dogovorio da Vam izne-
io: naša međusobna razmatranja s molbom da ih ispitajte
[dostavite generalu Badera. U tom cilju prilažem Vam kopiju
pisma za generala Badera.

Razmatranja se odnose na sledeće:

A. Da, po završetku velike operacije na Kozari, Borbe-
grupa generala štala u prvo vreme ostane u Danjoj' Luci.
a bi imala da sprovede sledeće mere čišćenja:

- 1) Na području severno od Kostajnice, Oko Bosanskog Novog, u Samarici, te između Sane i Une zapadno od puta Prijedor — Dulbica.
- 2) S jedne i druge strane železničke pruge od Bosanskog Novog za Krupu, kao i između Krupe, i San-
skog Mosta.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, 'X. 250, s. 115—8. Na margini dokumenta se nalazi nekoliko parafa i datuma.

² Reč je o Zigfridu Kašeu, nemačkom poslaniku u NDH.

³ Štambilj primaoca.

⁴ Odnosi se na generala Gleza fon Horstenaua.

³ Vidi dok. br. 104.

Istovremeno se obezbeđuje dosadašnje operacijsko područje na Kozari i održava odbrambeni front prema planini Grmeču.

Za ove mere ostavi generalu Štalu veći deo dosad raspoloživih jedinica.

B. Da se u Slavoniji angažuju trupe pod generalom Borovskim, koji je i dalje potčinjen Borbenoj grupi »Zapadna Bosna«, radi neodložno potrebnog obezbeđenja žetve u Slavoniji i tamošnjih komunikacija. Zadatak: očistiti planinske lance Psunja i Papuka, Ika i južno od Virovitice; hrvatske trupe osiguravaju planinske lance Psunj, Papuk, kao i južno od Virovitice i organizuju plansko obezbeđenje područja. Kao posebni zadatak vezan s merama čišćenja na Psunju, treba angažovati folksdojčerski bataljon »Princ Eugen« na otpremanju za rat važnog drveta iz ovog rejona u Nemačku. Bilo bi poželjno angažovati dva nemačka bataljona kao jezgro akcije čišćenja, a osim toga odvojiti 2—3 hrvatska bataljona iz Borbene grupe »Zapadna Bosna«, tako da bi se tamo moglo angažovati ukupno 5—6 bataljona, pod generalom Borovskim, iz dosadašnje operacije na Kozari, a pored njih hrvatske trupe i ustaše koje se tamo nalaze. Ovaj zadatak bi se morao što pre preduzeti,

C. Radi pojačanja borbenih snaga u istočnoj Bosni kao i radi obezbeđenja jedinstvene ustaške komande, moli poglavnik da pukovnik Francetić napusti Borbenu grupu »Zapadna Bosna« radi preuzimanja komande nad svim ustaškim trupama u istočnoj Bosni. Tamo bi pukovnik Francetić bio potčinjen generalu Fortneru.

Poglavnik dalje moli da trupe pukovnika Francetića, koje sada sačinjavaju Zaprečnu grupu »Sever« na Savi, budu po završetku operacije Kozara, sa oko 1500 ljudi, najhitnije upućene radi angažovanja u istočnoj Bosni.

D. U pogledu mera ministra Turine,⁶ koje se odnose na izbeglice, poglavnik je odlučio da pre svega treba iskoristiti logor u Staroj Gradiški.⁷ Potom se može preduzeti: izdvajanje partizana i njihovih uzgrednih saputnika, mere saniranja, prevođenje u druge logore ili radilišta. Pridobijanje radne snage za Rajh iz logora otpočeti čim zdravstvene prilike to budu dozvolile.

Poglavnik moli da se objasni generalu Baderu da logor Jasenovac ne može biti otvoren za smeštaj izbeglica. I ja se

⁴ dr Oskara

⁷ O ustaškom logoru u Staroj Gradiški vidi: Mirko Peršen, Us; taški logori, Stvarnost, Zagreb, 1966; Otpor u žicama, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1969.

tome priključujem, jer je ovaj potreban za smeštaj i transportovanje Jevreja na istok. Ministar Turina može privoditi Jevreje u logor Jasenovac.⁸

Ja sam predložio da, po završetku operacije, na Kozari, u selima koja su ostala prazna, hrvatsko Ministarstvo šuma, uz potrebno obezbeđenje, za dobijanje drvene građe, angažuje porodice koje nisu pod sumnjom. Hitnim i neophodnim debljanjem drveta na ovaj način mogu se za Hrvatsku i Nemačku osigurati normalnije cene, a isto tako i određeni broj izbeglica dovesti do hleba i rada. Poglavnik je načelno saglasan. Ja sam, prepisom ovog pisma, dao instrukcije savetniku > poslanstva dr Kinu⁹ i glavnom inspektor šuma Funcku:¹⁰ da odmah preduzmu odgovarajuće korake za pripremanje ovih mera.

E. Poglavnik mi je saopštio da će u jednom, svojevremeno od Italijana posednutom, logoru sa barakama, u Jastri smestiti decu izbeglica,¹¹ prethodno sanirati a zatim ih prihvatiti na plansko odgajanje. Prvi transporti su već pokrenuti.

Bio bih Vam osobito zahvalan kada biste ova gledišta, koja su i molbe poglavnika, a kojima se i ja priključujem, uvažili i dostavili najbržim putem generalu Baderu. Uveren sam da su, u opštem političkom interesu, predložene mere pužne i izvodljive. Sigurno da bi jaka koncentracija trupa južno od Save bila poželjna za tamošnje područje. Mi istočna Bosna i Slavonija nisu ništa manje značajne. A južno od Save zapadnoj Bosni, prema ovde iznetim predlozima, ostaju 1/4 do sada upotrebljenih jedinica.

Poglavniku je jasno da će prodiranje u treću zonu biti aogučno tek po završetku mera čišćenja koje su navedene pod L. On namerava ove mere pripremiti tako da će se vršiti operacije pod generalom Brozovićem, i to po Okončanju spouenutih mera čišćenja, a pod glavnim rukovodstvom generala »tala. No, ovo bi mogao biti kasniji predmet razmatranja.

Podnoseći s posebnim naglaskom moju mOlbu, ostajem 'am iskreno Obavezan.

Vaš

⁸ Opširnije o zločinima ustaša u logoru Jasenovac vidi: Otpor u 'eama, Sećanja zatočenika, knjiga prva, Beograd, 1969; Sećanje Jevreja na logor Jasenovac, Beograd, 1972; Milko Riffer, Grad mrtvih asenovac 1943, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb, 1946; Colaković Dra-Jasenovac 21. 8. 1941/31. 3. 1942, Svetlost, Sarajevo, 1948.

⁹ Ernest (dr Kiihn)

¹⁰ Valter (Walter Funck)

¹¹ U ovaj specijalni logor u Jastrebarskom smešteno je oko 900 ce s Kozare (Rade Bašić n.d., str. 261).

OPERACIJSKI PLAN GRUPE »ZAPADNA BOSNA« OD 14 JULA 1942. ZA PREGRUPISAVANJE SNAGA, ORGANIZACIJU BORBE PROTIV PARTIZANA U MEĐUREČJU SANE I UNE I POSTUPAK SA STANOVNIŠTVOM U ZAPADNOJ BOSNI¹

Borbena grupa
»Zapadna Bosna«
Ia, br. 286/42, str. pov.
Prilog:

St. Qu., 14.7.42.
Strogo poverljivo

Komandujući general i komandant
u Srbiji
Br. 363/42 str. pov.
Primij. 15.7.42.

10 primeraka
1. primerak

OPERACIJSKI PLAN 2

1.) U dosadašnjem partizanskom planinskom utočištu Kozari i Prosari *neprijatelj je*, prilikom protekle akcije, masovno uništen ili zarobljen.³ Radi konačnog uništenja još sakrivenih manjih grupa i radi potraga za sakrivenim oružjem i si., jedinice za obezbeđenje ostaju na očišćenom području. Time se može smatrati da je operacijsko područje istočno od puta Sainski Most — Prijedor — Bos. Dubica čvrsto u našim rukama.

Ovaj poraz je bitno uticao na borbeni moral partizana koji se nalaze u zapadnom delu operacijskog područja. Neprijatelj će uzastopno pokušavati da svoju podređenost u otvorenoj borbi kompenzira zasedama, lukavstvima i preprcenošću. Radi toga je potrebna krajnja budnost i pažnja kod komandnog sastava i u trupi.

2.) **Zadatak**

Završetkom operacije Kozara—Prošara ispunjen je prvi deo zadatka Borbene grupe »Zapadna Bosna«. Nakon pregrupisanja Borbena grupa »Zapadna Bosna« nastupa u

¹ Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 100—3. Na margini dokumenta rukom je dopisano nekoliko parafa.

³ Štambilj primaoca.

³ i ⁰ Vidi dok. br. 108.

cilju uništenja partizana u međurečju r. Sana — Una, te zaposedanja i obezbeđenja železničke pruge Prijedor — Bosanski Novi — Kostajnica.⁴

3.) **Plan operacije**

a) Organizovanjem obezbeđenja sprečiti partizane da se povuku preko Sane i Une.

Pored toga:

(1) Prodreti s jednom jačom grupom iz rejona Prijedor — Ljubija južno od Sane na Bosanski Novi, sa zadatkom: -slabijom snagama na južnoj obali Sane prema severu, a jačim snagama opštirn pravcem Suhača — Ljubija, osigurati se protiv partizana s planine Grmeča.

(2) Pojačati i preformirati Grupu za zaprečavanje »Zapad« između Bosanskog Novog i Kostajnice, sa opštim zadatkom: obezbeđenje zapadno od Une kako prema istoku tako i protiv partizana na Šamarici.

(3) Organizovati obezbeđenje severno od Une, između Kostajnice i Dubice, u cilju osiguranja prema jugu.

b) Organizovati zaprečnu liniju između Une i Sane opštim pravcem Una kod Bačvana (12 km zapadno od Bos. Dubice) — Murati (14 km jugozapadno od Bos. Dubice) — Dragotinja (9 km severozapadno od Prijedora). Pri nastupanju na liniju zaprečavanja čistiti teren između sadašnje Grupe za zaprečavanje »Zapad« i linije zaprečavanja koju treba dostići.

c) Nakon organizovanja obezbeđenja kao i linije zaprečavanja sistematski čistiti teren između Une i Sane pomeranjem linije zaprečavanja po delovima prema zapadu.

4.) **Grupisanje snaga**

a) **Grupa »Borovski«** (linija zaprečavanja između Une i Sane)⁵

⁴ Vidi dok. br. 111 i 117.

⁵ U zabelešci o angažovanju Borbene grupe »Borovski« u zapadnoj Bosni i Fruškoj gori piše:

»1. 7. 42. Grupa »Borovski« preuzela je komandu nad zapadnim Bktorom sa kružnom osnovicom. Formacija: Štab 704. pd. Od 704. pd.: 734. pp, štab 654. art. div., 2, 3. i 4/654. art. div., 1/202. oki. puka: 3/4. 7. 42. K-t 111/734. puka i 2 komandira, čete poginuli, zam 3 podoficira i 12 vojnika. U dnevnim izveštajima naročito istaknuto: Do 13. 8. 42. Sopstveni gubici: 22 mrtva, 41 ranjen. Neprijateljski: mrtvih 420, zarobljenih 1.740. Plen: više teških mitraljeza, oko 18 lakih mitraljeza, oko 170 pušaka, drugo oružje i oprema.

Komandant: generaknajor Borovski, k-t 704. pd

Jedinice:

a) *Nemačke*

734. pp

štab i 4/661. art. div.

2, 3. i 4/654. art. div.

1. i 3/202. oki. puika

659. inž. bat. (bez jedne čete)

mešovita četa za vezu Sade.⁶

b) *Hrvatske*

1. gorska divizija sa 1. i 2. gorskim zdruhom

3/II art. div.

1/IV art. div.

3. inž. četa.

Grupi se potčinjava:

Obezbeđenje »Sever« (severno od Une).

Komandant: potpukovnik Bučar,⁷ komandant

10. pp.

Jedinice:

II/5. pp, 19. četa 5. pp

17. ii 18/10. pp

2. četa bat. Kutina.

b) *Snage južno od Sane*

Komandant: komandant 3. gorskog zdruha, pukovnik Rupčić.⁸

Jedinice:

3. gorski zdrug

štab, II bat. 13. i 14/4. gorskog zdruha

brd. bat. 4. gorskog zdruha

previjalište 4. gorskog zdruha

štab 654. art. div.

3/661. art. div.

c) *Zaprečna grupa »Zapad«⁹*

Komandant: k-d't 721. pp, potpukovnik Vedel.

13. 8. izdvojeni za našu akciju (planina Psunj). Pri tom neprijatelja mrtvih 14, zarobljenih 380, uhapšenih 320.

23. 8. izašli iz sastava Borbene grupe »Zapadna Bosna«.

B. *Angažovanje u Fruškoj gori*

Formacija: Vidi zapovest Ia, 4516/42 pov. Štab Borbene grupe »Borovski« 190/42 pov. Akcija okončana 1. 9. 42. Sopstveni gubici: 8 mrtvih, 5 ranjenih. Neprijateljski: oko 250 mrtvih, 360 zarobljenih, 720 uhapšenih« (AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 99).

⁶ Kurt (Schade)

⁷ Josip

⁸ Mato

⁹ Borbena grupa »Zapadna Bosna« je 14. jula 1942. izdala naredenje za ojačanje i pregrupisanje Grupe za zaprečavanje »Zapad«, kojoj su precizirani sledeći zadaci:

Jedinice:

721. pp bez III bataljona

III/4. gorskog zdruha

2/661. art. div.

3/670. art. div.

1. mot. kolona (10 transportnih vozila)

snage Grupe za zaprečavanje »Zapad« između Suhače i Kostajnice.

5.) *Potrebno vreme za:*

a) završetak operacije Kozara—Prošara oko 20.7.¹⁰

b) pregrupisanje oko 21—27.7.

c) čišćenje međurečja r. Una — Sana oko 28.7—4.8.

6.) *Postupak prema stanovništvu¹¹*

a) Jedinice će, nakon saslušanja, streljati partizane i ona lica koja im pružaju pomoć. Važnije osobe sa iscrpnim saslušanjem sprovesti do pretpostavljene komande.

b) Sve muške osobe iznad 14 godina, izuzev nemoćnih staraca, pohvatati i odvesti u sabirni logor. Žene i decu ostaviti u svojim selima, odnosno tamo ih vratiti.

c) Na području južno od Sane pohvatati i sprovesti u sabirni logor samo ona lica koja nisu meštani, odnosno muškarce na Ikoje se sumnja da su partizani i njihovi pomagači.

d) Vraćanje evakuisanih žena i dece, prilikom operacije Kozara—Prošara, u svoja sela otpočeti 25.VII.¹²

"

pot. Štal

F.d.R.

Dostavljeno:

Gem

generalštabni major

»1) Držati i razvijati već postojeća uporišta i mostobrane između Bosanskog Novog i Kostajnice (uključno). Izvan toga držati Suhaču i Blagaj kao delove obezbeđenja Bos. Novog.

2) Obezbeđenje zapadno od Une protiv pokušaja prebacivanja sa istoka.

3) Obezbeđenje komunikacije Kostajnica — Bosanski Novi protiv prepada sa zapada (Šamarice).

4) Obezbeđenje železničkog mosta kod Grdanovca i građevinskih radova kod vijadukta 4 km jugoistočno od Kostajnice«. Isto tako, snage dosadašnje Grupe za zaprečavanje »Zapad«, pod komandom pukovnika Ivana Tomaševića, od 20. jula 1942. potčinjene su nemačkom ojačanom 721. pp (AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 104—6).

¹¹ i ¹² Vidi dok. br. 112 i 114.

¹³ Zbog ograničenog prostora izostavljena su imena komandi i jedinica kojima je ovaj plan dostavljen.

ZAPOVEST KOMANDUJUĆEG GENERALA I KOMANDANTA U SRBIJI OD 17. JULA 1942. BORBENOJ GRUPI »ZAPADNA BOSNA« ZA PRODUŽENJE OPERACIJA PROTIV PARTIZANA U ZAPADNOJ BOSNI I ZAŠTITU ŽELEZNIČKE PRUGE BEOGRAD — ZAGREB¹

Komandujući general i komandant u Srbiji - »Zapadna Bosna«, Ia² - O.U., 17.7.42.
Ia, br. 4098/42 pov.

POVERLJIVO

ZAPOVEST ZA NASTAVAK OPERACIJA U ZAPADNOJ BOSNI I ZAŠTITU ŽELEZNIČKE PRUGE BEOGRAD ZAGREB

1.) Operacija na planinama Kozari i Prosari dovela je do uništenja kompletnih neprijateljskih jedinica.³ Delovi se još drže uglavnom zapadno od linije Bos. Dubiea — Prijedor.

Neprijateljske koncentracije u rejonu Petrinja — Kostajnica — Bos. Novi — Glina (Šamarica) ugrožavaju žel. prugu Bos. Novi — Kostajnica. Napadi neprijatelja prema Bos. Novom sa istoka i zapada do sada su osujećeni.

Neprijateljske snage u Fruškoj gori, na Psunju i Papuk-planini, na Bilo-gori i Moslavačkoj planini predstavljaju stalnu opasnost za važnu železničku prugu Beograd — Zagreb.

Osim toga, treba računati s tim da jake neprijateljske snage mogu svakog časa da izbiju s planine Grmeč.

2.) U zapadnoj Bosni će, uz istovremeno obezbeđenje protiv neprijatelja severno od žel. pruge Beograd — Zagreb i južno od linije Prijedor — Bos. Novi, ponajpre biti očišćena Šamarica.⁴

3.) Bobrena grupa »Zapadna Bosna« — bez 1/737. puka i 924. landesšicen-bataljona — ponovo će pročešljati rejon između Une i Sane u pravcu istok—zapad i, nadovezujući na to, uništiti neprijatelja u Šamarici; uz to, treba izvršiti udar sa severoistoka prema jugozapadu uz preprečavanje linije Kostajnica — Bos. Novi — Glina.

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 97—8.

² Dopisano rukom.

³ Vidi dok. br. 104, 108 i 117.

⁴ Vidi dok. br. 104, 122 i 140 i prilog br. 1 u ovoj knjizi.

Istovremeno treba obezbediti rejon Bos. Novi — Ljubija — Prijedor protiv akcija s juga i jugozapada. U tu svrhu treba, naročito u dolini Une i Sane, koncentrisana uporišta pomeriti, po mogućstvu, blizu demarkacione linije i jako ih utvrditi.

Izvidanje prema planini Grmeču je naročito važno.

4.) Obezbeđenje železničke pruge Beograd — Zagreb:⁵ zadržava major fon Esmarh [Esmarch], komandant 823. landesšicen-bataljona u Brodu, sa svojim dosadašnjim štabom za posebnu namenu. U taktičkom smislu on je do daljeg neposredno potčinjen komandujućem generalu i komandantu u Srbiji.

Njemu su u taktičkom pogledu potčinjeni:

- a) 823. landesšicen-bataljion, sada sa štabom u Vin-kovcima,
- b) 925. landesšioen-batailjon, štab treba prebaciti u Ivanić-Grad,
- c) 924. landesšicen-bataljon, do sada pri Bobbenoj grupi »Zapadna Bosna«, treba poslati maršem za Novu Gradišku,
- d) sva hrvatska obezbeđenja angažovana na žel. pruzi,
- e) žel. oklopni voz 24,
- f) 1/737. puka treba poslati maršem za Novsku.

Dok snage a) — d) treba angažovati za lokalno obezbeđenje železničke pruge, 1/737. pulka, kojoj je opremljen mnogobrojnim motornim vozilima, treba upotrebiti kao pokretnu rezervu. Ponovljenim prodorima, ponajpre na područje planine Psunja, neprijatelja treba stalno držati pod pritiskom.

5.) Operacijska zona: Naredba komandujućeg generala komandanta u Srbiji, Odelj. Ia, br. 292/42 str. pov. od 8. 6, Jteže se⁶ i na područje Una — Sava — Petrinja — Glina — Novi.

6.) Zapovest za pregrupisanje nemačkih trupa koje ostaju u zapadnoj Bosni uslediće po obezbeđenju Šamarice.⁷

odela:

Bader
general artiljerije

⁵ Vidi dok. br. 113.

⁶ Tim naređenjem je područje Vrbas — Sava — Una — italijanska okupaciona zona proglašeno za operacijsko područje. Na njemu "sve snage se potčinjavaju nemačkom komandantu i važe nemački ratni zakoni (AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 569).

⁷ Vidi dok. br. 112.

* Zbog ograničenog prostora izostavljena su imena komandi i jedinica kojima je ova zapovest dostavljena.

ZAPOVEST BORBENE GRUPE »ZAPADNA BOSNA« OD 18. JULA 1942. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA ORGANIZACIJU ODBRANE, BORBU PROTIV PARTIZANA, KONTROLU I POSTUPAK PREMA STANOVNIŠTVU NA PODRUČJU KOZARE I PROSARE¹

Poverljivo

Borbena grupa
»Zapadna Bosna«
Ia, br. 1684/42 pov.

O.U., 18.7.42.

Komandujući generali i komandant
u Srbiji

Primljeno: 20.7.42. br. gl. kancel.
5289 pov.

Odelj. Ia: zaved. br. 4132/42 pov.

Primerak: 1 | Prilog ./.

**ZAPOVEST ZA UREĐENJE POZADINSKOG PODRUČJA
»SEVER«**

- 1.) Operacijom ikoja je završena 17.7, područje Kozare i Prosare je od strane trupa Borbene grupe »Zapadna Bosna« uglavnom očišćeno od neprijatelja.³ Manje partizanske grupe i pojedinačna lica skrivaju se još u šumama i jazbinama ili će pokušati da iz drugih oblasti pređu na Kozaru — Prosaru.
- 2.) Da bi odstranile i poslednje ostatke neprijatelja, domogie se oružja i drugih sakrivenih zaliha i da bi sprovele umirenje područja, u očišćenom području ostaće trupe za osiguranje.
- 3.) U tu svrhu, od strane Komande divizije u Banjoj Luci,⁴ biće pod komandantom Pozadinskog područja »Sever« angažovani:

¹ Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 249, s. 1114—7. Na margini prve stranice originala rukom je dopisano nekoliko parafa i datuma.

² Stambilj primaoca.

³ Vidi dok. br. 108 i 117.

⁴ Misli se na domobranski Banjalučki zdruk.

Komandant: Pukovnik Užar,⁵ komandant 10. pp, istovremeno i komandant Pozadinskog područja »Sever«.

Trupe:

Štab 10. pp

2/IV art. div.

Štab bataljona Eršek⁶

podređeni:

1. i 6/11. pp⁷

8, 21, 22, 23, 24/10. pp

9/11. pp

Štab dobrovoljačkog bataljona

Banja Luka:

2. i 3. dobrovoljačka četa

11/5. pp⁸

Bataljon »Princ Eugen«⁹

Štab, konjički vod i 1. četa

1 četa »Princ Eugen«

1 četa »Princ Eugen«

1 četa pripremnog fblksdojčerskog bataljona

Ustaški bataljon Devčić¹⁰

štab i 3 čete

Žandarmerijske stanice:

Bosanska Dubica, Grbavci, Maglajci, Knežpolje, Vragolovo (kota 265, Brdo), Mralkovica, Užari, Stanišljevi, Orahovo, Draiksenić, G. Sreflije, Severovci i Podgradci.

1/750. pp Mrakovica

⁵ Franjo. Bio je komandant 10. pp. Banjalučkog zdruga.

⁶ Stjepan

⁷ Bio je u sastavu domobranske 1. pješačke divizije.

⁸ Bio je u sastavu domobranske 4. pješačke divizije.

⁹ Pripadnici nemačke narodnosti — folksdojčeri — u NDH krajem 1941. od svog ljudstva formirali su ovaj aktivni bataljon. Od 20. aprila 1942. on je nosio naziv: Ajnzacstafel der dojče manšaft, aktivni bataljon »Princ Eugen« (Einsatzstaffel der Deutsche Mannschaft, Verfügungsbataillon »Prinz Eugen«). U septembru 1942. bio je sastava: 6 četa, sa sledećim brojnim stanjem: 30 oficira, 66 podoficira i 1160 vojnika (AVII, NAV-T-312, r. 467, s. 8056248); Antun Miletić, Vojne formacije folksdojčera u borbi protiv NOP-a na nemačkoj okupacionoj teritoriji NDH (1941—1944), Zbornik br. 11/1974, Historijski institut Slavonije i Baranje, str. 91—93).

¹⁰ Ivan Devčić je bio ustaški bojnik.

Garnizoni:

Podgradci

Podgradci

Pucari

Pucari

Podgradci

Demirovac

Krnjim, odn. Ivanjska
Bosanska Dubica
(nakon čišćenja luka
Una — Sana)

Orahovo

Azapsko brdo

Bukovac

Dragelji

Patrija — Golje u
predelu visa 340

Poslednji je neposredno podređen Operativnom štaba Borbene grupe »Zapadna Bosna« i upućen na saradnju s komandantom Pozadinskog područja »Sever«.

- 4.) *Granice Pozadinskog područja »Sever«*
Bosanska Dubica (Dubica — put za Prijedor do Palančišta) — južni obronci Kozare (preko Kozarački kamen — Jarčevica, kota 736 — Glavica, kota 720 — Krnjin, kota 841) — tok bivše Zaprečne linije »Istok« do ušća potoka Jabianioe u Savu, tok Save i Une do Bosanske Dubice.
- 5.) Trupni delovi angažovani u Pozadinskom području »Sever« imaju *zadatak* da svakodnevnim patroliranjem, koje će izvoditi u raznim oblastima, unište poslednje ostatke neprijatelja, pronađu njegova skrovišta, skladišta oružja i tome slično, uklone materijal i pruže zaštitu civilnom stanovništvu koje se vraća.
Komandanti treba ličnim učešćem u poduhvatima da trupama daju uputstva i primer. Garnizone treba štititi postavljanjem boravišta na mestima podesnim za odbranu, izgradnjom položaja, prepreka i tome slično, a uz to temeljito ih osiguravati oružjem.
Vežu između pojedinačnih garnizona treba održavati ko-njanicima, motociklistima i tako dalje.
- 6.) Za svrsishodno postavljanje pojedinačnih garnizona, u taktičkom i tehničkom pogledu, odgovoran je *komandant Pozadinskog područja »Sever«*.
Istovremeno, on rukovodi i nadzire patrolnu delatnost, kao i veće akcije za koje bi se ukazala potreba.
Pozadinsko područje »Sever«, u saglasnosti sa situacijom i jačinom garnizona, treba podeliti u sigurnosne oblasti, za čije su osiguranje i čišćenje odgovorni pojedinačni garnizoni komandanti.
U dnevnim izveštajima obavestavati o delatnosti pojedinačnih garnizona i rezultatima patroliranja. U nedeljnim izveštajima (nedelja do subote) treba pojedinačno navesti izvršena patroliranja s naznakom puta, jačine i rezultata i dati pregled opšte situacije.
- 7.) *Držanje prema civilnom stanovništvu*
Nakon završetka operacije Kozara—Prošara i prefontiranja sastava predviđa se povratak žena i dece odbeglih iz očišćenog područja. Za muška lica preko 14 godina, sa izuzetkom nemoćnih i staraca, područje ostaje i nadalje zatvoreno. Zbog toga sva muška lica stara preko 14 godina treba u očišćenom području uhvatiti i dovesti

u sabirni logor Stara Gradiška ili Dubica. Pri pokušajima bekstva treba bez milosti upotrebiti vatreno oružje. Izuzetak čine lica kojima je dozvoljeno, na osnovu jedne isprave, da uđu u -očišćeno područje.
Za izdavanje isprava za ulazak u Pozadinsko područje »Sever« oVlašćeni su:

Komanda garnizona Banja Luka i komandant Pozadinskog područja »Sever«, Podgradci.

Isprave treba pismeno zatražiti, preko gradonačelnika i predsednika opština, od gore pomenutih mesta. Uzorci isprava biće naknadno dostavljeni.

Civilna lica mogu napustiti Pozadinsko područje samo na osnovu isprave žandarmerijske stanice.

Divizijska komanda Banja Luka javlja do 22.7:

- a) Tačnu situaciju pojedinačnih garnizona,
- b) Kartu 1:50.000 sa ucrtanim sigurnosnim oblastima.
- c) Veze između pojedinačnih garnizona.

F.d.R.
G em
raištabni major
Dostavljeno:

potp. Š t a l

" Zbog ograničenog prostora izostavljena su imena komandanta, odeljenja i jedinica kojima je ova zapovest dostavljena.

NAREĐENJE KOMANDUJUĆEG GENERALA I KOMANDANTA U SRBIJI OD 20. JULA 1942. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA OBEZBEĐENJE ŽELEZNIČKE PRUGE BEOGRAD — ZAGREB OD PARTIZANSKIH DIVERZIJA¹

TELEGRAM²

20.7.42.

u 13,20 časova

Poverljivo

714. pd

718. pd

Borbenoj grupi »Zapadna Bosna«

Na uvid: nemačkom generalu u Zagrebu.

Na uvid: Transportnoj komandi Zagreb.

Veza: naređenje komandujućeg generala i komandanta u Srbiji, Ia, br. 4098/42 pov. od 17.7.42.³ (nije dostavljeno 714. pd) i telegram Ia, br. 2380 od 18.7.⁴

Predmet: osiguranje železničke pruge Beograd — Zagreb — granica Rajha.

1.) Na mesto obolelog majora fon Esmarha, k-ta 823. landesšicen-bataljona, komandu nad svim trupama angažovanim na osiguranju železničke pruge Beograd — Zagreb preuzima potpukovnik fon Gejzo, k-t 1/202. oklopnog puika. Taktički je potčinjen neposredno komandujućem generalu i k-tu u Srbiji.

2.) Njemu su taktički potčinjeni:

a) za osiguranje železnica, prema naređenju Ia, br. 4098/42 pov., tač. 4:

823. landesšicen-bataljon

924. landesšicen-bataljon

925. landesšicen-bataljon

1/737. pp

železnički oklopni voz 24, zatim i

sva hrvatska osiguranja angažovana na železničkoj pruzi;

¹ Snimak telegrama (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 1065—7.

² Iz zaglavlja telegrama objavljeni su samo najhitniji podaci.

³ Vidi dok. br. III.

⁴ Redakcija ne raspolaže tim telegramom.

b) za zaštitu folksdojčerskog stanovništva i žetvenih radova na prostoriji Indija — Vrđnik — Čalma — Ruma:

1/741. pp, ojačan 13. i 14. vodom 12. tenkovske čete za naročitu namenu, kao i 4. i 5. četom folksdojčerskog Ajnzacštafela, k-t major Emer.⁵

3.) Hrvatske jedinice pukovnika Gvozdanićeva⁶ u Rurni-ne potčinjavaju se. S pukovnikom Gvozdanićevim treba u usikoj vezi saradivati preko 1/741. pp. Radi davanja uputstava, komandujući general i komandant u Srbiji uputio je jednog generalštabnog oficira u Rumu.

4.) Potpukovnik fon Gejzo će Štab za osiguranje pruga za naročitu upotrebu, koji je obrazovala 718. pd u Brodu, ojačati potrebnim snagama iz 1/202. oki. puika. Štab treba tako organizovati da može odgovoriti svim zabtevima. Garnizon je [Slav.]- Brod.

5.) Izvestiti o prijemu zapovesti od potpukovnika fon Gejza.

6.) Viši načelnik za vezu naređiće sve što je nužno za uspostavljanje potrebnih veza.

7.) Snabdevanje Štaba za osiguranje pruga za naročitu upotrebu i nemačkih jedinica navedenih u tač. 2a vršiće 718. pd, a snabdevanje nemačkih jedinica navedenih u tač. 2b vršiće 714. pd.

Komandujući general i komandant u Srbiji
Ia, br. 4130/42 pov.

Dostavljeno:

⁵ Johan (Johann Ehmer)

⁶ Dragutin

⁷ Paraf nečitak.

⁸ Zbog ograničenog prostora izostavljena su imena komandi i jedinica kojima je ovo naređenje dostavljeno.

ZABELEŠKA NEMAČKOG POSLANSTVA U ZAGREBU OD
20. JULA 1942. ZA NEMAČKOG GENERALA U ZAGREBU O
POSTUPKU SA ZAROBLJENIM PARTIZANIMA I TAOČIMA
SMEŠTAJU U LOGORE I SLANJU NA RAD U NEMAČKU S
PODRUČJA KOZARA — PROŠARA¹

Pošiljalac:
Nemačko poslanstvo³

General Glez²

Zagreb, 20. jul 1942.

Zabeleška

Predmet: postupak sa izbeglicama u borbenoj zoni zapadne
Bosne.⁴

Pri rešavanju pitanja izbeglica određenu ulogu ima vojna i politička praćena. Obe su od značaja. Odlučujuća su ona gledišta koja mogu da doprinesu budućem razvoju Nezavisne Države Hrvatske.

Tome cilju odgovarao bi sledeći postupak:⁵

A. *Postupak sa izbeglicama*

1. Izbeglice koje su bile partizani i njihovi aktivni pomagači staviti pred preki sud. Ova mera treba da se sprovede najhitnije.
2. One izbeglice koje su se dobrovoljno javile za rad u Rajhu već su izdvojene. Njihove porodice se načelno vraćaju u svoje mesto stanovanja. U logoru treba da se zadrže samo toliko koliko je to potrebno iz zdravstvenih i, u području vojnih operacija, vojnih razloga.
3. Masa ostalih izbeglica je već podeljena u grupe: muškarci se nalaze u Zemunu, deca najvećim delom u Jastrebarskom

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 265, s. 001387—90. Na margini prve stranice dokumenta rukom je dopisano nekoliko parafa i datum.

² i ³ Dopisano rukom.

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 110 i 112. Posle nemačko-ustaške operacije na Kozari stanovništvo je delom smešteno u logore, delom odvedeno na rad u Nemačku ili raseljeno po Slavoniji. Opširnije o tome vidi Zbornik, tom IV, knj. 5, dok. br. 78, 83, 93, 108, 118, tom V, knj. 32, dok. br. 133 i 134.

(Jaska)⁶ a žene u različitim logorima blizu dosadašnjeg operativnog područja.

Većina muškaraca iz Zemuna verovatno može da se iskoristi kao radna snaga u Rajhu. To pitanje već razmatra poslanstvo s Ministarstvom inostranih poslova u Berlinu. Muškarci treba tačno da se identifikuju a njihove porodice da se smeste u logore za žene. Sa ovim porodicama (žene i deca ukoliko se ne nalaze u Jastrebarskom), nakon zadržavanja u potrebnom karantinu, postupati na sledeći način:

- ti. One koji se nalaze u napuštenim selima u neposrednoj blizini Jasenovca zadržati tamo i dalje i pod nadzorom logorskih vlasti koristiti za obavljanje poljoprivrednih radova (žetva, obrađivanje).
 - ib. Veći broj žena uzeti kao radnu snagu na poljoprivrednim dobrima seljaka nemačke narodnosne grupe. Vođa grupe se je u tom cilju već 'povezao s ministrom dr Turinom.
 - p. Jedinicama za Obezbeđenje u području Kozare dodeljuje se više stotina žena izbeglica, 'kaje se smeštaju po selima u blizini vojnih garnizona. Ovu radnu snagu upotrebljavati za obavljanje žetve, jesenjih poljoprivrednih radova, u šumarstvu i za obnavljanje naselja. Za nadzor, upravljanje i čuvanje odgovorne su jedinice.
- Zavisno od razvoj aborbe i pouzdanosti ovih izbeglica, u Sledećoj godini predvideti ponovno naseljavanje ovih izbegličkih porodica. Naseljavanje sprovoditi delom u ranijim mestima, delom u drugim mestima, a delom u odgovarajućim područjima za rad u industriji.
- Izbeglice upućene na rad u Rajh tretirati kao slobodne radnike i plaćati. Na isti način 'postupati i s radnom snagom zaposlenom na dobrima nemačke narodnosne grupe.
- n; Izbeglice zaposlene pod upravom logora u Jasenovcu i jedinica za Obezbeđenje u Kozari treba također da se plaćaju ovisno od uslova za slobodan rad. Od toga može da se oduzme iznos za obezbeđenje dece u Jastrebarskom i za zajedničku ishranu. Poželjno je da se jedan deo zarade isplaćuje kao neka vrsta premije po završetku radova ili pri ponovnom naseljavanju u stalno mesto boravka. Ali zahtev za to treba da je pravosnažan.

Rešavanju pitanja izbeglica dr Turina obraća posebnu pažnju.

⁶ Vidi dok. br. 109, nap. 11.

B. *Naseljavanje u području operacija*

1. Pretpostavlja se da je u interesu razvoja hrvatske države da se s obe strane puteva Bosanska Gradiška — Banja Luka i Prijedor — Dubica naseljava pouzdanije stanovništvo. S tim u vezi potrebno je da se sela koja su sada prazna osiguraju. Mesta koja se ponovno naseljavaju potrebno je tačno označiti da bi se sprečile nezgode i političke posledice. Isto tako treba obratiti pažnju na izbor i smetaj novih naseljenika.
2. Odluku o tome koja će mesta biti naseljena prema tački B. br. 1 donosi hrvatska vlada. U svakom selu naseliti na veća dobra dva do tri pouzdana seljaka i na njih preneti sve poslove u vezi s naseljavanjem. Ako se ukaže potreba, u prvoj godini predvideti zajedničko obrađivanje zemlje. Pravo vlasništva seljaci dobijaju tek nakon višegodišnjeg boravka a troškovi naseljavanja padaju na teret rente.
3. U ostala mesta naseljavati načelno bivše stanovnike, ukoliko nisu bili partizani ili njihove aktivne pristalice (vidi A. br. 1). Porodice ovih treba lišiti prava svojine. Ponovno naseljavanje u ova mesta sprovodi se po završetku prelaznog perioda navedenog pod A. br. 3. c.
4. Naseljavanje u gradovima sprovoditi po istim načelima.
5. Za rad na naseljavanju ministru dr Turini je dodeljen odgovarajući stručni saradnik.

BR. 115

NAREĐENJE VRHOVNE KOMANDE VERMAHTA OD 23. JULA 1942. ZA ORGANIZOVANJE BORBE PROTIV PARTIZANA U OPERACIJSKIM ZONAMA ARMIJA I POZADINI FRONTA¹

Prepis

Vrhovna komanda Vermahta

F.H.Qu., 23.7.1942.

Str. pov. br. 002592/42 (WFS) Qu (II)

Strogo poverljivo!

Predmet: Borba protiv partizana.

10 primeraika
10. primerak

Prema odluci firera,-borba protiv partizana je, u prvom redu, zadatak policije.

Vrhovna komanda Vermahta se, zbog toga, obratila rajhsfireru SS i šefu nemačke policije¹ is molbom da se osnuje zajednička komanda za borbu protiv partizana.³ Zadatak ove komande bi bio da se brine za jedinstvenost svih mera u borbi protiv partizana, kao i za brze izmene iskustava između rajhsfirera SS i šefa nemačke policije s jedne i vojnih nadležstava s druge strane.

U tu se svrhu, za delokrug oružanih snaga, naređuje:

- 1.) U operacijskoj zoni armija je zajednički zadatak kopnene vojske da na svom delu teritorije vodi borbu s partizanima.

¹ Snimak overenog prepisa originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-175, r. 140, s. 2668216—7.

² Odnosi se na Hajnriha Himlera (Heinrich Himler).

³ U vezi s tim, Himler je 28. jula 1942. izdao sledeće naređenje: »Rajhsfirer SS i šef nemačke policije obrazovao je, u sporazumu sa Vrhovnom komandom Vermahta, zajedničku komandu za borbu protiv takozvanih partizana.

Lično ja preuzimam rukovođenje borbom protiv bandi partizana i zločinaca.

Moj štab koji rukovodi tom borbom je Štab rajhsfirera SS. Načelnik komandnog štaba je SS grupenfirer i general-potpukovnik SS jedinica Knoblauch [Knoblauch].

Teritorijalno rukovođenje u ovoj borbi prenosim na komandante SS i policije« (AVII, NAV-T-175, r. 140, s. 2668212).

U pozadini fronta zadatak vođenja borbe protiv partizana ostaje na Gen. St. d. H./Gen. Qu. Ovo je zadržano da se ispuni želja rajhsfirera SS, koliko to i kalko dopuštaju snage za obezbeđenje. Na primer, zatvaranje granica u okviru akcija smirivanja u nadležnosti je rajhs-komesarijata.

Rajhsfirer SS i šef nemačke policije je ovlašćen da postavi žandarmerijske stanice i uputi agente i druge organe na značajnija mesta operacijske zone, u cilju dobivanja obaveštenja za borbu protiv partizana. Pojedinošti reguliše neposredno Gen. Qu. kopnene vojske. Organizacija komandovanja reguliše se prema naređenju OKH/Gen. St.d.H. — Gen. Qu. Az. (Odeljenje za ratnu upravu), br. 11/2101/41 pov. od 24.4.41.⁴

Pri sprovođenju mera u nadležnosti rajhs-komesara, već je naređeno potpomaganje rajhsfirera SS i šefa nemačke policije od strane OKW/WFSt, Qu — II, br. 00239/42. str. pov. od 13.7.42.⁵

- 2.) Gen. St.d.H./Gen. Qu., a nakon tih uputstava i komandanti frontovske pozadine, i taiko dalje, kao i komandanti oružanih snaga, formiraće svaiki određenu ustanovu, koje će obrađivati sva pitanja koja se odnose na partizane.

Treba obezbediti da se svi izveštaji o partizanima, činjenice i rezultati izvidanja službenih instanca, obaveštajnih odeljenja i oficira kontraobaveštajne službe, kao i neobrađeni sa drugih mesta, neprekidno i neposredno sprovode na ona mesta koja ih obrađuju. Najvažnije je da partizani ne budu, putem mesnih akcija, potiskivani s jednog područja na drugo, već da budu uništeni putem koncentričnih operacija.

- 3.) Centrima kojii obrađuju podatke dato je naređenje da održavaju najužu vezu sa štabom rajhsfirera SS i mesnim nadležnim višim i policijskim komandantima, te da obezbede stalno uzajamno obaveštavanje o svim pitanjima iz domena borbe protiv partizana.

Načelnik za pozadinu kopnene vojske, sa svoje strane, stalno obaveštava rajhsfirera SS i šefa nemačke policije o svim iskustvima u borbi protiv partizana, uključujući ovde i način obučavanja i naoružavanja, kao i rezultate radio-izvidanja protiv partizanskog radija.

- 4.) Za povećanje sigurnosti glavnih sadbraćajraica (železničkih pruga i drumova) u pozadini fronta treba poseći,

⁴ i ⁵ Redakcija ne raspolaže tim dokumentima.

u dubini od 300 metara, sa obe strane saobraćajmca, sve drveće i svaki grm. Drvene brane, koje služe za zaštitu od snežnih nanosa, treba izuzeti od sece.

Načelnik Vrhovne komande Vermahta
pot. Kajtel
F.d.R.: pot. Volf
potpukovnik u Generalštabu

Dostavljeno: pp

Fid.R.

6

SS-šarfirer

BR. 116

DISLOKACIJA SS DOBROVOLJAČKE DIVIZIJE »PRINC EUGEN« OD 30. JULA 1942. GODINE¹

SS dobrovoljačka divizija

O.U., 30.7.1942

»Princ Eugen«

Ia, Tgb, br. 240/42 pov.

Pregled smeštaja

jedinica SS dObrovolj. divizije »Princ Eugen«²

Stanje: 30.7.1942. u 9 časova

jtab SS dobrovolj. divizije »Princ Eugen«	Pančevo
Štabna lovačka četa	TM Pančevo
SS brdski lovački puk	Vršac
2. SS brdski lovački puk	Bela Crkva
/Štab SS brd. puka	Kikinda
* Štabna baterija SS brd. art. puika	Kikinda
T/@S brd. art. puka	Vršac
III/SS brd. art. puika	Kikinda
.Inžinjerijski bataljon	Pančevo

Potpis nečitak.

Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 248, s. 431^v Vidi dok. br. 105, 111, 127, 139 i 173.

Bataljon veze

...v1 .
Konjički divizion
Brd. kolona tovarnih grla

Služba snabdevanja
Intendantski bataljon
(administrativna služba)
Sanitetska služba
Sanitetska četa (mot.)
3. SS veterinarska četa
Služba za održavanje reda i poretka
Uprava za vojnu privredu
Služba vojne pošte
Tenkovska četa

sada Sand
(Vestf.)
deo štaba u
Pančevu
V. Bečkerek¹
Lazarfeld
Sigmundsfel'd
Ečka
V. Bečkerek
V. Bečkerek
V. Bečkerek
Vršac
V. Bečkerek
Pančevo
V. Bečkerek
Pančevo
V. Bečkerek
(sada se glavnina
nalazi na obuci u
Vajmaru)

Komandant divizije
Fleps⁴
SS grupenfirer i
general-potpulkovnik SS jedinica

Komandant SS i policije
na području komandujućeg
generala i komandanta u
Srbiji⁵
pov. 643/42.

³ Sada: Zrenjanin.

⁴ Artur

⁵ Štambilj primaoca.

BR. 117

IZVOD IZ MESECNOG IZVEŠTAJA OPERATIVNOG ODE-
LJENJA KOMANDANTA ORUŽANIH SNAGA NA JUGOISTO-
KU OD 31. JULA 1942. O BORBAMA S JEDINICAMA NOVJ,
* VOJNO-FOLITICKOJ SITUACIJI I OBOSTRANIM GUBICI-
MA U NDH I SRBIJI¹

JComandant oružanih snaga na Jugoistoku
(Komanda 12. armije)
Odeljenje Ia

H.Qu, 31.7.42.

Izveštaj o radu
za 'period od 1. do 31.7.1942.

' 1.7.
~>: 2

Pril. 2 i 2/1

Transportovanje 7. čete školskog puka »Brandenburg«³

*OKW, odelj. za inostranstvo/Abver II, dopisom str. pov. br
'1502/42. od 30.6.42.⁴ traži da se izvesti da li je 7. četa škol-
'skog puka »Brandenburg« krenula, odnosno kada će krenuti
za Staljino. K-t oružanih snaga na Jugoistoku je obavestio
^OKW da ta četa kreće 4.7.42. transportom za Staljino.

Lako merničko odeljenje 526

"Lako merničko odeljenje 526 biće početkom jula dopremlje-
no u Beograd i za vreme tamošnje delatnosti potčinjeno ko-
•jnandujućem generalu i k-tu u Srbiji. Vidi dopis k-ta oruž.
snaga na Jugoistoku, Stoart⁵ pov. br. 662/42. od 1.7. (doku-
menti Stoart).⁶

.2. 7.

»Pril. 7

*Povlačenje ital. 2. armije s područja južno i zapadno od
nemačko-italijanske demarkacione linije u Hrvatskoj*

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-311, r. 175,
•S. 312-36.
² 7, ³ 2, ⁴ 3, ⁵ 5, ⁶ 24, ⁷ 32, ⁸ 35, ⁹ 37 i ¹⁰ 38 Izostavljeno se ne odnosi na Ju-
goslaviju.

¹¹ Vidi dok. br. 63 i 92.

¹² Redakcija ne raspolaže tim dokumentima.

¹³ Stabsoffizier der Artillerie (artiljerijski oficir pridot štabu)

Dopisom Ia, str. pov. br. 1599/42 od 2. 7. izveštani su OKW/WFSt., OKW/Wi, Ia, nemački general pri Generalštabu ital oruž. snaga, komandujući general i k-t u Srbiji, 'kao i nemački general u Zagrebu .. ,⁸

4. 7.

Pril. 9

General-feldmaršal List

Firer je general-feldmaršala Lista prekomandovao za komandanta jedne grupe armija u Rusiji.⁹ Bivši komandant 12. armije se u jednoj dnevnoj zapovesti zahvalio svim vojnicima koji su mu bili potčinjeni i izrazio im svoje priznanje. Istovremeno se feldmaršal u štafnoj zapovesti zahvalio svim pripadnicima komande armije.

3.7.42. je zamenik komandanta oružanih snaga na Jugoistoku i zamenik komandanta 12. armije, general inženjerije Kunce,¹⁰ preveden u rezervu komandnog kadra OKH (mirnodopska služba). On je nastavio da vrši službu zamenika sve dok nije stigao novi komandant i zamenik k-ta 12. armije.

6. 7.

¹²

Pril. 19

Dovođenje jedne čete školskog puka »Brandenburg«

K-t oružanih snaga na Jugoistoku je zamolio Odelj. za inostranstvo (Abver) da se, umesto 7. čete, u Beograd dovede neka druga četa školskog puka »Brandenburg«.

Pril. 21

Propaganda u Bosni

Nemačkom generalu u Zagrebu je naređeno da već sada što bolje iskoristi za propagandu potpuno uništenje jake ustaničke grupe u zapadnoj Bosni. To je dostavljeno na znanje komandujućem generalu i k-tu u Srbiji (Ia, pov. br. 3416/

¹⁵

⁸ Vidi dok. br. 102.

⁹ Wilhelm (Wilhelm List) je 10. jula 1942. postavljen za komandanta Grupe armija »A«.

¹⁰ Valter (Walter Kuntze). Vidi dok. br. 140.

¹⁴ Komandant oružanih snaga na Jugoistoku je ovo naređenje izdao 7. jula 1942, napominjući da se u te svrhe iskoriste radio, novine i leci, s tim da se broj uništenih partizana uvek prikaže većim nego što jeste (AVII NAV-T-312, r. 467, s. 8055779).

Pril. 24

Vođenje borbi u Hrvatskoj od jula 1942.

Komandujućem generalu i k-tu u Srbiji, kao i nemačkom generalu u Zagrebu, telegramom od 10.7. date su direktive za > vođenje borbi u Hrvatskoj od jula 1942. Te direktive su sa- f opštene i OKW/WSt i OKH/oddelj. Ia, str. pov. br. 1683/42.¹⁶

I Pril. 25

Situacija na području k-ta oružanih snaga na Jugoistoku

• Telegramom OKW/WFSt/L., OKW./WPr., OKH/Gen.St.d.H. i Oper. odelj., OKH/Gen.St.d.H. Org. odelj., OKH/Gen.St.d.H. | _ »Grupa za inostranstvo Jugoistok«,¹⁷ Ob.d.L.¹⁸ i LFSt¹⁹ do- v stavljen je pregled situacije na području k-ta oružanih snaga ' na Jugoistoku (zaključno sa 8.7.42) (Ia/Ic, str. pov. br. 688/ 42. od 10.7.42) ..

Saobraćaj: Eksploatacija pruga još se nije bitno povećala ; aibog toga što se lokomotive ne popravljaju na vreme i zbog toga što su iz Rajha stigle lokomotive koje su nepogodne za v: brdske pruge. U Hrvatskoj je pojačano obezbeđenje glavne rprutge Beograd — Zagreb. Još nije popravljena pruga za pre- yoz rude Prijedor — Bos. Novi — Sunja. Transporti s rudom l' moći će ponovo da krenu najranije krajem avgusta 1942 (iz- vod iz Ia/Ic, str. pov. br. 688/42).²¹

Sftril. 26

Prelazak preko demarkacione linije prilikom operacije

'K-t oruž. snaga na Jugoistoku je izvestio OKW/WFSt i OKH/ Gen. St. d.H. Oper. odelj. da je italijanska Vrhovna komanda •odobrila da nemačke jedinice prelaze demarkacionu liniju za Vreme nemačko-hrvatskih operacija koje su sada u toku u Bosni. Time je obezbeđeno da demarkaciona linija ne pred- stavlja nikakvu prepreku u toku lokalnih poduhvata i borben- nih dejstava. K-t oruž. snaga na Jugoistoku se ipak mora, zbog nedovoljno snaga, odreći toga da preko te linije izvodi ' akcije čišćenja u rejonima koji pripadaju 3. zoni, dakle, u rejonima koje su napustile italijanske trupe. Eventualnim hr-

²¹ i ²⁷ Vidi dok. br. 107.

¹⁷ Oberkommando des Heeres/Generalstab des Heeres — »Gruppe ^fremde Heere Südost«.

¹⁸ Oberbefehlshaber der Luftwaffe (komandant vazduhoplovstva)

¹⁹ Luftwaffenführungsstab (Generalštab vazduhoplovstva)

^M i ²¹ Vidi dok. br. 108.

vatskim zahtevima te vrste ne može se izaći u susret (Ia pov. br. 2473/42. od 10.7).²²

Pril. 27

Zvanično saopštenje o akcijama u Hrvatskoj

K-t oruž. snaga na Jugoistoku je OKW/W. Pr. predložio tekst obaveštenja o ustaničkom pokretu i gerilskom ratu na Balkanu (Ic/AO pov. br. 3422/42. od 10.7.42).²³

²⁴

Pril. 27a

11.7.

Obezbeđenje železničke pruge granica Rajha — Zemun

Komandujućem generalu i komandantu u Srbiji je predat dopis Transportne komande u Zagrebu u vezi sa obezbeđenjem železničke pruge granica Rajha — Zemun. K-t oruž. snaga na Jugoistoku se složio s mišljenjem i predloziima Transportne komande i naredio komandujućem generalu i k-tu u Srbiji da koliko god može udovolji zahtevima (Ia, pov. br. 2492/42).²⁵

²⁶

Pril. 29 Veza pril. 24

12.7.

Vođenje borbi u Hrvatskoj

U vezi sa dopisom Ia, str. pov. br. 1683/42. od 10.7, k-t oruž. snaga na Jugoistoku moli generala Badera i generala fon Gleza, da svakom prilikom utiču na poglavnik da hrvatsko vojno rukovodstvo i komandanti jedinica preduzmu sve mere koje su potrebne za obezbeđenje uspeha nemačkog borbenog plana od jula meseca.²⁷

13.7.

Savetovanje načelnika

13.7. održano je savetovanje načelnika. Predmet savetovanja: Načelnik štaba je evocirao uspomene na preminulog načel-

²² Redakcija ne raspolaže tim dokumentom. Komandant oružanih snaga na Jugoistoku je 10. jula 1942. obavestio komandujućeg generala i komandanta u Srbiji da nemački general u Zagrebu reguliše s Komandom Superslode prelazak nemačkih jedinica preko nemačko-italijanske demarkacione linije (AVII, NAV-T-312, r. 467, s. 8055763).

²³ Akt koji je zaveden pod tim brojem odnosi se na nap. 22.

²⁵ Vidi AVII, NAV-T-312, r. 467, s. 8055754—7.

..nika štaba komandujućeg generala i k-ta u Srbiji,, general-
..štabnog pukovnika Keviša.²⁸

²⁹

§ 4.) Načelnik štaba podneo referat o situaciji na području k-ta oruž. snaga na Jugoistoku:

i Jhrvatska: Operacija u zapadnoj Bosni odvija se planski. Gu-

bici ustanika od 24.6. do 8.7.42:
-5.000 mrtvih, 150 ranjenih, 6.600 zarobljenih, 350 streljanih
1 za odmazdu. Ustanici su u Srbiji i Hrvatskoj imali do sada
i-preko 45.000 mrtvih. Oni su zakopavali oružje i bežali. Za-

frdbljeni ustanici se ili streljaju ili upućuju u Norvešku.
U borbi učestvuju i naoružane žene. Operacija u zapadnoj
Bosni biće završena za 8—10 dana. Južno od Sarajeva po-
l novo se pojavljuju bande. Takođe ima novih bandi i u 3. zo-
ni, naročito jugozapadno od Prijedora. Severno od Save po-
davile se jače bande. U Srbiji je mirno.

Težište ostaje i dalje u Hrvatskoj i zato je komandujućem ge-
neralu i k-tu u Srbiji izdata nova direktiva za vođenje borbe
od jula meseca (Ia, br. 1683 od 10.7.42).

Neposredno po završetku operacije u zapadnoj Bosni treba
sprečiti da dođe do Obrazovanja nove proširene ustaničke ob-
lasti u rejonu oko Petrinje. Zauzete rejone, kao u istočnoj
"Bosni, treba smiriti. U tom cilju mora se priliv ustanika iz
italijanske zone sprečiti zauzimanjem i organizovanjem upo-
rišta na prelazima južno od Bos. Novog, Sanskog Mosta, Ba-
dnje Luke (V.[arcar] Vakuf, Jajce, D. Vakuf), jugozapadno,
južno i jugoistočno od Sarajeva, a istovremeno obezbediti mo-
gućnosti izvođenja u ital. zoni i uspostaviti vezu sa hrvat-
skim posadama u 3. zoni.

* 20.7.

£ Savetovanje načelnika

J?20.7. održano je savetovanje načelnika.

« Načelnik štaba se oprostio od dosadašnjeg Ia, generalštab-
nog potpukovnika Maihera [Macher],

^ Dobrošlica novom Ia, generalštabnom pukovniku-Sipu fon
Braniču [Schipp von Branitz], koji je 20.7.42. preuzeo po-
slove Ia i štaba.

(G-štab. potpukovnik Mäher je 15.7.42. preveden u rezervu
starešinskog kadra OKH, a g-štab. pukovnik Sip fon Branič
; je 15.7. prekomandovan iz te rezerve u AOK-12).

³⁰

²⁸ Erich (Erich Kewisch), načelnik štaba Više komande 65, a od
15. marta 1942. načelnik štaba komandujućeg generala i komandanta
u Srbiji, umro je 11. jula 1942. u Berlinu (AVII, NAV-T-501, r. 254,
s. 2—45).

3.) Načelnik štaba podneo referat o situaciji na području k-ta oruž. snaga na Jugoistoku: stigao odgovor OKW: ostaje dosadašnja organizacija.

Srbija: Mirno, pojedinačne grupe nastoje da ometaju saobraćaj Dunavom.

U bugarskoj okupacionoj zoni smenjivanje 2 divizije, posle toga zajednička akcija sa 717. pd. Nedić nameravao da postavi direktorijum od 4 ministra, koji bi bio pretpostavljen ministarskom savetu.

Hrvatska: Operacija Kozara — Prošara završena s velikim uspehom.³¹ Zarobljeno 7.947 lica, od toga 1.590 upućeno u Nemačku a 2.774 u Norvešku. Među njima 3.000 dece i žena. U nemačkoj štampi objavljen kominike o operaciji protiv komunista-partizana.

Nove operacije u Hrvatskoj: čišćenje luka Una — Sana i rejon Šamarica. Obrazovanje uporišta duž demarkacione linije (hrvatske jedinice s nemačkom podrškom). Pojačanje obezbeđenja pruga: 3 landesšicen-bataljona, 1 četa I bataljona (pokretna rezerva), 1 oklopni voz.

Na području Fruške gore 2 oklopna voza. Krajem avgusta 714. pd odlazi u zapadnu Bosnu. Komandant u Srbiji potčinjava hrvatske jedinice neposredno nemačkim. Nije dopušteno da pojedine komande direktno pregovaraju sa hrvatskim.

-22.7.

32

Pril. 53

Namera u pogledu rasporeda snaga u Srbiji i Hrvatskoj

Telegramom su izveštene OKW i OKH:

1.) Hrvatska: posle čišćenja luka Una — Sana i zatim Šamarice premešta se kompletna 714. pd u zapadnu Bosnu. U istočnoj Bosni ostaje 718. pd. Obe divizije imaju i zadatki da osiguraju rejone severno od Save. Za zaštitu pruge Beograd — granica Rajha angažovana su i ostaju 3 landesšicen-bataljona, a kao pokretna rezerva privremeno motorizovan pešadijski bataljon, svi pod zajedničkom komandom Štaba za osiguranje pruga z.b.V.³³

2.) Srbija: bugarski okupacioni korpus i 704. divizija posedaju dosadašnje rejone. 717. divizija se premešta u dosadašnji rejon 714. divizije, a SS div. »Princ Eugen« u dosadašnji rejon 717. pd. Tenkovske čete i tenkovski vodovi ostaju za pokretnu upotrebu.

³¹ Vidi dok. br. 104 i 108.

³³ Bahnsicherungsstab zur besonderen Verwendung

^x 3.) Celokupno pregrupisanje završilo bi se, verovatno, krajem avgusta (Ia, str. pov. br. 1830/42, u izvodu)³⁴.

27.7.

' *Savetovanje načelnika*

27.7. održano je savetovanje načelnika.

3 5

5.) Načelnik štaba podneo referat o situaciji na svom području:

* *Hrvatska:* u toku je čišćenje luke Una — Sana. Pošto se radi samo o naknadnom čišćenju, ne mogu se očekivati veliki rezultati kao na Kozari.

• Istočna Bosna: uglavnom mirno. Pojedinačne bande južno od Sarajeva povlače se na severozapad da bi se reorganizovale v'u 3. zoni, koju su napustili Italijani.

U Oblasti severno od Save u porastu su sabotaze na prugama i prilikom žetve. Zato je zaštita pruge pojačana s tri pokretna bataljona. Posle toga je smanjen broj prepada.

» Italijani su se uglavnom evakuisali iz 3. zone, osim iz rejon Karlovac. Jasne su italijanske namere. Italija, verovatno, želi da dokaže Hrvatskoj da ova nije u stanju da održi red u svojoj zemlji. Kod pretpostavljenih komandi porasla je ocena 'borbi u Hrvatskoj. Sada se stalno pojavljuju kratka saopštenja u štampi, u kojima se, iz spoljnopolitičkih razloga, govori samo o srpskim komunistima.

' *Srbija:* Ništa posebno. Smenjene su obe bugarske divizije.³⁶ Pojedinačni prepadi su bili u porastu. Za celu teritoriju je karakteristično da je porasla neprijateljska propaganda, posebno u Srbiji. Italijani ne istovaruju ništa od žetve, nego predaju parti-

37

Pril. 61

' 28.7.

;-Izveštaj o situaciji na području k-ta oruž. snaga na Jugoistoku, zaključno sa 24.7.1942:

I. *Stanje kod neprijatelja:* U Srbiji mirno, osim pojedinačnih prepada oko Niša. Potvrđeno je da se razvio Mihailovčev pokret i u Hercegovini i Crnoj Gori (ovde otkrivena veza sa britanskim podmornicama). Istovremeno postoje veze s novim bugarskim i albanskim područjima. Za planski usta-

- Vidi AVII, NAV-T-501, r. 250, s. 89-90.

- Reč je o smeni 6. i 17. pd od strane 9. i 7. pd (vidi dok. br. 120).

nalk još 'ne zadovoljava organizacija i naoružanje. Nisu utvrđena nadletanja britanskih aviona.

U *Hrvatskoj* učestale pojave bandi u luku Dunav — Sava zapadno od Beograda. Parole neprijateljske propagande da se uništavaju zalihe žetve i mašine imale su za posledicu pojačanu aktivnost bandi severno od Save. Glavno područje je oko Fruške gore. Veće angažovanje nemačkih bataljona već je smirilo situaciju.

U italijanskoj Okupacionoj zoni težište je u Sloveniji i Hercegovini, gde je, izgleda, planirano da se ustanici spoje sa onima koji su se povukli iz zapadne Bosne.

U Sloveniji nisu do sada dovele do naročitog rezultata italijanske operacije. Na celom području se nastavljaju prepad' na pruge. Po uzoru na Italijane, Hrvati ponovo naoružavaju četnike — velikosrbe. K-t oruž. snaga na Jugoistoku je u Zagrebu ukazao na nepovoljne posledice koje se zbog toga mogu očekivati.

U Grčkoj situacija neizmenjena. Pojačana aktivnost britanske avijacije na aerodrome afričkih transporata. Ponovo oživela aktivnost neprijateljskih podmornica.

II Opšta procena situacije i namere

Ne može se očekivati da se u celini izmeni dosadašnja situacija. Posle čišćenja zapadne Bosne potrebno je da se izvrši pregrupisanje premeštanjem još jedne divizije (714.) u zapadnu Bosnu, jer treba računati s formiranjem bandi u rejonima koje su napustili Italijani. Obezbeđenje glavne pruge Beograd — Zagreb pojačano je dodatnom izgradnjom bunkera od drveta i zemlje.

III Gubici na celom području (9—23.7.42. zaključno):

Sopstveni	mrtvi	ranjeni	nestali
Nemci	33	80	10
Hrvati	135	54	7
Srpska državna straža	3	14	7

Ustanika: 1620 mrtvih, 273 ranjena, 8.849 zarobljenih ili uhapšenih, 431 streljan za odmazdu. *

Za komandanta oružanih
snaga na Jugoistoku
(Komandu 12. armije)
načelnik štaba,
I.A.

³⁹ Nečitak paraf.

BR. 100

PREGLED DISLOKACIJE ŠTABOVA I JEDINICA 714. PEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 31. JULA 1942. GODINE¹

Poverljivo

Pregled razmeštaja jedinica 714. pd'

Ia, br. 836/42 pov.

Stanje: 31.7.1942. u 9 časova

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 248, s. 430.

Brojno stanje 714. pd u julu 1942. je iznosilo: 212 oficira, 58 službenika, 2 zonderfirera, 1308 podoficira i 7.380 vojnika. Divizija je u istom periodu imala sledeće gubitke: 7 poginulih, 16 ranjenih i 4 umrla. U izveštaju ove divizije o borbama s partizanima u julu 1942. piše:

»Kako je već spomenuto, na području divizije nije došlo ni do kakvih značajnih sukoba sa bandama. Pročešljavanja rejonu, koji su bili ozloglašeni kao banditski rejon, koja su vršena svakodnevno, dovela su do daljih uspeha. Najznačajniji uspeh je bio kada je 447. landesšicen-bataljon razbio takozvanu Kika-bandu [Kosmajski NOP odred u kojem je bila Božidarka Damjanović Kika, narodni heroj] u rejonu Paraćin — Kosmaj — Vlaška — M. Požarevac. Izvedeno je ukupno 90 marševa u cilju osiguranja i pročešljavanja. Pored toga i oklopni voz je više puta vršio kontrolu.

O borbama protiv partizana:

4. 7. 42. 1. četa 977. landesšicen-bataljona je odbila partizanski napad na levo krilo osiguranja na planinskom vencu Vrdniku, 11 km severno od Rume.

Partizani su kod Šuljama izvršili prepad na omnibus na liniji * Grgurevci — Mitrovica i vatrom ga uništili. Nestao je vozač, lekar •4 Ajnzacštafela dr Piler.

5/6. 7. Pet naoružanih partizana izvršili su prepad na opštinu Kalanjevci, 21 km istočno—jugoist. od Lajkovca, i spalili opštinsku arhivu. Kačerski četnički odred je preduzeo gonjenje.

10. 7. Dignut je u vazduh most na putu između Mandelosa i Mitrovice. U isto vreme partizani su u Šuljama spalili vršalice i razlupali 10 žetelica. (U vreme za koje se podnosi izveštaj postajalo je sve očiglednije da su partizani smerali da unište žetvu, u najmanju ruku da je oštete.)

14. 7. Izvršen je prepad na žandarme na putu Radinci — Stejanovci. Ubijena su tri žandarma. Javljeno je o pokretima jačih partizanskih odreda iz Fruške gore u pravcu ravnice na jugu.

20. 7. Kod Grgurevaca je izvršen prepad na sedam vojnika Ajnzacštafela koji su na odsustvu. Jedan vojnik je ranjen, a tri partizana su ubijena.

26. 7. Odred C-45 vodi borbu s partizanskom grupom kod Granica, 1 km južno od Mladenovca. Dva bandita su poginula, a tri su zarobljena, među kojima i vođa bande Miodrag Obradović.« (AVII, NAV-T-315, r. 2258, s. 738—48).

Štab 714. pd
721. pp komplet.

Štab 741. pp
1/741. pp
1 vod 1/741. pp
2 voda 1/741. pp
2/741. pp
3/741. pp
4/741. pp
11/741. pp
5—8/741. pp
III/741. pp
9/741. pp
10/741. pp
11/741. pp
12/741. pp

delovi štaba III bat. i

10. i 12. četa 737. pp
661. art. div.

bez 1. baterije

1/661. art. div.

inž. četa 714. pd

četa za vezu 714. pd

Dinaf 713

Mesarska polučeta 713

Pekarska polučeta 713

Vojina bolnica 714. pd

Veterinarska četa 714. pd

Vojina pošta 714. pd

Ispostava

I bat. pomoćne policije

1. i 2. četa pomoćne policije

II bat. pomoćne policije

1, 2. i 3. četa pomoćne policije

447. landesšicen-bat.

1/447. landesšicen-bat.

2/447. landesšicen-bat.

3/447. landesšicen-bat.

923. landesšicen-bat.

1/923. landesšicen-bat.

2/923. landesšicen-bat.

3/923. landesšicen-bat.

977. landesšicen-bat.

2/977. landesšicen-bat.

Topola
Borbena grupa

»Zapadna Bosna«

Valjevo

Ruma

Indija

Maradik

Irig

Calma

Ruma

Valjevo

Valjevo

Lajkovac

Lajkovac

Topola

Lajkovac

Topola

G. Milanovac

Borbena grupa

»Zapadna Bosna«

Valjevo

V. Plana

Topola

Mladenovac

Mladenovac

V. Plana

Arandelovac

Kragujevac

Mladenovac

Beograd

Valjevo

Valjevo

Valjevo

Valjevo

Mladenovac

Mladenovac

Palanka

Palanka

Lapovo

Markovac

V. Plana

Lapovo

Obrenovac

Ruma

3/977. landesšicen-bat.

1/202. oki. puka

3/202. oki. puka

delovi štabne čete

laka kolona

1. vozarska kolona 713

2. vozarska kolona 713

Mala auto-kolona 714. pd

Uprava za snabdevanje 714. pd

V.A. St.³

V. A. St.

V. A. St.

2/202. oki. puka

delovi štabne čete I

delovi laike kolone)

3. vod lakih tenkova

4. vod lakih tenkova

Oklopni voz 23

Obrenovac

Borbena grupa

»Zapadna Bosna«

šabac

Mladenovac

Mladenovac

Beograd

Valjevo

Šabac

V. Plana

Šabac

Sabac

Valjevo

G.¹ Milaraovac

Borbena grupa

»Zapadna

Bosna«

³ Verpflegungsabgabestelle (mesto za izdavanje namirnica)

PREGLED DISLOKACIJE KOMANDI I JEDINICA 718. PEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 31. JULA 1942. GODINE¹

Poverljivo

718. pešadijska divizija, odeljenje Ia, br. 2469/42 pov. od 31.7.42.²

Spisak razmeštaja 718. pešadijske divizije,¹ stanje 31.7.1942.

štab 718. pd	Sarajevo
Štab i vod za vezu	
738. pp	Sarajevo
Štab 1/738. pp	Zenica
1/738. pp	Kakanj
2/738. pp	Zenica
3/738. pp	Kakanj
4/738. pp	Zenica
Štab 11/738. pp	Vareš
5/738. pp	Vareš
6/738. pp	Vareš
7/738. pp	Breza
8/738. pp	Breza
Štab III/738. pp	Sarajevo
9/738. pp	Sarajevo
10/738. pp	Trnovo/Bistrica
11/738. pp	Sarajevo
12/738. pp	Sarajevo
Štab i vod za vezu 750. pp	Tuzla
Štab 1/750. pp	Zavidovići
1/750. pp	Zavidovići
2/750. pp	Zavidovići

¹ Snimak originala (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501, r. 248, s. 427—8.

² Ovaj prilog, propratnim aktom komandujućeg generala i komandanta u Srbiji br. 4308/42. pov. od 5. avgusta 1942. dostavljen komandantu SS i policije u Srbiji, zbog ograničenog prostora je izostavljen.

³ Ova divizija u svom sastavu na snabdevanju imala je 6.804 oficira, službenika, podoficira i vojnika. Pod komandom 718. pd bile su i ove jedinice: landesšicen-bataljoni 823, 923 i 925, jačine po 658 ljudi, ukupno 1.974; Folksdojčerski bataljon 738, jačine 268 ljudi; Folksdojčerski bataljon 750, jačine 265 ljudi; 4. baterija (folksdojčerska) 668. art. divizion, jačine 168 ljudi. Ukupno je 718. pd, s prido-datim jedinicama od 1. marta do 1. novembra 1942. godine, imala 9.479 vojnika (Antun Miletić, n.č., VIG, br. 1/1974, str. 195—196).

3/750. pp	
4/750. pp	
Štab 11/750. pp	
5/750. pp	
6/750. pp	
7/750. pp	
8/750. pp	
Štab III/750. pp	
9/750. pp	
10/750. pp	
11/750. pp	
12/750. pp	
Štab i vod za vezu 668. art. div.	
1/668. art. div.	
2/668. art. div.	
3/668. art. div.	
4/668. art. div.	
inž. četa 718. div.	
četa za vezu 718. div.	
služba dotura 717. div.	
mali trans, vod 718. div.	
1. vozarska trans. kol. 717. div.	
intend. uprava 718. div.	
Veterinarska četa 718. div.	
Vojna bolnica 718. div.	
štab 823. laodesšic.-bat.	
1/823. landesšic.-bat.	
2/823. landesšic.-bat.	
3/823. landesšic.-bat.	
štab 924. landesšic.-bat.	
1/924. landesšic.-bat.	
2/924. landesšic.-bat.	
3/924. landesšic.-bat.	
Štab 925. landesšic.-bat.	
1/925. landesšic.-bat.	
2/925. landesšic.-bat.	
3/925. landesšic.-bat.	
4/925. landesšic.-bat.	
7. vod 12. tenk. čete	
8. vod 12. tenk. čete	
9. vod 12. tenk. čete	
10. vod 12. tenk. čete	
oklopni žel. voz 24	

Zavidovići
Zavidovići
Doboj
Kreka
Doboj
Tuzla
Doboj
Živinice
Durdevik
Živinice
Živinice
Lukavac

Rogatica
Rogatica
Kram
Sokolac
Sarajevo
SI. Brod
Sarajevo
Sarajevo
Sarajevo
Sarajevo
SI. Brod
SI. Brod
SI. Brod
Vinkovci
Vinkovci
Sr. Mitrovica
Bos. Brod
Nova Gradiška
Novska
Nova Kapela-
-Batrina
Nova Gradiška
Ivanić-Grad
Sisak
Kutina
Zagreb
Zagreb
Sarajevo
Tuzla
SI. Brod
Sarajevo
SI. Brod

pomoć. oki. žel. voz 209
pomoć. žel. voz 103
pomoć. oki. žel. voz 104
pomoć. oki. žel. voz 105

Zagreb
Sarajevo
Sl. Brod
Dobož

Za komandu divizije
načelnik Ia
zastupa po naređenju
4

BR. 120

DISLOKACIJA POTCINJENIH JEDINICA 704. PEŠADIJSKF.
DIVIZIJE OD 31. JULA 1942. GODINE¹

Prilog uz dopis 704. pd, Ia
pov. br. 669/42 od 1.8.1942²

Stanje od 31.7.42.
Pregled smeštaja 704. pd³
Štab divizije: Požarevac

1. — Pešadija

Štab 724. pp s vodom veze i
konjičkim vodom
štdb 1/724. pp
1/724. pp
2/724. pp
3/724. pp
4/724. pp

Požarevac
Požarevac
M. Cnniće
Požarevac
Kučevo
Požarevac

Štab II/724. pp
5—8/724. pp

Beograd
Beograd

⁴ Potpis nečitak.

¹ Snimak dokumenta (pisanog na mašini) u AVII, NAV-T-501,
r. 248, s. 432—4.

² Vidi dok. br. 119, nap. 2.

³ Brojno stanje 704. pd je 24. aprila 1942. bilo: na snabdevanju
5.833 čoveka a borbeno 3.666. Od 22. aprila 1941. do 30. avgusta 1942.
godine nalazila se pod komandom general-majora Hajnriha Borovskog,
a zatim pod komandom general-potpukovnika Hansa Jupea (Hans
Juppe). Antun Miletić, n.č., VIG, br. 1, 1974, str. 193.

Štab III/724. pp
9/724. pp

10/724: pp

12/724. pp

Deo štaba 734. pp

2. — Artiljerija

1/654. art. divizion
Deo štaba 654. art. divizion

3. — Inžinjerija
inž.' četa 704

Odelj. inž. čete 704
Odelj. inž. čete 704
Odelj. inž. čete 704
Odelj. inž. čete 704
Odelj. inž. čete 704

1 poluvod tehničkog voda
»Rudnici Srbije«

1 poluvod tehničkog voda
»Rudnici Srbije«

4. — Jedinice veze

četa veze 704

Odelj. čete veze 704
Odelj. čete veze 704
Odelj. čete veze 704

Radio-stanica radio-čete 672
Omot.), potčinjena nač. veze

Stalna radio-stanica Bor tehničke
čete S (potčinjena nač. veze)
Stalna teleprinter, stanica Bor tehn.
čete S (potčinjena nač. veze)

5. — Služba dotura

načelnik div. službe dotura 724
1. transport, kolona 724

2. transport, kolona 724 (bez 1/2
kolone)

Mala motorizovana kolona 704
Vod za snabdevanje Beograd

Gvozdena vrata
Gvozdena vrata

Bor
Gvozdena vrata

Bor

Beograd

Požarevac
Beograd

Požarevac
Bor
Golubac
Kučevo
Kostolac
Ralja

Kostolac

Skoplje

Požarevac
Kostolac
Klenovnik
Kučevo

Gvozdena vrata

Bor

Bor

Beograd
Požarevac

Beograd
Požarevac
Beograd

6. — Intendantska služba	
Intendantsko odeljenje 704	Požarevac
Nova stanica za izdavanje hrane in-	
tendant. odeljenja 704	, Zaječar
Pekarska polučeta 724	Požarevac
Snabdev. odelj. pekarske polučete	
724	Zaječar
Snabdev. odelj. pekarske polučete	
724	Tekija
Mesarska polučeta 724	Požarevac
<hr/>	
7. — Sanitetska služba	
Vojna bolnica 704	Požarevac
<hr/>	
8. — Veterinarska služba	
Veterinarska četa 704	Požarevac
<hr/>	
9. — Vojna pošta	
Služba vojne pošte 704	Beograd
Ogranak vojne pošte 704	Požarevac
<hr/>	
10. — Landesšicen-jedinice	
Štab 288. landesšicen-bataljona	Ralja
1. četa 288. landesšicen-bataljona	Ripanj, tunel
2. četa 288. landesšicen-bataljona	Ralja, stanica
3. četa 288. landesšicen-bataljona	Beli Potok
Deo štaba 288. landesšicen-bat.	Beograd
<hr/>	
1. četa 562. landesšicen-bat. (bez	
1 od.)	Smederevo
1 odeljenje 1. čete 562. landesšicen-	
bat.	Mala Krsna
4. četa (bez 1 odeljenja) 562. lan-	
desšicen-bat.	Požarevac
1 odeljenje 4. čete 562. iandesšicen-	
-bat.	most na Moravi
	3 km z. od Po-
	žarevca
<hr/>	
1. četa 977. landesšicen-bataljona	Beli PotOk

1. četa 514. landesšicen-bat. (pola
cete) Tekija

11. — Oklopne jedinice

1. i 2. vod 12. tenk. čete za naročitu
upotrebu Požarevac
K-da 2 tenka Bor

12. — Oklopni vozovi

A 202 Beograd
A 263 Požarevac
A106 Požarevac

Napomena:

U pregledu smeštaja nisu navedene sledeće jedinice •
koje su angažovane u zapadnoj Bosni:

- a) K-da Štaba divizije (Operativni štab »Borovski«)
- b) 734. pp
- c) Štab 654. art. divizionu, 2, 3. i 4/654. art. divizionu
- d) polovina 2. transport, kolone 724
- e) Odeljenje čete veze 704
- f) Odeljenje vojne bolnice 704
- g) Odelj. vojne pošte 704
- h) Muzika